

THE
Kondaveeticharitam

A MIXED TELUGU POEM

IN

FOUR CANTOS. $\frac{352}{4-1907}$

BY

MADDULAPALLI GURUBRAHMAM,

TALUK CLERK, *

NARSARAOPETT, GUNTUR DISTRICT.

FIRST EDITION

Madras :

PRINTED AT THE ANANDA STEAM PRESS.

1907

Copyright Registered.

Price 8 As (exclusive of postage.)

శ్రీరస్తు.

శ్రీమతోక్తం దండ రామాయనము.

శ్రీమజ్జగత్పాణినియ వరప్రసాదలబ్ధ కవితాసంకలితమండగు
మద్దులపల్లి-గురుబ్రహ్మశర్మచే రచియింపబడిన

శ్రీకౌండవీటిచరిత్రము.

ఈ కౌండవీటి చరిత్రమును
సభ్యకావ్యము.

— ❖ —

ఇది

పుణ్యపురుషకదంబ సహాయముచే

చెన్నపట్టణము

అనంత ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపించి

ప్రచురింపబడియె.

—

1907.

(రేపాలకులగారికి)

పద్మనాభ శర్మ, గుంటూరు.

శ్రీరస్తు.

అవతారిక.

అఖండ మహిమండల మండనాయమానంబగు హిందూభూమం
డలము బహుకాలమునుండి భగవదంశ సంభూతులగు వెక్కుమంది నృప
తల్లజులచే నాలింపబడుచున్నది. అట్టివారిలోఁ గలియుగాదివరకుఁ గల
రాజులనుగూర్చి పూర్వమున వేదవ్యాసుండుపురాణరూపకముగ వివరించి
యున్నాడు. అందు కాలనిర్ణయాదులు లేకున్నవియెల్ల నెల్లఱకు నిహ
పరసాధనోపాయములును నీతిభోదకములునై యున్నవి. తదుపరి గల రాజ
న్యూల వృత్తాంతముల నెవరును బ్రకటింపమి నవియెఱుంగ దుస్సరము.
అయిన నీకాలమున మహాఘనతజెందిన యాంగ్లేయప్రభువుల కృపాతి
శయమున రమారమి 1000 సంవత్సరములనుండి గల హిందూ భూపతుల
చరిత్రములు బయలుపడి ప్రసిద్ధి నొందియున్నవి. ఇది యెంతయు సంతసనీ
యము. అయినను మనదేశీయులకు చరిత్రాడులు వ్రాయనాచరము
బొత్తుగా లేనేలేదని నిరాకరించుటకు వలనుపడదు. ఎట్లనిన మనదేశము
నఁ గొన్నికొన్ని స్థలములందు దండికవితలు (దేశ చరిత్రములు) పూర్వులు
వ్రాసియుంచినట్లును అందుఁ గొన్నికొన్ని వివిధకారిణములచే నశించుచు
న్నట్లును వినుచున్నారము. ఇట్లుగూటకు కారణమేమన “శ్లో॥ పుస్తకంపనితా
విత్తం పరహస్తంగతంగతం, ఆధవాశ్రునరాయతం కీర్ణంభిష్టచళిండళః.” అను
లోకప్రతీతిని మదినిడికొని మిగులభీతచేతస్కులైన సంగతి సంతర్పములఁ గని
పెట్టికఁ దమకడఁగల పురాతనగ్రంథములఁ బరులకీయకను, భద్రపరుచు
నూపాలెఱుంగకను ప్రచురించినచో దమకడ గ్రంథములుండినపుడుండు
గౌరవము గ్రంథములులేకుండినఁ దగ్గగుననియును మొదలగు నెఱ్ఱతలం
పులచే మనవారిలోఁ గొందరు పూర్వనిర్ణీతములగు బహుగ్రంథములను
స్వేతపీఠిక పాపకాదుల కర్పించుచున్నారు. ఇది మిక్కిలి చింత్యముకా

దే. ఆంగ్లేయ ప్రచురిత చరిత్రాదులందు విస్తరించి యుత్తర హిందూస్తాన ప్రభువులనుదక్క దక్షిణహిందూస్తాన పాలకులగుర్ని చెప్పబడకుండుటచే మధ్యదేశ్యులు దమపూర్వప్రభుచరిత్రలెటుంగ నిచ్చగలిగి యాంగ్లేయ ప్రచురిత చరిత్రలకు మిక్కుటము తృప్తినొందకుండురని తోచెడిని. ఇట్లుండ 1898 సం॥ ప్రాంతములందు గుంటూరు మండలములోని నర్సారావుపేటకు రాజకీయోద్యోగము(డిప్యూటీ కలెక్టరు)వహించియురుదెంచిన బ్ర-మ-రా-రా-శ్రీ జయంతిరామయ్య పంతులు (బి.ఏ.,బి.ఎల్.)గారి యనుకంపచే బ్రాచీనములై యంతరువులుపడి మూలలడగియున్న చరిత్రములలో కొన్ని బయలుపడినవి. ఇందువలన మనకు మనదేశ ఘనత నెఱుంగ నవకాశముగలిగినది. ఇందులకు మనమెల్లరము కృతజ్ఞులమై యున్నారము. ఆకాలమున గుంటూరుజిల్లా వినుకొండతాలూకా తిమ్మాపురా గ్రహారపతులగు బ్ర-మ-రా-రా-శ్రీ భాస్కరుని సీతారామయ్యగోపాల రాయుడు గార్లవలన నొసంగబడిన యీకొండవీటిచరిత్రము “కొండవీటికై ఫియ్యతు” అనుపేర తెలుగువచనమున కాలనిర్ణయములతో వ్రాయబడియున్నది. దీనిని మేమెల్లరముగాంచి సంతసించితిమి. ఇది పద్యకావ్య రూపకముగనుండిన మేలని స్నేహితులుసెప్ప వినుకొండ నివాసియగు మద్దలపల్లి గురుబ్రహ్మ శర్మసుగమమగుజై లిని ననవసరవర్సన కల్పనాదులుచేర్చక వచనకావ్యగత చరిత్రము మాత్రము నాలుగాశ్వాములుగ వ్రాసెను. ఈగ్రంథకర్త శ్రమించి విస్తరముచదువకపోయినను బుద్ధిశీలతచేతను, సాంగత్యోపయోగముచేతను కొంతపాండిత్యమును సంపాదించి యీగ్రంథమును వ్రాసెను. ఈయనసాహిత్యమునందుగాక సంగీతమునందును కొంతప్రవీణతబడసి స్వయముగాబాడనేర్చి ధ్రువైపాఖ్యానమును, గజేంద్రమోక్షణంబును యక్షగానరూపకముగ (పారికథకైలిని) వ్రాసినాడు. కావ్యదోషాదోషములగుర్ని విమర్శింతమన్నచో “కాలిదాసుయూరాది కవులకైనగలవు తప్పలనంగనస్యలకులే” అని కాకు నూర్యప్పకవిగారు నుడివినరీతి నెల్లరకును నేదియోయొకలోపమైన నుండకపోదు గాన నావిషయముకు కవులకువదలి యిత చరిత్రాంశమునకు

వత్తము. ఇందలికాల సంఖ్యలన్నియు శాలివాహన శకవత్సరములఁ దెలుపఁబడినవి. దీనికి 78 కలిపిన హూణశకవర్షము తెలియును. ఇందు ప్రథమాశ్వాసమున నీకొండవీడే విదర్భదేశ ముఖ్యపట్టణమగు కుండినమనియు నిందు భీమభూపాలుడును భీష్మకుడును ప్రభుత్వ మొనర్చిరినియు దమయంతికిని రుక్మిణికిని జన్మస్థానమనియు వ్రాయబడినది. ఇదిసంతయా స్పదవిషయమైయున్నది. ఎట్లనిన హైదరాబాదునకు నుత్తరమునగల బీడర్ దేశమే విదర్భయనియు దానికి ముఖ్యపట్టణము కుండినముగలదనియు “Madras Manual of the Administration” ను బట్టియు వఱికొన్ని నిదర్శనములనుబట్టియు కనుపట్టుచున్నది. ఈకొండవీడు త్రిలింగతేత్ర (ఆంధ్రమండలము) మధ్యనుండుటంచేసి యిది కుండినముకాదనుటకు సందియముండదు కాని యిది కుండినమని లోకప్రతీతిమాత్రము చిరకాలమునుండి వచ్చుచుండుటయేకాక వెక్కుదండకవితలలందును వ్రాసియున్నది. గ్రంథకర్త యీనిదర్శనముల కొప్పుకొనుచూఁ దానుజేకొనిన మాతృకయందుండుటచే నిట్లువ్రాసితినిని చెప్పుచున్నాడు గాన నీవిషయమున నీకవి యాక్షేపణార్హుడుకాడని నాయభిప్రాయము. ఇది మనదేశమున ఒహుకాలము ప్రభుత్వసామ్రాజ్యమువడసి మిన్నయగు వన్నె కెక్కిన కొండవీటి చరిత్రమగుట వినవినదేశ్యులకు నుత్సాహకరముగాను నానందద్రవ్యముగాను నుండకమానదు, కావున నెల్లరును స్వదేశ చరిత్రాభిమానమును వహించి మనకడనశింపుచున్న చరిత్రములను బయలుపఱపించి దేశౌన్నత్యమును ప్రకటింపనియ్యకొని పూర్వల పరిశ్రమల నిరర్థకములుగాకుండ చేయుదురిని కోరుచున్నాను.

గురిజాల
1-10-1906.

}

ఇట్లు, నుజనవిధేయుడు,
గబ్బిట లక్ష్మీనరసింహం,
హెడ్ క్లర్కు,
పల్నాడుతాలూకా.

విషయసూచిక.

ప్రథమాశ్వాసము.

— 4 —

పుటసంఖ్య.

ఇష్టదేవతాపార్థన	1- 2
కవిస్తుతి	3- 4
కర్తృవంశావతారము	4-12

(పీఠిక)

శ్రుతిగిరిపురవర్ణన	12
మహ్యంతములు	13

(కథాప్రారంభము)

ఇంద్రుడు నారదునితో కథాప్రస్తావన సేయుట	...	13-15
కుండినవర్ణన	...	15
కన్యకలపుష్కరణివర్ణన...	...	} 18
జలక్రీడాభివర్ణన	...	
కుండినపురవర్ణన	...	19-21
భీమభూపాలునికథ	...	21-22
వనంతిబురువర్ణన	...	22-23
దమయంతీస్వయంవర వృత్తాంతము	...	23-24
దమయంతి నలునివరించుట	...	25
దమయంతి వివాహము	...	25-26
భీష్మకునికథ	...	26-27
రుక్మిణీదేవివర్ణన	...	28-30
రుక్మిణి శ్రీకృష్ణుని మోహించుట	...	30-31
భీష్మకుడు రుక్మిణి వివాహమునకు యత్నించుట	...	32
చైద్యుడు పెండ్లికి తిరిగివచ్చుట	...	32-33

కృష్ణుడు చైద్యులద్రుంప కుండినమునకు వచ్చుట	...	33-35
రుక్మిణీ శ్రీకృష్ణులపరిణయము	...	35-37
పోడశదశకమలబంధము	...	38
నాగబంధము	...	39
శైలబంధము	...	40

ద్వితీయాశ్వాసము.

విశ్వంభరదేవునికథ	...	42
గణపతి దేవునిపృతాంతము	...	43-44
సూర్యగ్రహణవర్ణన	...	44-45
రాజు కృష్ణాన్నానమునకేగుట	...	45-46
మంత్రి ముద్రాదానముగోరుట	...	47-48
మంత్రి రాజ్యసాలనసేయుట	...	48
గోపరాజు రామన్నగారు కరిణికము ధరించుట	...	49-50
శానవల్లీకములు	...	50-51
రెడ్డపుత్రాంతము	...	52
అల్లారెడ్డికి ధనములభించుట	...	} 53-57
అల్లారెడ్డికి రరాఘవన్నామిని స్తుతించుట	...	
న్నన్నయని రెడ్డికి స్నామిప్రత్యక్షమగుట	...	57-58
అల్లారెడ్డి కుండినకేశమునకుఁ జేరుట	...	58-59
పోలయ వేమారెడ్డి పృతాంతము	...	60-61
అనపాత వేమారెడ్డి కథ	...	62
సిద్ధునికథ	...	62-63
సిద్ధుని గోపకుండుగ్నిండ్రియొరుట	...	63-64
గొలతు సువర్ణవిగ్రహమునుఁ జూచుట	...	64
ప్రభువు సువర్ణవిగ్రహమునుగూర్చి విచారించుట	...	65-66
అనవేమారెడ్డికథ	...	66-68
కామగిరి వేమారెడ్డి పృతాంతము	...	68-69
కోమటి వేమారెడ్డికథ	...	70
శ్రీనాథుడు విద్యానగరమునకుఁ జనుట	...	70-71

ప్రభువు గృహరాజుమేడ విషయమై సభికులనడుగుట ...	72
ప్రభువునకు శ్రీనాథుడు గృహరాజుమేడసంగతి చెప్పట ...	73
కొండవీటి గృహరాజుమేడ వృత్తాంతము ...	73-75
గృహరాజుమేడవర్ణనము ...	75-79
హార్మారులు రాయలకు కొండవీటిమేడ వృత్తాంతముచెప్పట ...	80
రాచ వేమారెడ్డి చరిత్రము ...	81-82
అరుగురురెడ్ల కాలనిర్ణయము ...	82-83

తృతీయాశ్వాసము.

లాంగూలగజపతి కొండవీడు ప్రవేశించుట ...	85-86
కపిలేశ్వర గజపతికథ ...	87
పురుషోత్తమ గజపతికథ ...	87-88
సతాపమద్ర గజపతికథ ...	89
కృష్ణదేవరాయల వృత్తాంతము ...	90
గాండ్లసంగయనున్న వర్ణన ...	91
కృష్ణరాయలు గాండ్లసంగను మోహించుట ...	91-92
పడకటింటివర్ణన ...	92-93
కృష్ణరాయలు తూర్పుదేశముపై దండెత్తుట ...	94-96
కొండవీటియుద్ధము ...	96-99
మూర్యాస్తమయ వర్ణన ...	100
కీరభద్ర గజపతిచింతలలో సంధిజేసికొనుట ...	100-101
చంద్రోదయ వర్ణన ...	101
పాతకకాలవర్ణన ...	102-103
కృష్ణదేవరాయలు కొండవీడునుండి దండువెడలుట ...	104
కృష్ణదేవరాయలు గజపతికొమార్తెను దెచ్చుట ...	105
నాదెండ్ల గోపమూర్తి ప్రభుత్వవిషయము, శాసనములు ...	106-112
అచ్యుతదేవరాయలకథ ...	112
గోపినాథపురవర్ణన ...	113
గోపినాథస్వామి ఆలయవర్ణన ...	114
పాలెగాండను చీకటి కోనేటచంద్రోయలుట ...	115

శబ్దాశిష్యదేవరాయలకథ

...

...

చతుర్థాశ్వాసము.

తురకులు రామరాజును యుద్ధమునఁజంపుట	...	121-122
తిరుమలదేవరాయుడు తురఘ్నలఁగెలుచుట	...	122
శ్రీరంగరాయలకథ	...	123-124
రాయరావు కొండవీటిదేశముపై దండెత్తినప్పుట	...	124-126
కొండవీటిదుర్గము రాయరావు స్వాధీనంబగుట	...	126-128
తిరిగి రాయరావు పైదరాబాదగుట	...	128
పదునాలుగు సముతులక్రమము	...	129
అమీనుముల్క్రకథ	...	130
శిఖివసుఖానుడు ప్రభువైవచ్చుట	...	131-132
మిరియాలచట్టుపై బురుజుగట్టుట	...	133
నాజర్ జంగు కొండవీటిదేశము పోయినవారికిచ్చుట	...	134
కొండవీటిసీమ మరల తురఘ్నలకువచ్చుట	...	135
కొండవీటిసీమ కంపెనీవారికి వచ్చుట	...	136
ఫలశ్రుతి, గ్రంథసంపూర్తి పద్యము	...	137

త ప్పొ ప్పు ల వ ట్టి .

ప్రథమాశ్వాసము.

ఈ క్రిందిపద్యము 4-వ పేజీలో 13-వ నెంబరునున్న పద్యమునకు బదులుగా వేయబడినది.

క. ఏ నేవిద్యయు నెఱుంగక, నా నేర్చుకొలంది వ్రాసి ♦ నాడను ప్రేమన్
దీనగలతిప్ప లెల్లను, బూనిక్షమింపంగ నెల్ల ♦ బుధులనుతింతున్. 13

పుటసంఖ్య.	పద్యసంఖ్య.	తప్పు.	ఒప్పు.
7	35	కాలయీరీతి	కాలమీరీతి
9	47	భ్యాతంబుయొప్పు	భ్యాతంబులై యొప్పు
	50	ఖర్వ	ఖర్వ
10	54	యాహ్వదయుండు	యాహ్వయుండు
15	79	నై ఋతిక్షోణిభా	నై ఋతిక్షోణిభా
16	84	మూర్తివయంబు	మూర్తిత్రయంబు
19	98	నపర్వత	నప్పర్వత
	102	బెంపలరు	బెంపొదవు
24	124	నకలాగమ	నకలాగమ
30	149	దరిమానభి	దరిమానభి
34	171	ట్లు	న. ఇట్లు

ద్వితీయాశ్వాసము.

52	64	చుటయనంత	చుటయనంత
56	గంభీరమైతేభము	సావిత్రిదళి	సావిత్రిదళ
80	181	అచ్చరలచ్చెరుందవిలి	అచ్చెరలై నమెచ్చువడి

పుటసంఖ్య.	పద్యసంఖ్య.	తప్పు.	ఒప్పు.
82	190	జగదంబ	జగదంబ
83	194	ప్రభాధికు	ప్రభావాధికు
		తృతీయాశ్వాసము.	
86	6	ననగద వెడు	గనగదశెడు
	9	నిలయాదిప	నిలయాదిన
88	శాసనము 4 వ పక్షి పాతనాటి		పాత నాటి
96	57	మైయినిగజ	మైయినిగరజ
	58	నడలుండ్ల	నిటలుండ్ల
99	11-వ పక్షి నదంబులు		గళంబులు
	12	నళినంబులు	శంఖంబులు
	14	ననరదంబులు	నయరదంబులు
	22		సాధులును
	27	లాలానుషండ్ల	లాలానుషండ్ల
104	92-6-వ పక్షి వార్లు		వారు
105	90-2-వ పక్షి యబ్ర		బ్రయ
115	113	నియోచించి	నియోగించి
		చతుర్థాశ్వాసము.	
121	4 యొక్కాణింపగరాని		వక్కాణింపగరాని
	సైనికులతోనుద్యోగిగి		సైనికులతో వాజి
	ద్రాళితో		ద్విప్రశేషితో
137	84	సత్సత్వాది	సత్సత్వాది

శ్రీరస్తు.

శ్రీమత్కోదండరామాయనము.

శ్రీకౌండవీటిచరిత్రము

ప్రథమాశ్వాసము.

పద్మాంశజయైన భూమితనయన్ శ జన్మద్రుకాలక్ష్యసం
భానాణి శిరమందుజేర్చి విలస శ త్తత్సంబుజోధించుమే
భాపూతక్రియగొండవీటి విభుగా శ భల్ వెల్పుగా బూనుఁ
ద్యూపుణ్ భక్తినుతిచెడన్ శ్రుతగుభృతోకోదండరామప్రభున్.

శివస్తుతి.

మ. స్తుతి యితున్ నిజసాదసద్దీయుగళ శ స్తోత్ర ప్రసంగాభినం
గతిహృత్పీఠ సుంద్యవారివదము శ ఖ్యస్త్యయభక్తాగ్ర్యః
స్తుతియోగాధ్యనగేంద్రజాహ్నుదయ స శ ద్భారామసీమార్యమున్
సతతప్రాంచద భంగమాళితలభా శ స్వతోమ్మునిన్ సోమునిన్. 2

బ్రహ్మస్తుతి.

మ. నలుమోముల్ శ్రుతినాదనంకిలిత వి శ జ్ఞానస్వరూపంబులై
పాలుపొప్పన్ సురరాజకాగమవిధుల్ శ బోధింపుచున్ బంకిజా
తలనత్పీఠ సరస్వతీయునటజే శ తఃప్రీతితోగూడిని
స్తులలోకాళిస్తృజించు సద్దీజు నుతిం శ తున్ భక్తినిశాంతమున్. 3

లక్ష్మీస్తుతి.

చ. కొలచెడఁ జిల్కపల్కులనుం శ గుల్కుల బెఱ్ఱులనాధుసెజ్జపై
గలసిరహస్యనిర్దలం శ గొగిలినానుచు నొక్కొంశయు

బలవడబడయైనతను న నా స్తంగమంగొన నైరమంచునీ
వలపలికన్నుమూయుమని న వారిజనాభునివేడునిందిగన్.

4

పార్వతిస్తుతి.

సీ. సతితనంద్రక్షిత న సాధుభక్తకదంబ శోభితానల్పతే న జోవిడంబ
నిరతవామాంకనం న దీపిత హేరంబదితిజాతహానన ప్ర న ధితకదంబ
అబ్జజాండస్థలో న కాళిమూల స్తంబ స్ఫుర కేళికాపరి న స్ఫురితసాంబ
స్తోతవేదికారసదృశచారునితంబ అధరాధరితసుధానమధురబింబ.

తే.గీ. మందహాసవిలాసాస్య న నిందమాన

మందరానందకండళి న తేందుబింబ

శంబరారాతిభిన్న న సస్పరసావ

లంబకోలంబశ్రీజగ న దంబగొలుతు.

5

సరస్వతిస్తుతి.

చ. తనసతిచెంతజేరి వితి న తప్రమదప్రదమావిపంచికా

స్వనమలరారరాగముల న సస్వరయుక్తీకరించి మూర్ఛనా

కనదుగుళబ్దశారవము న గన్పడమేలములన్బొదల్చునా

ననరుహయోని రాణిశుక న వాణిపురాణి భజింతునిచ్చేలున్.

6

విఘ్నేశ్వరస్తుతి, త్రిప్రాసము.

మ. గణనాథున్ మదగంధలుబ్ధమధుపా న కాంతేభరాడ్వక్తుగో

గణనాథాశ్వతనూజన ప్రతిమ వి న ఘ్నధ్వంతభానున్మరు

ద్గణనాథార్చిత పాదపీఠత్రుతివి న ద్యావేదితున్ వాతభు

గ్గణనాథ ప్రథితోపవీతుగొలుతున్ న గళ్యాణగర్భస్తుతున్.

7

హనుమస్తుతి.

సీ. తనశైశవహరిత్వోమునకలయరుణబింబంబాకయరుణబింబంబ గాగ

తనమహాబలగుణో న ద్ధృతికలతిరణి మార్గంబాకతరణి మార్గింబుగాగ

తనఘనవిస్రంభోమునకల సురసజసంభణ మోకసురసజ్ఞంభణముగాగ

తనవచోమృతవర్షమునకలరామమానస మోకరామమానసముగాగ

తే.గీ. సనమకరుణాసుధారస న ప్రసరమస్ఫుణ

భసల నిరసననుండరో కి ల్లసితనయన
విస్మయరకటాక్షములు నలు కి దెసలబర్య
శ్రితతతులఁటోచు హనుమంతు కి మతినుతింతు.

8

శంకరాచార్యస్తుతి.

శా. విద్వద్వందితుఁడౌగ మార్గకృతసం కి విశ్వాక్త భాష్యాదినం
విద్విభాజితమానసుం డఖిలన కి న్నాన్యప్రభావాధికుం
డద్వైతార్ణవపూర్ణిమామృత కిరుం కి డై యొప్పుశర్వాంశజాం
చద్వేషం భజియింతు నిచ్చేలుమదిక కి మ్మౌళంకరుక శంకరుక. 9
గురుస్తుతి.

ఉ. వేమరుభక్తిఁగొల్పెదఁ బ కి విత్ర చరిత్రసుపాత్రమద్గురు
న్వామినితత్వ మార్గగవి కి చారపరాయణ ముక్తికారణం
తామనది త్రి మోహఘన కి తామనభేద సంగోజమిత్రుడా
రేములసావనాన్వయన కి రిప్పితిచంద్రుని లక్ష్మణేంద్రుని 10
సంస్కృతకవిస్తుతి.

పంచపాదినీసము, క్రిమాలంకారము.

సీ. నెనినివాక్పాశ్శుమం బెఱిగించె నుండుగా శ్రీరామకథలెల్లరీతిగాగ
నెనినివాగ్వృష్టి చెన్నఱిగించె శ్రుతిశబ్ద బీజాళికంకుర కి బ్రాజగాగ
నెనినివాజ్ఞధురిమ కి యెఱిగించెఘువీరసకు నవవ్యాకరణజ్ఞగాగ
నెనినిదిన్యక విత్వఁ మెఱిగించెనాటక ఘటనావటుత్వము కి త్మిటముగా
నెనినివిద్యాపూం బెఱిగించెభువ నేశ్వరినిత్యమేవాహ మంకచనుటగాగ.

తే.గీ. నెవనికృతికలి నుడివెనుకల్పింపఁగాగ
నెవనినుతిఁజేసె మిహిరుని కి హితునిగాగ
జోకఁదత్కవులనుతింతు కి నాకుభవుని
వ్యాసు, హనుమంతు భవభూతి కి ననఘుకాళి
దాసు శ్రీహర్షణు మయూరు కి తత్వధీరు.

11

అంధకవిస్తుతి.

సీ. వాగనుశాసనుకవాగ్విలాసముఁ గుండలీంద్రుగూఢపదనిక స్తంద్రదైభ

వముఁబ్రబంధపరమేశ్వరుఁప్రసాదత్వముసోముఁక భావాప్తిభీముపాఁ
గుణముభాస్కరుకాంతిరగుప్తియు శ్రీనాథకవిరసపోషణగణుతిసహజ
పాండిత్యకవివర్ణ్య భావ్రాక్తిమలయమారుతుని మాధుర్యశైల్యత
తే-గీ.వరపువేంకటపతియర్థ భలముపెద్ద
[యుగణం.
నార్యునౌదార్యతయుఁదాతరీయార్యసుకవి
హావప్రప్తియుఁగాకునూ ర్యస్వోవి వి
శేషలక్షణవృత్తసు ర్స్థితనాతింతు.

12

ః ర్తప్రవిజ్ఞప్తి.

క. ఆరయఁ దత్త్విండుంబుల, దారచితేజమిడుపారి ర్దముక్రియనస్స
త్కారితమగునీకట్టము, ధీరులుగరువమునగననఁ ర్తింతునుభక్త. 13
కుకవినుతి.

క. భూమిం బండితవరులను, బామరులుగఁబామరులనుఁ ర్బండితులుంగా
నేమింపుచునాత్మస్తుతి, కామముపరినిండనేయరఘునాలనుతింతు. 14
వ. అని యిట్టదేవతానందనంబును, సుకవినీకర సమస్మృతియును, సర్వ
సుజన విజ్ఞప్తియును, కుఁగినాతియును, గావించిమదియాన్వయఁ ప్రభు
తావిశేషాభివర్ణ నాయత్తిచిత్తింబున నస్త్వద్వింశ ప్రశంసమంభిన
యించెద.

15

ః ర్తప్రవంశావతారము.

ఉ. శ్రీమహితి ప్రభావమునఁ ర్జన్మయుండై జగదేశీరక్షణ
సేమగుఁగాభిరాముఁడయిఁశ్రీరసయోధినసించిదేవచిం
తామఁగియైచరాచరవి ర్తానమయాస్మితి గాంచిమించునా
స్వామిసునాభికంజమున ర్సప్తసముద్యవమొందబొందుగ. 16
క. ఆపద్భజముఖమునన, ద్వాస్రపారలువివలవతులుఁబ్రహ్మఖుషలేని
ర్లేపకులఖిలతపోని, పాపరులుదృవిలిరధిక ర్సాత్వికులగుచు. 17
ఉ. ధన్యచరిత్రులై పరగు ర్దద్ధప్రపిపుంగవులందు దేవతా
మాన్యుఁడు దివ్యయోగబల ర్మండిత పండిత పండితుఁడుకాం
. . . మిన్యఁడ ఖండతేజుఁడుత్ప ర్శక్యతకల్పిమజ్జ మహాలిహ

- ధన్వంతరీ పృథ్వీనిజనతా భినుతాస్థలితాత్మ తత్త్వజై . 18
- శా. ఆకాంక్షిన్యమహాముని ప్రవరగోత్రతాంభోనిధిశీతభా
న్వాకారంబున సత్కీర్తాభివీనుతం త బై వైదికాచారసు
శ్రీకంబై తెలగాణికాహ్వయముచేత జెన్నుందునిగ్దోషత
జోకమద్దులపల్లి వంశమఘరాశిశ్శున్నులనోత్తాలమై. 19
- స. ఆవంశంబునబోడమెన, శ్రీవరసేవాభివీనుత త కీలుడుపరవి
ద్యానిర్భణ్ణండుమని, పావిజిత ఫణిశుడొప్పే త దయకృష్ణుడనన్ . 20
- స. అతడన్ని భంగులకొన్న త్విమువహించిభూసురసభలనంతపూజ్యుడయ్యె
యైనరపాలకాస్థానంబులజయించి బహుళహూక్యతీర్థాజయయ్యె
యైయాత్మతనహాపక్షిణార్థమైగుణమణిసేవమాండున బ్రేమచేడెడియయ్యె
యైనర్వసుఖనంబు త దభివృద్ధిధర్మప్రవృత్తి సంతతికృతీకృత్యుడయ్యె
- ఆ. యైవినీతియుక్త త ననమావదిద్వాంసు
రఘుపతినిభసత్వ త రాజితాత్మ
నఘవిదూరునన్య త యానందభరితుని
రఘుపతిం ద్రుంగనియె త మఘవః దృశ . 21
- క. ఆగుణితతాతిధ్య, భాగ్యితపూజానుతక్త త పై పుడమినిదా
శిగిణ్యవేత్తకత్వత, నాగురుధిగణావి శేషుడనన్ జెలుపుండన్ . 22
- మ. ఘనుడై యైవలయావృతస్ఫుటనమా త ఖ్యమించి ప్రాంచ త్తపో
ధనవిబ్రజితలత్త మాంబయనుకాంత త్త్వదాం గాదానుగై
కొనివిద్యాపదపట్టభద్రుడయియ త క్రోధాత్ములకన్ త్యవ
ర్తనులకజెంచయశాస్త్రి సుబ్బయలమోదంబొప్పగొంచెకడమిన్ .
- క. ఆవుత్రియుగంబునజతు, రోపాయుడఖండనద్గుణోపేతలన
చ్చాసానుగ్రహదయో,ధ్యాపకుడగుచెంచయార్యుడలరెనుఘనుడై .
- పంచపాది.

తే.గీ. అష్టహాత్ముడు బ్రహ్మచరీ ర్యాశ్రమమున
సకలవిద్యలు నేరిచి త సభ్యుడై గృ
హస్థవిధులెల్ల నలుపడచై త మాతీశక

యైనపిచ్చమను ద్వాహామైచెలంగి
సుతులగ నెమువ్వరఘనయ శ శోభరితుల.

25

వ. వారెవరన.

26

చ. నిరుపమునత్యశీలుడతి శ నిర్మలమానసుడంగళాతసుం
దర పురుషాగ్రగణ్యుడు శ్రేత భృమరాంబురుహుండుజ్ఞాన వి
స్తరణుడువేంకటేశ్వరప శ దస్తుతిపాత్రహృదంతరుండువా
క్సరనుడువేంకటప్పయరశనజ్ఞుడనకజెలువుండెధారణి. 27

క. నన్నియతమానసుడుబుధ, నన్నుతశీలుండుబ్రహ్మ శ చర్యాశ్రమసిం
పన్నుండురక్షితనతా, పన్నుడు రఘుపతిజెలంగెశ్రీబ్రహ్మణ్యుండై. 28

సీ. తనమృదుకవితావి శ ధానంబునుప్రబంధానీకరత్నరశత్నాకరంబు
తనదానధారావి శ తానంబుయాచకచాతకాంబుడముక్త శ జలకణాలి
తనమోహనాంగసౌం శ దర్శింబువిరహిణీయో
పాచకోరచం శ ద్రోదయంబు
తనభూనభంతరే శ ధ్యుశోవిశేషణంబుప్పదిక్కామిని శ హంసమితి
తే. గాఢజెలువుండెనిజకావ్య శ కిల్పనాతి
శయనదాన్యబహుస్మృతి శ శస్తవస్త్ర
భూషణాలంకరియాదివి శ శేషణుండు
అనుపముండు వేంకటసుబ్బ శ యాహ్వాయుండు. 29

సీ. అందగ్రజుడువేంకటప్పయార్యవరేష్యుడిధికి పాండిత్యుడై శయతిశయిల్లి
క్షుచునుపరోపకారములొనర్పగిగృహస్థాశ్రమమతిశయ శ మాకతమున
దార్ద్రములాన్వయోదధిపూర్ణచంద్రుడొ
నప్పయార్యతనూజయైజెలంగు
పరమపతివ్రతా శ తరుణిసరిస్వతస్సునుగొని విభవసంరక్షన్ముడగుచు

తే.గీ. రఘుపతి సుధీశుననుగురుశ్రబ్రహ్మనామ
ధేయధరుసుబ్బరాములశ్రీయీలేలగు
సుతలనిరువురవేంకట శ సుబ్బమాంబ
లలిత గుణవేంకటహనుమాం శ బలనుగాంచె.

30

తే-గీ. మత్కనిష్టపితృండుధీ ర మంతుడనగ
 వెలియువేంకటసుబ్బయ్య ర విభుడుకూర్చి
 సుందరమబత్తిగాఁగొని ర సుఖవిశేషు
 షగుచుననుస్వీకృతకుమారరనిగ్రహించె.

3

వి. ఇట్లొప్పుచు భగవత్కృపాతిశయంబున దినదిన ప్రవర్ధమానుండనై
 యుండుటయు.

32

శా. శుండాలావనపాదపద్మనల దీ ర తుండావ్యసంభాననా
 ఖండుండై తగువోతరాజకులుండొ ర కామేశ్వరాఖ్యుండుశ్రీ
 నిండొనత్వగుణప్రధానుడగుచు ర వేమూరివంశాబ్దిచం
 ద్రుండొ వేంకటసుబ్బయాఖ్యనచివుం ర దున్నిత్రులై యొప్పెడు.

33

వి. శ్రీరమునీరమునంగల, కారిమిరాయంచచేతఁగోల్పోడగని
 స్సారమగుఁగాని చూచి, స్తారహితోన్నతిగదల్చఁదగమానెభువి.

34

వి. నిత్యనైమిత్తిక ర కృత్యముల్ దీరిచి దేవగోబ్రహ్మణ ర సేవఁజేసి
 కొంతనట్టుపురాణగోష్ఠిఁగాలముపుచ్చిమద్యాన్వికములనరక్షితి నొనర్చి
 విన్నకొండపురిని ర విలసిల్లుతాలూకా ర భకులౌకికకార్య ర సరణికిగి
 నాయంతినంబున ర సరససంగీతప్రసంగసంగతి ప్రభం ర జనతనూజు

తే. గీ. భవనమునఁజేరి యచ్చటఁ ర బ్రబలభక్తి
 యుక్తిసాహిత్యగాన ప్రాయస్కృబంధ
 బంధురములగు భజనలు ర బలిపియెల్ల
 కాలయారీతివేడ్కల ర గడుపుచుండ.

35

నీ. ధాతరెండవపరార్ధమునందు స్వేతవరాహాల్పాహోభిరామః మయ
 మహితవైవస్వత ర మన్వంతరంబునకలియుగాదిమపాద ర కాలశిలత
 చాంద్రమానంబున ర శాలివాహనశకాబ్దంబులశశినేత్రనమమృగాంక
 సంఖ్యలగుల (1821) వికారిసంవత్సరంబున నుత్తిరాయనమననొప్ప

తే-గీ. ఋతువుననుజ్యేష్ఠమానంబురక్ష్యపక్ష

[క్రిష్ట.

మునదశమి భాస్కరునివార ర ముననుభగణి
 సాధనాఖ్యతారమగర్భసాక్షిపత్న

- . మాదికేగడుశుభసమ ర యంబునందు. 36
- క. వారలగూడిమనోజ్ఞ విహారంబుగఁగొంతదూరమరుగుదుమని వి
స్తారసరసప్రశంసలు, దేరగఁగుతుకమునఁబయలు దేరగ మాలోక. 37
- ఉ. ధీమరులార కొంతమతి ర దేరపికారికిఁబోదమయ్యయా
నావరుణాశ కేగనట ర నర్కుఁడుగ్రుంకు నవాచికేగరో
షావృతశార్ధదేవుడెన ర జక్కులరాదె నయేకపింగళా
ఖ్యాననదక్షమాటనిటు ర గాదటుగాదటుగాదుప్రాచిక్తై. 38
- చ. అని యనేకప్రకారంబుల విహితవాక్యంబులం దర్శింపు కొనుచుఁజ్ఞా
గ్భాగంబునకరుగందలంచిత్రదాజమార్గంబునంజనుచుండ వారిలంగాం
చినే నతికుతుక కిలతమతిన్ కవిత్వాశ్రయ భాషణోల్లాస మానసుండునై.
- చ. హరిచయమై సెలంగుడగ ర మజ్జగినుందున గల్లుమానశ్రౌ
త్కరమునకెల్లముక్తిఫల ర దంబగుదివ్యవధంబుశ్రీఽనునో
హరుభజనానుకీర్తనము ర యాహాకిర్తనకాలవాలమై
పరగుఁ గవిత్వమాకివిత ర శాపవిమోచన మెల్లభంగులక. 40
- క. దివ్యతరసుఖనిధానం, బన్యయసంపత్ప్రదాయి ర యఖిలవిబుధులం
నేవ్యమువిశ్వశ్రేయః, కావ్యస్తునిశుతులుబల్క ర గాభవివినమే. 41
- చ. మహిఁగలస స్తనంతతుల ర చూనితిమైనకలార్ధదాతయై
బహుళయశో విశాలమయి ర సానివారణ కారణంబునై
యిహపరసాధనంబులకు ర నిష్ఠుగుచుఁగనగునెల్లడ౯మహా
మహునిగ నేయునట్టిఘన ర మార్గముకావ్యమెయెన్నిభంగులక. 42
- క. అనిమనవిసేయ వారలు, విని పరమానంద కిలత ర విశదాత్మకులై
ననుఁగాంచిబల్కిరీవిధముననతిన్మదుమధురవాక్య ర ములనాలోడ౯.
- ఉ. మాపత్రిప్రాపుతేకదర ర మా! పరమా దరమానసాంచితుం
డై పటుశబ్దభావచ ర నావచనాతతనత్కృతీన్విని
క్షేపమటంచునెంచిధృతి ర చేమతి చేర్చి యునర్చిలేనిస
త్తాపరతిత్ర కృద్రసప ర దాస్పదమాఁగదకబ్ధమల్లినక. 44
- ఎ. అనిబల్కిన నేనునునంతసింపుచు. 45

తే-గీ. కవితరెండు తెఱంగులై శ్రీకాలుచుండు
 నిలనుసంగీతసాహిత్య శ్రీములననందు
 నఖిలజనహృద్యమవ్యయ శ్రీమధికమగుచు
 సాహితీకృతివరలుని శ్రీస్తంధగతిని.

46

వ. ఎట్లనిన.

మ. మునుసాహిత్య నిదానగాన ఘనన శ్రీమౌదజ్ఞసంప్రదాన
 వ్యనికాయంబుల సాహితీకృతులువిఖ్యాతంబయ్యె
 త్రినిసంగీత లసత్ప్రబంధములుత్పత్తింగూర్చవెంతేనిగా
 పునసాహిత్యముతో విదాధరణమై శ్రీపాల్వాయ లోకత్రయిన్.

47

క. మతినిట్లు దలచుచునుదివ్యలరంబుగ శరధిశయనుడగుశ్రీహరికం
 కితముగనునాంధ్రసంస్కృత, యుతకృతిహుమతిగఁ జేయ శ్రీమద్య
 క్తుడనై.

48

వ. ఉన్నవాడఁగాన.

49

ఉ. సర్వజనానుకూలమగు శ్రీసంహారణంబుఁదిలోకవాచనా
 ఖర్యబహిర్వరాఠిమణి శ్రీకారణసచ్చరిత్రకాశమున్
 దుర్వహవర్ణ నానిచయ శ్రీతోషము కేశవ విస్మరత్కథా
 దూర్వహకావ్యకల్పనము శ్రీవోడ్పదురీతి నెఱుంగఁ బెల్పుడీ.

50

తే-గీ. అనుటయును దరహసనాస్మ్య శ్రీలగుచుయ్య
 దభిమతముజన్మసావన శ్రీమదిఘటిల్లు
 పథమెఱింగింతు మిపుడునీద్యావ్యసీమ
 ప్రకటమద్దులపలిగురు శ్రీబ్రహ్మనాను.

51

సీ. మున్నుతేతాయుగమునభీమముఖ పాలి
 తంబై విదర్భాపురంబునంగ
 పాలుపొందిదమయంతిపుట్టువుచోటయి
 ద్వాపారిమునభీష్మభూపముఖుల
 చేత్రోవఁబడికీర్తిచెన్నొందికుండిన
 మనుషేర విభవవిఖ్యాతమగుచు

కృష్ణుండు చెద్యులగడపిభీష్మకపుత్రి
 కైకొన్నస్థలమయికలియుగమున
 చతురంగబల సమకన్వితులగు వివిధభూ
 ధపులచేతను బ్రభుత్వంబు వడసి.

తే-గీ. మలయ వింధ్యదిమధ్యభూపండులమున
 దనరురావ్యంబులకురాజు ధానియగుచు
 విపులతరభూతిచేగొండకీ వీడనంగ
 బరిడవిల్లను నొకదివ్యోరపురవరంబు.

52

క. ఆపురవరమేలినధర, తీపులచరితములుకాలక నిర్ణయములు సం
 దీపింపజేయుకబ్బము, జూపట్టను వచనరూపక శుభగంబగుచుక. 53

సీ. ఏరసికులకులసారసాటవి సూర్యుడనగ శ్రీభాస్కరుడాదియయ్యె
 నేధీరవరులదానాధార కరశాఖల లఘుద్విజాళికీ ఫలములొసగె
 నేపాక్షజనదులనుత్రప్రభావార్కుచేనరితమోదశనుడై యధిపుడలరె
 నేకోవిదులనుచునోకాశలతవ శీకృతమాచుమాధుకీ రతతియొప్పె

తే-గీ. నట్టిధవ్యులుతిమ్మపురగ్రహార
 పతులు నందవరీకులు క భాస్కరుని స
 దన్వయజాలు శీతారామ క యాహ్వాదయుండు
 రాజితయశుంషగోపాల క రాయఘనుడు.

54

పంచపాది.

తే-గీ. వారలత్యంత కృపచెలు క వారదీని
 నొసగిపద్యప్రబంధమై క యొసగునట్లు
 నేయుటొప్పనుటయునట్లు క నేయుధీరు
 నరయగఁ దలంపదొరకితీ క యవసరమున
 వెదకులతపాదముల్ బాకు కవిధముతోప.

55

చ. చిరతరసత్కవుల మునురకీచించిన కావ్యములకజరితముల్
 బరపికానికాలగతి క వ్రాయమివాని నెఱుంగనెందు దు
 స్తరమికగొండవీటిచరి క తంబును కబ్బముకాలసంఖ్య భా

సురచుగునట్లుగూర్చి మధురసూదనుకంకితమీయగాఁడగు. 56

వ. అని యిట్లనేకవిధంబుల సునీతివాక్యంబుల నుపన్యసింపుము. దద్దంబు దంబు నొసంగిన నేనును నమందానందకందలితాంతరంగుండనై మదీయ జన్మసాఫల్యప్రదంబుని దలంపుచు తత్ప్రబంధ సృజనాభిశాషచే నానందాద్భుతంబులు మనంబునే బెనంగొన శ్రియఃపతికి న నాపూర్వకంబుగా పునః పునః ప్రణామంబు లాచరింపుచు సమస్త మిత్రరత్నంబు లిరుగడలనరు దేరనే తత్కృతినాధ సందర్శనోత్సాహంబున నాతని మదిరంబునకుం జన నుద్యమింపుచు సకలవస్తు సంతానంబు లాబూని బయలు వెడలి. 57

సీ. చతురర్థ వాప్య తాతతమహీనుండలాం చితమేరుగిర్యవారీచీదిశాస్థ కావేరికృష్ణాపరగాద్వయాంతరగత ప్రస్తుతమానాభిశ స్తదేశ మునద్రిలింగక్షేత్రమునశ్రీగీశాస్య దిశఁగొండవీటిప్రతీచిభాగ భూమిఁజేతెర్లకరపాతీశ్వరస్థలా స్తోకదక్షిణం రిక్షోణిబాసగు తే.గీ. గుండికానిమ్మగోత్రరగోత్రనొక్క

కోనుదవ్యనఁజెన్నొందుకలధరంబు

జలజవిలసితకాసారసంయుతంబు

కిల్బిషహరంబుశ్రీశుతగిరివరంబు.

58

చ. మునుహరిరాముఁడై విపినముల్ జరియింపు నెడఁసర్తికాశా ననుఁడటుచోరుఁడై కొనిచరనా దిగులొంది మహాటపుల్ గనం గొని తనపత్నిగానకనుగందుచువార్త జటాయువుపైసీ ఘనగిరిఁజెప్పగావిననకారణతఁ ద్రిజగద్ధితంబుగఁ. 59

క. శ్రీశుతశై లంబనభువి, విశుతనిఖిలాగమాంతరవేత్తపరమహం

సాశ్రమయుతయుపిబృంద కృ, తాశ్రమమై పరిధవిల్లసనభయపమై.

వ. మఱియును తెలుంగునవిన్న కొండనాగనర్వజనవినుతంబై మున్ను రాఘవుండు దశగ్రీవుండు నిమి సీతామహాదేవింగొని పుష్పకారూఢుండై సానుజబంధమిత్ర పురోహిత ప్రముఖుండై నిజపురంబున కరుదేరుచు తద్దశానన హనన ప్రతిపాదకింబగు బ్రహ్మసాత్యాపహరం

బుగ నేతుప్రభృతి అయ్యోధ్యాపర్యంతంబు శివప్రతిష్ఠ లొనరించుచు
నిక్కుధరంబున శీతా రామలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్న నామంబుల నభి
రామంబులగు విమలకమల కమలవిలసిత కాసారంబుల సృజించి
యచట శ్రీరామలింగాభిదానంబున నొక్కలింగంబును బ్రతిష్ఠించు
కతంబున నీశైలం బటివత్తెంతబై మహానీయ నివాసయోగ్యంబై
కైలాసంబు ననుకరించియుండె దత్కుధరప్రాంతంబునందు. 61

శ్రుతిగిరిపురవర్ణనము క్రమాలంకారం.

సీ. బడబాసలంబునభంగంబుగాకున్న నీరధినమతవర్ణింపవచ్చు
ద్వారబంధురమాచురదననిచో జక్రవాళంబెనయనితోల్పంగవచ్చు
శిలల చేనండంబు సెడక యుండిన రౌప్య కింకరముల నెనయగవచ్చు
అనలాహుతముగాక కయలరినచోళాండ వంబుతుల్యంబు నీకల్ప వచ్చు

తే.గీ. ననక దనరుపరిఘావరణాలయోప

వనయుతంబలకాపురకవై భవంబు

నకలపండితపాండితీశ్రవకటితంబు

సురుచిరజనంబు శ్రుతిగిరిపురవరంబు.

62

వ. ఇట్లు విలసిల్లుచు భువనైకవిరాజమానా పూర్వదేవప్రతిష్ఠాపనంబున
యనర్గళిదుర్గ మదుర్గాభిరక్షితంబున వరుత్తనయ పాలితాప్త దిగ్బంధ
బంధురంబును త్రిశూలి వాలావాల విశాలసాల పరివృతంబును రా
యని భాస్కరామాత్య ప్రముఖదేశముఖ పరిపాలితంబును కింకర
మహిమండల మండనాపీనై శ్వర్యనిధానంబుననై యొప్పనవ్వరంబు
నివాసయోగ్యంబుగా నెంచి యందఘటిత ఘటనాచాతురీ ధురీణుండై
యంద్రదనీల ఖచిత సోపాన మాక్తిక మాలా లంకృత ద్వారబంధ
చంద్రకాంతాస్థితకుడ్య మరకత ఖచితకుట్టిమ పుష్పరాగవిరిక్లికా
ధిక సుందరంబుగు మందిరంబున నమందానందంబున శీతలక్ష్మణు
లిరుగెలం కులంగొలువ దక్షిణాభిముఖుండై యనర్భ్య మణిబాసమా
నంబుగు దివ్యసింహాసనంబున నిండొలగంబుండు పుండరీకాక్షునకు దం
డప్రణామంబు లొనర్చుచునే తద్వృత్తాంతము నద్గేవునకు మనవియొన

రించి గురు పురోహిత విధ్వంసములచే నాజ్ఞులై తొని శ్రీమత్కొండ
వీటిచరిత్రనాచుక ప్రశస్తంబగు కావ్యంబు గద్యపద్యరూపకంబున
నాశ్వాసచతుష్టయంబున శాలివాహన శకనర్ష మాసాదికాలనిర్ణయం
బులు దీపింప పాపవిమోచనంబుగా నొనరింపఁ గృతప్రారంభుండనై.

షష్ఠ్యంతములు.

- క. ఏతాద్వ్యపులయశో, వేతునకున్నిఖల దితిజరస్పధులవనీని
గూతకృతవీతిహోత్రున, కాతతధరణీమతాసుఖాత్రాత్తునకు. 64
- క. దాతకునకలాగమ ని, రాతకు నిజభక్తబృంద ర రాజత్సుఖసం
ధాతకు నమస్తలోక, త్రాతకు నేతకు విధాతృ ర తాతకుహరికి. 65
- క. పుణ్యజనని కరనిత శ, రణ్యల సన్న్యదులసాద ర రాజీవునకు
పుణ్యజన వీరవం శా, రణ్యకుతారునకు భూమి ర రానూపతికి. 66

ఏకసమాసం.

- క. సప్తపునానాన కేశవి, శిష్టామర దైత్యమాని ర శిష్టధ్యేయో
తృప్తప్రభావ సంభరి, తాష్టాక్షర మృతమంది ర రాంతసునకు. 67

చతుష్పాదకంధము.

- క. వననిలయ మౌనిజనతా, వననిలయాయ తదయాప్ర ర వాహాదధికి
వననిలయమకరహరునకు, వననిలయమృగేంద్రమనుజరహ నాత్మనకు. 68
- క. శ్రుతభూభృ త్పురమధ్య, స్థితఘనతర చక్రపాణి ర శ్రీనాగేశాం
చితభర్త నివేశా నా, రతయుత కోదండరామ ర రాజేంద్రునకు. 69
- న. సమర్పణంబుగా నాయొనర్పంబూనిన దురితలతాలచిత్రంబగు కొండ
వీటిచరిత్రంబునకు కథావిధానం బెట్టిదనిన. 70

కథాస్థారంభము.

ఇంద్రుడు నారదునితో కథాప్రస్తావనసేయుట.

- సీ. వదనాంబురుహమథు ర సాననమాయత చంచరీకారావరసంభ్రమంబు
ఓష్ఠపల్లవదంత ర నోద్యుక్తకోకిలా శ్రాంతప్రియోన్మిత ర సన్మతంబు
ఘనబాహు బిసలతాగ్ర సనధావన పరివృతరాజహంసప్రవేశనంబు
పాదసమ్మిళితరారవ్యవికారమంజర ఫణివిభ్రమోచ్చలద్బిహిణంబు

తే-గీ. నవసుఖ శ్రుతిగీతాభి ర నయసునర్తి
 నయుత సమగతి వీణాది ర నాదపణవ
 శబ్దగతతాళ గాణిక్య ర సరసగాన
 శస్త్ర రంభాదికంబగు ర శక్రసభను.

71

సీ. ఒకముఖంబునభట్ర ప్రకరంబతిన్పుటప్రాగల్భ్యతఃబాకురబలుకఁచుండ
 నొకయోరనముదార ర హుంకారకరధీరసూరులుబారులుతీరియుండ
 నొకమ్రాలరసమేళనకవీంస్తులతిసాద్రవివిధవిద్యాగోష్ఠిదవిలియుండ
 నొకచెంతవేదాంత ర సుకరాంతరాత్మగ
 స్వాంతయోగులుతత్వ ర మరయుచుండ

తే-గీ. నిరుగడలఁ జామరమ్ముల ర చ్చరలుసీవ
 నందితానంద మానీంద్ర ర బృందములును
 దివ్యయజ్ఞాదికములు మూర్తీ ర భవించి
 కొలువగ హరిపురోమజార కలితుండగుచు.

72

మ. జ్వలదుత్తుంగసువర్ణ నిర్మితమణీశ స్రవోతసింహానా
 భిలసన్న్యస్తకవజ్ర కీలితరుచి ర ప్రేంభత్కిరీటాగ్రగ్ని
 స్తులతేజం బెసగంగ నిండుకొలువై ర స్తుత్యస్థితిగ్రాలుచో
 గలహాశుండగు నారదుండపుడురాగేగా వారితోనిట్లునఁ.

73

ఉ. ఓమునివ్యతా వకమృ రదూక్తిసుధారస ధారలక్షితవ
 స్పీచులనింపఁ గోరిమిముఁ జేరితిధన్యుడనై తిగాన నీ
 భూమినిఁగొం డచిటిపుర ర భూపతివర్యులసచ్చిత్రముల
 ప్రేమదర్శిగా వినవలెంజెపుమాయ సమానవై ఖరిక.

74

చ. అని కడుగారంబెసగ ర నన్నబ్రసన్నతఁ దోపనారదుం
 డనియె మహేంద్రుతో నిటుల ర సంతవచింతును పూసకూర్పుగా
 వినుముమహాత్మ సత్యమది ర వీనులవిందుగనంద మొందనౌ
 వనదశరీర కేశవకృ ర పారస పూరమయస్సమృద్ధిచేక.

75

చ. కలుగునుసర్వసశ్యచయ ర కారణ నీలశరీరధారి సిం
 ధులలిత మానితాంశుకమ ర నోహరకారీగిరి స్తనస్థలా

కలితవివారిలోకభృద కల్మషసచ్చరితప్రచారిభూ
లలనచెలంగుఁ గూర్చుట రుద్రవిప్రభాణి ఫణిప్రసారియై. 76

తే-గీ. అట్టి భూదేవతాకచారభ్యంతరాభి
లాలితనిచోళవక్షః ప్రలంబమాన
వితతముక్తానరోమధ్య రవతకనాయ
కమణియనభరతాభిఖ్య ర ఖండ మొప్పు. 77

చ. కలవచటాదురంతరిపు ర కంధరబంధన రాజక్షత్రమో
జ్వలకరపాశము సకలర జంతుసుఖప్రదకుంజ పుష్పకు
ట్టలఫలపల్లవచ్చదన ర మానితభూజవనీ ప్రదేశము
జలధిసతానివేశనము ర సమృద్ధిధర్మవిదర్భి దేశము. 78
కుండినవర్ణన.

సీ. శ్రీశైలకాళిహరస్తీశద్రాక్షారామనానంబులఁ ప్రశస్తరమైమెలంగు
లింగత్రయీనుధ్య రంగమహీస్థల స్థితమైతగు తెనంగు ర దేశమందు
కృష్ణాన్త్రవందిద రక్షిణమునయోజనత్రితయావధిష్ఠమై రచెన్న మిగులు
గుంటూరునై ఋతిరక్షిణీభాగమునముక్కోసుదవృన్దంగడు ర వాసిమీ
తే-గీ. విన్నకొండకుఁ బ్రాగ్దిశరనున్నతముగ [అ
యోజనచతుష్టయంబునరనొప్పుచుండు
నఖిలజంతునివాసగరహనయుతంబు
నుంధరనిభంబుకుండినరమహిధరంబు. 79

క. ఆకుధరంబాకాశము, దాఁకగఁబెరుగుటనుగిరివీరదాఁకకాక్రీ
డాకృతిఁదాల్చెడునదియ,స్తాకోఁఛయచటులకూటరశోభాభృతమై. 80
శ్లో-మ

చ. మఱియు నక్కుధరంబు సముత్తుంగ భృగుభంగసంగతంబగుట మక
రాలయంబును అనిమిషనికాయ్య పరిశోభితంబగుటనాకింబ ను బహు
శద్విజనమాకీర్ణంబగుట యజనవాటంబునున్మృగాభిరామంబగుటఁజం
ద్రమండలంబును, నుచునోఘప్రాచుర్యంబగుటభగవత్ప్రసాదంబును
వివిధప్రతనప్రగంబగుట వాహినీప్రకరంబును, విపులనువర్ణనవమణి

శిలాసంఘటితంబగుట రాజమకుటంబునుగగన గంగాలింగిత శృంగం
బగుట శివశీర్షంబునుననుకరించి. 81

ఉ. సత్పథవర్తనాచితుఁడుసంతతసాధుజనాఘవేష్టితుం
డుత్పటువాహినీవిభవ్రాడుత్కలికాగమవిశ్రుతుండుభూ
భృత్పతిమాళిసన్నిహితరేషలపత్రుఁడుకుండినాచలా
భృత్పతిచెన్నుమీఱుబలభిద్యలన్నిగహవిగ్రయంబునన్. 82

ఉ. ఆకుధరాగ్రసీమలమహామునివర్యులు యోగసాధనా
స్తోకులమోఘమానసులరతుల్యపరాపరతత్వభోధనీ
యోకలితుల్ విరించి హరి శంకరపాదము లాత్మనిల్పిని
ర్వాప్యలరీతి నిశ్చలతరపంబొనరిం పుచునుండి రందఱున్. 83

వ. ఇట్లుబహుకాలంబువసించి తపంబొనరింపుచుండన మూర్తివ్రవయంబు
నుంగుఁగించి ముచులకుం బ్రత్యక్షంబగుటయు. 84

సీ. పటువిదాఘాతపర పరితప్తచాతకం
బులు మబ్బుఁగనుగొన్న శ్రీమోదమొప్ప
ననచంద్రికార్దితరనాళికములుభాస్క
రోదయమృతిఁగన్నయొప్పగులుక
సతతదర్శిదవీ శ్రీశతమానవౌఘంబు
పెన్నిధిఁగాంచిన శ్రీప్రియమెలర్ప
విపులక్షుచ్ఛోషిత శ్రీవిహగకిశోరముల్
తల్లిరాకలుగన్న శ్రీతమకమెనగ. 85

తే.గీ. మిందునంభ్రమమునసంయమివ్రవంబు
లధికభక్తిప్రణాముబుర్రాలాచరించి
శీర్షవిన్యస్తహస్తైరహర్షమొదవ
కనులపండువుగాగ దీర్ఘనమొనర్ప. 86

వ. అంతనామూర్తిత్రయంబునమ్మునుల సంగతికిం బొంగి మనోభీష్టంబు
లు దెలుపుడనుటయు.

క. పరిపరివిధములమానులు, హరిహరశతధృతులనుతుల శ్రీ నలరించిగిరి

చిరకాలముతారుండగఁ, గరుఃశింపుడువేకుకోర్కెగల్గ దుమదిలోఁ. 87

వ. అనిన వినియమ్మా ర్థిత్రయంబుగరుఃశించి మునిన త్తములారా ! మీర
లు దేవాంశసంభవులై భూతలంబుననున్నవారు. మీతపోమహా
త్వ్యంబున లోకంబుపవిత్రంబగు, గొంతకాలంబీకుధరంబుపై తపంబు
సేయుచుండవలయు, నిచటికిసురసిద్ధసాధ్య యక్షగంధర్వ ప్రముఖులరు
దెంచుచుండు రీభూధరంబుమిగుల పుణ్యస్థలంబయి యనవర తేర
మానివాసంబులగు పురంబులకు పురంబై బహురాజపరిపాలనంబున
కొంతకాలంబుకుండి నాభిధానంబునను పిదప కొండవీటి నామంబు
నను ప్రసిద్ధంబై యుండు మీవలయునట్ల మామూర్త్యంశంబుల నీకు
ధరంబున వసించుమని యానతిచ్చి తత్ప్రకారంబుగా సీవర్వతశిఖరం
బులు మూటియందును కించి త్వేత్వవర్ణనమాక్షీర్ణంబగుదానిపై విష్ణుం
డు శ్రీబొల్లు మూరువేంకటేశ్వరాభి ధానంబునను, తదీశాన్యభాగ
శిఖరంబున నీశానుండు కైలాసరాయుండను పేరను, తత్సమీపంబు
నగల శిఖరంబునబ్రహ్మదేవుండ దృశ్యరూపంబునను, నిలిచి రుద్రాల
యాగణశిలాతలంబున రుద్రపాదంబునదాని, నేకాలంబును, పొంగు
గ్రుంగులను, వర్ణరౌచ్యంబులను, గృహ్లాదకంబునుంబోలు సీరంబునం
బూరంబై యుండు నటుల నిజమహాత్వ్యంబులనలరించి యదృశ్య
లై రంతె. 88

తే-గీ. సంయమిప్రకరంబతిరసంభవమున
నాలయంబులని ర్థించియందుముగురు
మూర్తులనుభక్తినిల్పి సకముచితముగను
పూజగావింపుచుండి రేగ్రహద్దునుండు. 89

క. సురవిద్యాధరకిన్నర, గరుఃశింపుగసిద్ధసాధ్యగంధర్వులునీ
గిరిపైద్రిమూర్తిపూజల, సురుభక్తినిసల్పవచ్చు చుందురువేడ్క. 90

వ. అట్టియెడల దేవతస్యంబు జలక్రిడాభిలాషాయ త్తచి త్తంబుల మొత్తం
బులై వియత్తలంబుచుండి వచ్చి శ్రీవేంకటేశ్వరసిద్ధిశిఖ రాగ్నేయభా
గంబునగల గురునాథవర్వతాగ్రంబునందు. 91

కన్యకల పుష్కరణివర్ణన.

సీ. వితతాంబుజాతసంగతమరం దాస్వాదనాజ్ఞానమధుపగానాన్వితంబు
సంస్థలవ్వించికొంచన్నగాంకో పలని స్తంద్రసోపాననిస్తులంబు
కచ్చపమీననరక్రకుళీరముఖరాంబు జంతుసంతానవాసస్థలంబు
పవనకంపితలతాపతితకాసుమరజోపూరిత సురభిశరబుద్బుదంబు. 92

తే.గీ. నౌచుబకహంస చక్రవారకాదివిహగ

నివహనిన్వనని బిడ్డమైననిఖిల జంతు

జీవనాఘారముగను సృజించిరి చట

కన్యకల పుష్కరణినాగ్రా లుచుండ.

వ. అందు.

93

జలక్రీడాభివర్ణన.

తే.గీ. వేలుపుంబువ్వుబోడులు వేడ్కలొప్ప

దినదినమునిత్యకృత్యముల్ దీర్చికొనగ

నిక్కొలని కేగు దెంచితన్నీయతినిల్చి

వారి కేళినిఁ జేలుచు వారిలోన.

94

ఉ. సామ్యసిలంగ నొండొరులు సూటిగఁజూచుచు నీటిలోపల్

జిమ్మనగ్రోవులంబలము జిమ్ముచు గొండఱున్వర్ణ పాత్రల

గ్రుమ్మిపయిబడ విసరుకొమ్మలుగొండఱు నాల్గిలంబమో

దమ్మనఁదమ్మలన్విరచితార్కొనిపువ్వులవేటలూడుచో.

95

ఉ. ఒక్క తెనీటఁదోగమఱియొక్క తెనక్కెముమీఱవెన్నగా

తెక్కలియై చురందమును దృక్కులనంజనమట్లు వెట్టదా

మిక్కిలి విభ్రమంబెనగఁగమీననిభేక్షణనీడులాటల

దక్కగనూనిపట్టికొనిరదర్పమడంగముడుంగ జేసెడ.

96

తే.గీ. అబలనొక్కర్తుఁగొండఱు హాస్యరసము

పూర్తిగ మొగంబునహరిద్రబూసినట్లు

సుమరజమలందిము తెంపురసాబగ్రబాలు

పూయుగతిజల్లెజలబిందురవులకరముల.

97

తే-గీ. ఇట్లుసురసిద్ధసాద్యాదురల్లెనిచట
 సత్యకృత్యముల్ దీర్చుచుగనియతితోడ
 వచ్చుచుండుకతంబునవనుధకెల్ల
 పావనంబయి యెప్పెనరవ్వర్వతంబు.

98

వ. మఱియు నపర్వతనివాసులగు సమ్మూర్తిత్రయంబును భేచరసంయమి
 ప్రకరంబును రుద్రసాదాది, దివ్యస్థలంబులును, దర్శింపధరా వలయం
 బునంగల మానవులెల్ల నరుదెంచిసేవింపుచు నీస్థలంబునఁగూఁ డినాభి
 ధానంబున నొకపట్టణంబును నిర్మించికొనుటయు.

99

కుండినపురవర్ణనము.

చ. ధరణినిఁగొళికుండు ముచురదాతకుమాటుగసృష్టిసేయుచో
 వరగుణదోషముల్ దెలుపునై ఖరిఁగంధిని ముందొనర్పఁదా
 ప్రచుదినర్తలత్వమధురప్రచురాంబువులిందుగూర్చనా
 శరనిధిఁగల్పెనాఁ బరిఘోజానగు భంగమిశ్చగంగయై.

100

సీ. పాతాళమునఁదాగివనుధమోగకయున్న శేషస్థితినియుద్ధిరసెప్పవచ్చు
 పుణ్యజనారిచేబూన్కి నొందకయున్నఁ జక్రంబుతులయనిచాటవచ్చు
 అదిరకాలస్థితంబయినశింపకయున్నఁ బరివేషమెనయనిరబల్కవచ్చు
 అతితమిప్రసన్నదృశ్యదశనొందకయున్నఁ జక్రవాళముసరినల్పవచ్చు

తే-గీ. ననజగద్ధితవై ఖరులలరుకచుండు
 చండతరభండనోద్ధండకాండతుండి
 పటుభటానేకవిక్రమగ్రసాపకంబు
 స్థిరమణిగణూచిరంబురవరణవరము.

101

భ్వని.

తే-గీ. క్రొమ్మెగులు చికురులు ఋక్షకులముకంఠ
 సరములులనన్నిటాలంబురచంద్రరేఖ
 సాంధ్యరాగకాశ్చిరచర్చలుడలిర్చు
 కొమ్మలనఁబెంపలరుకోటకోవ్వలరు.

102

ఉ. కాపురముల్ సురాలయనిరకాయ్యచరద్దణికాంగనాళికి

దొపురముల్ ప్రభులమణిగఁగామహిరణ్మయ కేసుకోటికి
భూపురముల్ శిరోగృహసఁగఱుపఱజలయంత్రపాళికి
గోపురముల్ రహిం నెలయుగోపురచుంబడంబనక్రియ. 103

సీ. అచిరప్రభావి శేషచిరత్న రత్న సంచయసమృద్ధిపయోధిసౌధవీధి
అత్యున్నతోఽపూర్వయాహంక్రియాక్రమితార్కశశిమండలనిరోదిసౌధవీధి
ఆకాశమండలా యతమండనితభూరిసారచిత్రశిరోధిసౌధ వీధి
విభులప్రతాపవంశవృతవిద్విషచ్చిత్తసతతార్పితవ్యాధిసౌధవీధి.

తే.గీ. వితతనిర్వృష్టుమంఘుమాద్యుతసుధూప
చంద్రకాంతోపలనిబద్ధశాతకుంభ
జాలచుధ్యస్థలపురదర్శనకు యాహ
లాధిచరత్నతీర్థోధిసౌధవీధి.

104

మ. తమసౌధాగ్రములన్ పసంతములనుద్యత్తాశమాధుర్యగా
సమృదుస్యానములన్ దుమారజలయన్త్రక్రీలకేశాశిం
భ్రమవంవాసిత దివ్యధూపములరామల్ కేమలగ్రాలమే
ఘమహావ్యాప్తియటంచుచాతకములారకాశంబునం దాడెడ. 105

సీ. కలకంఠమాధుర్యగనాన్వితంబౌటభూమిజాతాస్తోకభూతిగుట
సముదిత మధుసాన సురునోవ్రజంబౌటబహుళద్విజాళివిభ్రాజమగుట
తతశిలీమఖనమన్చితినిస్వనంబౌట నర్జునప్రముఖవిభ్రాతమగుట
నవదివ్యఫలకల నాల్పకుజమౌట వరసర్వ మంగళావ్యాప్తమగుట
తే.గీ.నర్తకాలంబుజోదరనాక సవన

రాజతాయోధనతలభారతవినోద
సురతర ప్రమేశ మహిమాభి శోభితంబు
నైభవ ఘనంబు నుద్వానవనచయంబు.

106

సీ. నామవిశేషంబు నకుంబాడబులెకానిగుఱమునబాడబకులు లుకారు
నామవిశేషంబునకుంబుభృత్తులెకానినడవడినిగుభృదన్వయులుకారు
నామవిశేషంబునకుందృతీయులెకానినద్వృత్తికిందృతీయసమితికారు
నామవిశేషంబునకుం గాపులేకాని వర్తనలోకాపురవారుకారు.

తే-గీ. నాగఁ దవరాదునాల్గువర్ణములుకల్గి
యధికసంపత్ప్రకాశతఁ నలరుదివ్య
నైఖరిభాజితంబునఁ ద్వేభవంబు
ఘనతరసాభవంబుకుండీనపురంబు.

107

పుష్పలావికావర్ణస.

సీ. జోమ! పండుకొనెదనరసపు నెలఁబల్కు పండుకొందువికి జోమండనిమ్ము
ఇక బేరమాడనేలకుచమ్ములిటు దెమ్ముకరముగొనుసులభ కరములగును
అటులనే గొనెననే న నడిగెడునది చెప్పవండుగు నీకింకేమియవసరంబొ
ఇంకేమికలదొనీరేవ న్న మునుఁదీయమిటఁదీయనరుగుమాఁ యింటిదాక
తే-గీ. నని యొకరికొకరు వరస న మాడుచునెను

ముందురసికులు పండ్లమ్ము న పువ్వుబొండ్లు
బేరమాడుచుఁ గొనునమ్ము న వారివలెను
తిరుగుచుందురు వీధినఁ స్వరమునందు.

108

తే-గీ. ఆనగరివిదర్శకురాజ న ధానిగాగ
బల పరాక్రమ వివశులై న పరిగిసట్టి
వెక్కురాజులు నివసించి న వెంపుడెంపు
గలిగిపాలింపుటయుఁ గొంత న కాలమునకు.

109

భీమభూపాలునికథ.

భగవత్ప్రభు పరార్థ గర్భిత సీసము.

శ్రీచక్రనందినాఁ జెలువారు నెవ్వఁడు తిలశంఖ బలముచేరదనరు నెవ్వ
డాశుగజాత సకమన్వితఁడెవ్వఁడు వ్యాళమర్దన కీర్తివరలు నెవ్వ
డఖిలభూమిరమాప్యోదధిపతియెవ్వఁడు ప్రబలఘనాఘన భ్రాజయెవ్వ
డిలచురామాకృతి న నింపారు నెవ్వఁడు తరుణలబ్ధపతింగభాముఁడెవ్వ

తే-గీ. ధుష్ట లానంతఃపదవిభూ న త్యుదితుఁడెవ్వ

డహితమండల సూరుడన న నలరు నెవ్వ
డతఁడు భూవిష్ణు ననగనొ న ప్పొగుచుండు
భాసుర యశుండు భీమ న భూపాలకుండు.

110

తే-గీ. అమృతాపట్టణంబున కి కధిపుడగుచు

ధర్మగుణవృద్ధిచేత భూతలమునెల్ల

ధర్మగుణవృద్ధి దనరగా కి దండిమెరసి

పెంపుమిగులంగఁ బుడమి బాల్గింపుచుండి.

111

క. దమయంతియనెడుతనయను

దమదాతదమనులునాగఁగదనరెడుసుతులన్

విమలచరిత్రుడుగాంచెను

క్షమఁదమహృత్ప్రేమలై కి సంసిద్ధంపన్.

112

వ. అందు నుండగమన జిత మద దంతియగు దమయంతి సర్వపాపప్రయావ
నయగుటయు భీముండు కూతుంజూచి పెండ్లిసేయ నమకట్టి స్వమతో
చితంబుగా స్వయంవరంబుసేయఁ గృతనిశ్చయుండై వసంతకాలంబున
నొక్కసుమూర్తంబు విచారించి తత్కాలంబునకు నీరీక్షింపుచుఁ బు
రంబు విచిత్రతరంబుగా నలంకారంబుసేయించి చారులచేసివర్తిమా
నంబు భూవలంబెల్లం దెల్లంబుగాఁ జాటననుపుటయు నివ్వార్త్రతిలో
కంబులు నెలియునటలు ప్రచురింపుటయును.

113

వసంతయుతువర్ణన.

ఉ. అంత నితాంత సమృద్ధహృదంతరుడౌచు వసంతుడవ్వడ

త్యంత కుతూహలంబున స్వరయంవరవార్త నెఱింగి భీమభూ

కాంతజ తన్ను మున్నుచనఁ కి గాంతునిగా పరియించు నంచునో

స్వాంతకతాను రాగ పరివారయుతంబుగఁ బొల్పెనెంతయున్. 114

సీ. వనచరాద్యనుపమ కి వర్తనం బింపార ముఖరశిలీముఖ కి స్ఫురణబార

పత్రిపత్రివిహార కి భావమింపలరారవితతమహాబలా కి దృఢముమీట

కృష్ణాత్మకద్విజగ్రియివచోన్నతి దేరసు మనఃఫలప్రాప్తిసాంతుడీర

సకలాగమంతవాగ్దశనలచేరసమూరపరమహంసాశ్రమాదరముగూర

తే-గీ. నొరులెవరుఁ గానకుండగ కి నుత్సవమున

మాధవుడుమాధవాకార కి మహిమదాల్చి

వెడలెను స్వయంవరనుహోభివే వశుడగుచు

తరుణి భాతియెంతటివారిఁ ర దవులుగాఁ బె.

115

సీ. తొంటివల్లులు విచ్చితోరంపుఁగ్నీటమజ్జనంబాడి ర నిర్మలదుకూల
ములుగట్టిపసిడిసారములుదాల్చిచందనమఃదిసారభవస్త్రోపులధరించి
నెఱికుఱువ దువ్వివనైల కీల్జడనమర్చి ప్రకటసుగంధపుష్పములఁజెక్కి
కెంకేల వీడ్వంబుగీలించి పల్లారు సరసంబులాడెడు సఖయకరణి
తే-గీ. వనరమా దేవిమనమున ర వలపుమిగిలి

మాధవాగమనముననిర్మల విభూష

భూషితశరీరయగుచు విభూతివెలయ

దలపు టూరంగ వరియింప ర నిలచెననగ.

116

క. తొలికారాకులు విదిలిచి, తొలకరి వానలను గ్రంకి ర దుర్గవనంబుల్
లలిత కిసాలయ సుమనం, కలితములై తగవనంతరకాలమహిమచేక.

చ. అదిగని సేతుహై మకుధరరాంతరభూపతులెల్లవేగిరె
ముదితవరించునంచుఁ గడుమోదమునంజతురంగవైభవా
స్వదులయిభేరికాహళరవంబులదిక్కులుపిక్కిటిల్లన
ముదమున నేగుచుండిరి సరముజ్వల రూపగుణాభిజాత్యులై.

118

దమయంతి స్వయంవరవృత్తాంతము.

చ. రథములనెక్కి కొండఱుఁ దురంగచయంబులనెక్కికొండఱుఁ
కుధరనిభంబులొనమదరకుంజరయూధములెక్కికొండఱుఁ
అధరితపుష్పకాంచిత విహాయనయాసములెక్కికొండఱుఁ
పృథివిపతుల్ ప్రధానపరివేష్టితులై యటకేగుచుండగ.

119

క. ఉర్విపతులం బలెభుని, బర్వులిడుచుఁ గొండఱుర్ధ్వ ర పదమునజలజా
ప్తార్థములు బర్వుగతినిను, పర్వాణులు వెడలిరతివరవరియింపంగ.

వ. అసమయంబున.

121

సీ. కరివారిఱురపుటీరఘట్టనోధూత పరాగంబువార్ని కాశ్రయంబుగాగ
రథనేమి ఘంటికారయుధ భృద్భటాహ్వనరావంబుదీర్ఘగర్జనముగాగ
ధ్వజభూరిరసచిత్రితపటయుగ్ధగధగల్ సాద్భుతచంచలారచ్చాయగా
తత్పురనారీవిరతానహస్తాక్షిపత్సుమములు నీరకరణములుగాగ

తే॥గీ. హరిణమదగంధహిమహారుకాభిసేక్త

స్మృపతనున్యూతచామరానీతనాత

మతులసుఖకరమలయమూరరుతముగాగ

వర్షఋతురీతివాస్వయంనరముబొల్చె.

122

వ. ఇట్లుచనుదెంచిన భూపాలక ప్రముఖంబులకు భీముంజెదురం జని సక
లోపచారంబులఁ బురంబునకురావించి సకలమణి నికరంబులఁబ్రకటి
తంబులగు చిత్రంపుబొమ్మలకిమ్మలగు కుడ్యంబులును గోమేధిక పుష్ప
రాగప్రముఖోపల ఖచిత సింహాసనంబులును విచిత్రనరదీపికాచాయం
బులును విమల చీనిచీనాంబరంబులరాజల్లు వితాసంబులును రత్నము
క్తాఫల వ్రాత సంకతిత తోరణంబులును వివిధఫట విశేషంబులునుం
గలిగి మిగుల దివ్యాలంకృతంజైన సభాభననంబునకుబిజిపించి యుచి
తాననాసీనులంజేసిన.

123

సభావర్ణస్యమా లంకారము.

సీ.రాజేనర్తముల్ క రాజేనర్తముల్ రమణీయతేజోవిరాజులగుట

గురుబుధప్రముఖులుగురుబుధప్రముఖుస్థిరదనంకతాసనాసీనులగుట

సన్తార్కవర్తనుల్ సన్తార్కవర్తనుల్ నకలాగమపదానుసరణులగుట

నిగమపాలకముఖుల్ నిగమపాలకముఖుల్ శైతనిష్ఠాతానుచారులగుట

తే॥గీ. దుర్గమపయోధిదుర్గంబు క ద్యుస్థలంబు

కవిసభాస్థానభవనంబు క దివియుఁబుణ్య

జనపదముయడ్డవాటంబు క సార్వభౌమ

సముఖమునునాగఁడద్రాజ క సభదలిర్ప.

124

వ. తద్దాస్థానంబునందు సకలదాతృసనాధుండగు భీమభూనాథుండు
సఖిజనపరివేష్టితయైన దమయంతినిరావించి ప్రేమాతిరేకంబున సంక
పీఠింజేర్చి సభావదులంజూపుచు నిట్లనియె.

125

ఉ. వీరుధరాధినాథులతి క వీరులుఁ తృప్తపథప్రవర్తనా

చారులుసద్యశోధనవి క శారదులొకృతిమారులుఁ మహా

శూరులు నీ స్వయంవరముఁ క జూడగ నిచ్చలుమెచ్చినచ్చియు
న్నారెడఁగోరినట్టిన్మనఁ నందనునిఁ పరియింపుకోమలీ. 126

దమయంతి సలునివరించుట.

వ. అని సమయోచితంబుగాఁబలికి వీడ్కొలిపిన నమ్మందయాన మందగ
మనంబున. 127

సీ. తరుణప్రదేధనోర ధృతిజూపుమరునిత్తు
చాపయిష్టినిగుచ్చుకళరమనంగ
నురీప్తపద్మాదయాభు క లుహ్వాంగభీమ పూ
ర్వగిరిపై వెడలుచం క ద్రక్షశయనగ
నిరుపమశృంగార క సరసాభినయకళా
ద్యుతమైనజంత్రపు క బామ్మయనగ
లోకవిభ్రమసమా క లోకనాశ్చర్య కృ
ల్లలితస్థిరాంశుచం క చలయనంగ.

తే.గీ. కనకమణిమయాభూషణో క త్కరముగ్రాల

బాలమోలన్మ క పాలకథాభివంశ

లీలలువచింపనిరుగడల్ క గోలలిరువు.

రుచ్చరింపంగ వెడలెన క త్కుత్సనమున. 128

ఉ. రాజులనద్యశోధనవి క రాజులచారుతనుజ్వలొబ్బి
రాజులరూపధూతరతి క రాజులభూరివిభూతిజైత్రగో
రాజులశౌర్యధైర్యన్ముగ క రాజులభక్తజనాననాంబికా
రాజులదానకర్ణశిబి క రాజులరాజుల గాంచుచుక దగ్గ. 129

మ. వరియించెఁ జతుర్వి వానృతధరా క హామేయకాక్షీణి
ఘోరవత్సరజయుగస్థశర్తమణిరిం క ఘోరీస్ఫురద్ధారవి
స్తర తేజోమయనూత్నరిత్నసింభా క స్వనైషధాభిఖ్యదే
శరమానల్లభవీర సేనతనయుక సన్నారాసలుక శ్రీసలుక. 130

దమయంతి వివాహము.

వ. అంత భీమభూకాంతుండ మందానంద కందళిత హృదయాఁ విందుండై

యేతద్వృత్తాంతంబునం తిపురంబునకనిపి వారలిరువురకుం బరిణయం
బొనర్పఁ గృతనిశ్చయమండై . 131

సీ. గురువర్యుడై వజ్ర కోవిదప్రకారాజ్ఞ
నిర్మలగ్నంబు క నిశ్చయించి
సురుచిరంబుగనిజ క పురమలంకారించి
ఘనవాఙ్మయములు సెలంగనియమించి
భూరిసంభావనం క బులనలుఁబూజించి
బుధజనాశీర్వాదములగ్రహించి
వారకాంతాలాస్యచాతుప్రతోళికా
పరిణయోత్సవకళాపటలినించి.

తే.గీ. నీలముక్తాదిమణిసుయాత్రాలకమున
రత్నసింహాసనంబునకరమణునిల్పి
సకలజనములువినుతింపఁబ్రకటితిముగ
పెండ్లి గావించెనొకసంక్రమీతివెలయ. 132

వ. అంత నస్తుహీకాతుం డత్యంతసంతోషస్వాంతండ్లై వివాహాంత
రంబున సుతాజామాతలఁ గతియకాలంబు నిజమందిరంబున సకల
నైభవంబులనోలార్చి పిదప నిస్తుభ్రతశస్త్రంబులగు నస్తువాహన
నిచయంబుల ప్రచురంబుగా నిశి సప్రయోగనిరంపదానదాసీజనంబుల
వెంటనొసంగి దివ్యరథాదూఢులంజేసి నిఖిలవాఙ్మయములు హృదయం
బుగామ్రాయ నిషధపురంబునకనిపి యతఁడు సుఖావహుండై వెక్కు
కాలంబు విదర్భదేశంబు సాలించె ననంతరంబు తనీయాస్వయంబులగు
నృపురసేకులును ప్రభుత్వంబునేయటయు ద్వాపారంబునందు. 133

భీష్మునిధి.

క. చంద్రదాస్వయభవులుయశ, స్సార్ధదులునిబిడహవప్రకృతస్తచరితుల
చంద్రదాస్కీర్తిధని, స్త్రోద్రులగుచు నేరచట క జయనయఁబులై .
వ. అందు. 135

సీ. ఏకసావల్లభుః ఘోరసంక్రామంబుగ్గామంబుజయరమారగారమునకు
నేజయశీలువి రాజత్సృతాపంబుతాపంబువైఁసంకతానమునకు
నేక్షమాపాలుక ర్తూక్షప్రసారంబుసారంబుకోవిడ ర్తసంఘమునకు
నేజనాగ్రణిలన ర్తేజోభిమానంబు మానంబుదశదిశాకమానినులకు

తే.గీ. అతఁడున ప్తాంతరిషమధ్యస్థశస్త్ర
నిస్తులమశిస్థగితరమ ర్తణీయమకుట
తటపరిస్థిస్తప్రాంజలీ ర్తపుటనృపౌఘ
వేస్థితనభాంతరుండుశ్రీ ర్తభీష్మకుండు.

136

సీ. విగ్రహాతిశయంబువిగ్రహాతిశయంబు సుందరవిజయభాసురముజూప
విక్రమస్ఫురిణంబువిక్రమస్ఫురిణంబుబహుస్ఫృతిభూభారకపటిమనెలుప
దానవిశేషంబు ర్తదానవిశేషంబు నజ్జనాదృతిరిపు ర్తక్షయమువరప
ధర్మగుహోన్నతి ర్తధర్మగుహోన్నతి దుష్కృతద్వేషణోతురమునడప

తే.గీ. సకలదిగ్విజయశ్రీప్రసాదమహిమ
చేతనుదయాస్థగిరిసేతు ర్తశీతశైల
మధ్యసర్వసహాధసా ర్తమాజ్యసదవి
నోలలాడుచుఁగుండిన ర్తమేలుచుండె.

137

వ. ఇట్లతఁడ ఖండితైశ్వర్యవిరాజమానుండై పాలింపుచు గిరిశృంగంబుల
మునీంద్ర ప్రసేతి స్వయంప్రకాశ భాసమానులగు మార్కటేత్రయం
బుల సహాయులుఁ బూజింపుచుఁ దరీయాలయంబుల నూత్నశక్తిం
గట్టింపి మాదేవులకు సోత్సాహవారోత్సవ పక్షోత్సవ మాసోత్సవ
సంసత్సారోత్సవా ద్యుత్సవ పక్షింబుల నొనరింపుచు.

138

చ. అసయముదేసభూసుని ర్తమాద్యక్షకవిరాజమానుండై
దివదినముంబురాణముల ర్తదివ్యకథానుగత్ప్రసవంసలక
మనమిడిన స్తనంతరి ల ర్తమర్చిత్వైకై పచరింపుమంబురం
బునకుధనేశుసార్వభృమున ర్తబొల్వగుచుండు మిచ్చికోండ్లపై
ఘనమగునాలయంబొకటిగట్టెఁగాత్త బుత్పభక్తితోక.

139

తే-గీ. ఇట్లునద్భక్తిమెయినొప్పు శీ నితఁడుభువిని
 సరససద్గుణవేటుల శీ సదయమతుల
 రుక్మిరుక్మిరథావ్వాయ శీ రుక్మబాహు
 రుక్మకేసునిరుక్మనే శీ త్రులనుగాంచె.

140

వ. అనంతరంబ.

141

రుక్మిణీదేవి వర్ణన.

సీ. మగమీలజగిజాల శీ నోగిమూలవీ క్షీంచు
 చెన్నుమిన్నల రారు శీ కన్నుగవయు,
 ఫేనంబుమానంబునూన్యూనంబుగ హసించు
 భాసమానంబగుహానగరిమ,
 పగడంబు తెగడంబుజగడంబుననుడించు
 శాతన్యతులమీరు వాతెరయును,
 అలలచాళులయండ శీ ములచండములగుండ
 పరచిమీరెడుసురుచిరపువళులు.

తే-గీ. మకరకరకదళులనొంచుకేమగువతోడలు,
 కూర్మములమర్మమెడలించుకోమహృదమా,
 లనుచుఁగొనియాడరుక్మిణీయనజనించె
 విపులసౌజన్యభీష్మకన్యసతికన్య.

142

తే-గీ. పద్మములపైనిశశినిబింబంబుమీఁద
 జలుకనుడరంగములశిఖరలనునిల్చి
 యజుడున్మ్రొల్లంబుగాఁజేసిననగనలగు
 చతురాస్యప్రవాగ్వభీష్మనయగములు.

143

రాగమాలిక.

సి. శ్రీమంజులంబులుకోమలిసేనులుఛాయాతరంగిణీచానమేను,
 చక్రవాకవిధంబునతిగల్గిచందోయిశంకిరాధరణంబు శీ సకియవేణి
 తతవరాళివిభాతితన్విస్త్రయ్యగంబుకీరవాణిఖ్యాతిరనారివాణి
 సారంగసంగతిజలజాక్షిగమనంబు పున్నాగపై ఖరీపాలతినాభి

తే.గీ. విపులనీలాంబరిచ్చవిరవలఁదికురులు

మోహనాధికరుచిపువ్వుఁబోడిరూపు
పూర్ణచంద్రికాతిశయంబుఁబోటినగవు
గానగేయప్రబంధయైగ్రాలుచుండు.

144

క. పలుకులుజలుగుంగ్రప్రపుఁ, బలుకులుయంచలకుమారుఁపలుకులునడలా
పలుకులుగులచెవిహోయలుంబలుకులగఁగియింపదరి మోపలుకుంజెలికీ.

సీ. వదనంబుఁబోలంగ్రవనజంబరసిచండు,

రుండను భితిచేదండివిరిసి
వేసలిసరిగాఁగఁబూనినాగముకేకి,
పింఛంబనుచుజాలభీతిజెంది
అథరంబుతోదులనలరంగబింబంబు,
చిల్కముక్కనికడుగులుల్కుచైంది
ఊరులకెనగాఁగఁగోరియనంటులు,
కరికరంబులనివీకల్పమొంది

తే.గీ. కాకకొలకులకెలకులనాకలతులఁ

క్రిగబొడరిండ్లనారామభాగములను,
నుగటపనియేమిఁగియికల్వకంటిచెల్వ,
మరుపయోనిధిలోనోలలాడకుండి.

146

చ. కొనుచనుదోయిఁబోలగనుఁగోకిములారసిపోలరామిఁజ

త్తిమునమరాగ్రహంబొడవితామరులై చనుల్ల నాస్యత
ల్యమగుటఁగోరుపంకజములంతయుఁగన్గొనితమ్మలాచుఁబా
దములనుఁ జేరికాంతఁగనెదదాల్చినఁ జేకులుగాఁచెకోరికల్.

147

క్రమాలంకారము.

సీ. వనజాతమునుగేరునై ఖరిదగియుండువనజాతసదృశమైనరలుచుండు
వనజాతమునుగేరునై ఖరిదగియుండువనజాతసదృశమైనరలుచుండు
వనజాతమునుగేరునై ఖరిదగియుండువనజాతసదృశమైనరలుచుండు
వనజాతమునుగేరునై ఖరిదగియుండువనజాతసదృశమైనరలుచుండు

తే-గీ. కలికి నెమ్మొముదరహాసగ్గరిమనెడద
కన్నులు వవాగ్విలాసంబుగ్గళముసొంపు
విమలరూపముదానవిభ్రమమువరుస
మిగులజెప్పంగనొప్పసీరమెలతయందు.

148

- క. దరమాసశవై ఖరిసుం, దరమాసతిగూఢమెన్నదరమాఘనమం
దరమాసచయుగళముకం, దరమాయుతనాభిలగునుదరమాచెలికిన్.
- వ. ఇట్లాప్పనక్కనృకాల లామంబునరప్రాప్త యశావనయగుటయు.
- సీ. ప్రాతరాంధసంభ్రమవిశేషంబునరుచులసీనెడుసరోరూపానునంగ
పారుమహృత్పాటినారూఢజెందంగసానెట్టినమారుశరీరునసంగ
మధుమాసవాసరీనుహిమచేదరుణపుష్పితమైనమల్లికార్కలతయనంగ
ఘనతరాభోగభోగనిధానపరివర్ణమానంబయిన వెన్నిధానమనగ.

తే-గీ. మోముమోహంపురుషులచేగోముమిగిలె
చూపుజెళ్ళులదగెగుబ్బరేపుజెండు
తనువుజానూనెధరిమైనితంబమొప్పె
పండుయశావనమింతికినిండుకిలన.

151

రుక్మిణి శ్రీకృష్ణునిమోహించుట.

- సీ. తనదుదివ్యజ్ఞానమున ద్వాంకాపురిన్ త్యాగిదివ్యాసతారమగుచు
బసుగుశ్రీకృష్ణుండుభర్తకాదగునని యోచించియాతండునెత్తివమున
దనునాత్మవత్తిగాగోగోగృహసేయంగనిశ్చలమతిబూనినెట్టిమెయిని
తండ్రిసృజించినదాతొయిదిదేవిగృహమున తనమొకరింపుచుండి.

ఆ-వె. తనమనంబుచల్పగదగ్గయుశ్రీకృష్ణు
కడకునాశ్రితులగురేపుడిమిసురుల
ననుపుటయునువారలతిభక్తియుక్తులై
ద్వారకాపురంబునజేరియచట.

152

తే-గీ. ద్వారకనమాశ్రితేష్టాభిపూజకుడు
భావిశుభకార్యకుల్యండుశ్రీవిభుండు

నిచటజరిగినచందంబునల్లఁదెలిసి
చిత్తమునమొత్తమగుతమిత త్తరిల్ల.

153

ఉ. వచ్చినవిప్రవర్య నకరవారితథక్తి నమస్కరించి మీ
రెచ్చటనుండి నచ్చితిరియేమి శుభాతిశయంబులం చుదా
నచ్చ పుర్రాకృతులలెమరహవినియోక్తులతోడ వేడ వా
రిచ్చటి వర్తమానములనెల్లవచింపుటయ్య ముదాత్తుడై. 154

సీ. మీదివ్యదర్శనంబీదినంబగుడుమా
నుకనునో రథములూరక కలింపె
మీవచోమృతమునెమ్మినిగ్రోలసంతృప్త
సుమనస్థితిజెలంగునొప్పుగల్గె
మీసెప్పు శ్రీనమూనైషకృద్వార్తలు
విసగశ్రోతానందవిభవమొదవె
మీసద్గుణగణవిలాసంబులారయ
నత్యున్నతస్థితియబ్బగల్గె.

తే-గీ. నెల్లసందలొగినుల్లకెసిల్లె పల్ల
వ్రాప్తిననుగూర్చగాగ్రహియుంచుడనుచు
వితతిమణిభూచలిడిబహుళమతులవేడి
మగుడనుపుటయును వారుకమగునజేరి.

155

శా. అమ్మమేమటకేగఁజూచుతి నేనత్యాదరస్వాంతఁడై
మర్త్యంబెక్కుసవర్యలందనిపి మీమాటల వచింపంగఁదా
సమ్మాదంబుననాలకించి బహు వాంఛాస్ఫూర్తిచే మిమ్ముల
నెన్నియొడిగఁగల్గుటెన్నడనుచుకనీషీంపుచున్నాడొగి. 156

వ. అని విప్రులు శ్రీకృష్ణుని నృత్యంతంబంతయుంచెలిపిన రుక్మిణీదేవి య
మృగానందమరందబిందు నందోహ నిష్కండమాన మానసాంభో
గుహ ప్రసూనయై తానలయనపుడెల్ల యదునల్లభునన్నిధిని జాశ్రి
తులను బనుపుటయు సతిండును దానిచ్చగించునపుడెల్ల దూతికల

బంపుటయుం గలుగుటచే నొండారులును బరస్పరానురాగ సంబంధ
సుమనఃప్రప ర్తనంబులం బెద్దయుం బ్రొద్దుగడుపుచుండ. 157

భీష్మ కుడు రుక్మిణికి వివాహము నేయుటకు యత్నించుట.

ఆ-వె. భీష్మ కుండుకూతుర పెండిలిసేయంగ

దలచివిభుడెవండా దెలుపుడనుచు

సచివబంధుమిత్రసందోహములఁగూర్చి

యడుగుటయుచు వారలతిముదమున.

158

ఉ. కొందఱుమాళ వేద్రునకుఁ శ గొందఱునుద్ర మహీశుపట్టికి

గొందఱుకొంక జేతునకుఁ శ గొందఱుఁకొంక భ ర్తకుఁ మఱి

గొందఱువంగ నాథునకుఁ శ గొందఱుబర్బర భూమిజానికి

గొందఱుద్వార కావిభున శ కుఁసుతనీఁ దగ్గునంచుల్కినన్. 159

చ. ప్రథమసుతుండురుక్మిణభఁ శ బౌర్ధివుముంగలి కేగిచైద్యభూ

మిధవునకీబాసంగనని శ మించివచింపగ భీష్మ కాదులున్

బధిరులభంగిననులిడి శ వానిమతం బగ్రహించి మంచిదా

విధ మొనరింపుటాప్పనుచు శ వేడుకమీఱఁగఁ దత్ప్రయత్నలై. 160

ఆ-వె. శుభముహూర్త మొండు శ జూచిపురంబెల్ల

వజ్రమఃకివి శేష శ వై భవముగఁ

దగనలంకరించి శ తద్దయుశుభ లేఖ

ననుపుటయునుచైద్య శ డునుముదమున.

161

చైద్యుడు పెండికిదరలివచ్చుట.

ఉపమాలంకారము.

సీ. తొలిమొగుర మెలుపులఁ శ దళకొత్తుగతిమణి

ప్రకరభూషితమదేభములుగదల

గగవయానోచ్చలదగ్ధధర్వవరులట్ల

తత్తడల్ బూనిరాహు త్తలెసగ

లక్ష్మీణపక్షవి శ హారప్రకార గో

త్రాధరంబులక్రియరథమాలడర

హరిహయపరివేష్ట శ నాచారులగుగురు

ప్రతిపాలికగురు ప్రముఖులలర

తే.గీ. సకలమంగళవాద్యామంగమొప్ప

వందిమాగధబృందక్షేత్రవారమెసగ

బంధునంతానమిహదేవలోకబలసిసెలగ

కుండినముజేరెబెండిలికోక్కెల్లూర.

163

ఆ-వె. పురికిబెండివారలరుగు కెందుటగని

వెగటుపడినివాహ శ విభనమిపుడె

వేడికొనెదగారి శ విష్ణుంబుసేయుమం

చనుచువిపుజీరియసియెనిట్లు.

164

క. ననుబెండి జేసికొనగృష్ణునిగొనిరమిటకనుటయు శ శుభమస్తవియా

తనుద్వారకాపురికపుడు, జనికృష్ణునిమోలనిచటిచండముబలుకన్.

కృష్ణుండుచైద్యులంద్రంప కుండినమునకు దండెత్తివచ్చుట.

మ. రణనిర్వాణముమాడ్కివార్తచెవిదూరకౌశారి నేదుష్టశి

క్షణముంజేయజనించిజేనియిపుడీశచైద్యాననీసాలుకన్

క్షణమాత్రంబునద్రుంచిరుక్మిణి యాస్తందెత్తుగానంచున్

షణ్కోపతిపురాసురాంతకగిరీశశక్రియంగ్రాలుచున్.

166

మ. రిథమాయ త్తముజేసిదారికుడుదే శ రిమ్యంబుగానెక్కిశా

ర్జధనుఃకాండదరారి నందగదల్ శ ప్రాజ్యస్థితిందాన్విశౌ

ర్యధృతిశ్రీరసముప్పతిల్లగరుణా శ రిమ్యాత్మకై చారుతి

న్వధరీభూతశతస్థరిప్రథితుడై శయాప్రాలుదాజేరినన్.

167

క. కనుగొనిచైద్యమహీశులు, శునవిక్రమచటులభటనికరయుతులైపై

కొనిశరవర్షముగురియుచు, మునుకొనిశ్రీకృష్ణువైనిమూగుమరాగన్.

పంచచామరము.

శిలీముఖప్రకాండముల్ నశింపజేసియాత్మదో
ర్బలంబుడంబానర్చి శార్దూలపాణియై యెదిర్చితా
బలారితైలపాణి నొంచురభంగిబొంగితన్నపా
నశింజలంబుబెంచిత్తించెరవాసనాదులెన్నగన్.

169

ప్రగ్విణివృత్తము.

ఆలమందొక్కడిక్కర్నీయ్యట్లయ్యె
కోలలకొరాజులకొనూల్పగాజూచియి
ట్లీలకొయంచునూహించిభీతాత్ములై
చాలసాశ్వాదులారశ్చర్యమున్ బొందగన్.

170

ఉ. పోకిరికొండజుట్టలితరేబుద్ధినిగృష్ణజయింపనుర్విపై
బారికొండతేలశిశురేపాలునివాహము మాకటంచువి
స్తారకృష్ణమతిన్ మనలకేదాభరించునటంచుగేశువున్
జేరికొండజయ్యెడలకేజేతులుమోడిచిభీతితోపగన్.

171

ట్లు సాశ్వతరపాలబృందంబులెల్ల భిన్నంబులై నిశ్చలితాంగమ్ముల వీ
క్షింపుచుండగృష్ణుడు శరవర్షంబుగురిపింపుటమాని సుందరీలలా
మంగొంపోవుటమేలని తెలంచి దుక్కిణీమణి కడకేతెంచి.

172

శా. భేరిఘోషమునన్న జాండములు పరిపంకనంభోధిగం
భీరంబొప్పగసింహనాదములగా కేరీలబుగాజేసి దు
ర్వారప్రాధిబంధంతిగై కొనుచుతేర నంబోయె బ్రతీశుడా
స్వారాజేంద్రుడయిచిదివ్యసుధ నిశ్చంగొన్న చందంబునన్.

173

తే-గీ. ద్వారకాపురికేతెంచు కే వార్తదెలిసి
పురజనంబులుకొతుక కే స్ఫూర్తులగుచు

హరికెదురుగనునీరాజ శ నాదులుగొని

శౌరిదర్శించిచుదినిహ శ ర్షముదలిర్ప

వారువారునుఁబురికరు శ దేరిరంత.

174

ఉ. కుంజినమందుభీష్మకముఖుల్ హరిచందముగాంచియీతిడొ

క్కండునుహీశులందునిమిక్తస్యనుగై కొనిపోయెదోర్బలా

ఖంఁబుడితడాత్తి జకు శ గాంతుఁడుగాఁ దగుసంచువారలు

స్రృష్టకుతూహలంబునను శ పుంగి పరిశ శౌచిటీకె.

175

క. అరిగినవారలఁగనుగొని, హరియాతిధ్యములొసంగి శ యనుపమచీలల్

బరుగగివిందులొనర్చుచు, అరిచర్మలు జేసెధ క్తి శ భావంబెనగె.

176

రుక్మిణీ శ్రీశ్రీష్టులపరిణయము.

చ. అంత ద్వారకాపురంబున కేగిన సకలబంధుబృందంబులు నితాంత సెం

తోషస్వాంతులై రుక్మిణీ శ్రీశ్రీష్టుల పరిణయంబొనరింపఁ జూడఁగి

గురుపురోహితులవలన సుముహూర్తంబు విచారించి యథంగవంగళ

తూర్యారావంబు లుప్పతిల్ల నైవాహికయత్నింబులుజేసి నిఖిల

బంధుమిత్రపురోహితామాత్య యముఖులై సభాఁకులై సహూప

రుల మంగిళస్నానంబుల సమజ్ఞ నొసంగెడును.

177

చ. అది తెలుసుబుద్ధుగబులులఁ గ్రాతెజఃచీలఁగుచంబులందు.

య్యెడగిడలక శ్రమాంబుకణ శ బృందనిషీ క్తిలక్ష్యగ్రీమదా

స్పద తిలకంబుజాలవలీ య్యెరనూగెడులీగనాగఁగౌ

సవరదలంఠిర్దురకునంబుపహులు పేరుపేరుగె.

178

సీ. లభకుపాంబామ్మలపులిగడిగినరీతి

సౌరభాంబువులమోజ్జనమొసర్చి

సాదామినులగప్పక శారదాంబుడిమల
 కరణిమవ్వలువలు గట్టగూర్చి
 అంభోజమున వ్రాలున నళిడింభ మట్టుల
 కస్తూరిబొట్టుచోక్కముగఁదీర్చి
 మధుకాలసుమపలక చ్ఛదయు క్తతిరువన
 క్రమమున మణిభూషణ ములమర్చి
 తే-గీ. నూపురి ఝణంఝణ ధ్వనుల్ క దీపితముగ
 కామినులు రుక్మిణీదేవి క గర్గముఖ్య
 మునులు శ్రీకృష్ణమూర్తిని క భూరిపీఠ
 ములకుఁ దెచ్చాటుగాఁ జెచ్చి క రలఘుమతుల.

179

వ. ఇట్టిరుపురిని సుఖాసేనులం గావించి నిగమ చోదితంబుగా వైవాహిక
 ప్రకరణంబులెల్ల నేయించి శృంగార గీతాభి రామంబుల ముత్తైదువ
 లినుగెరంకుల ముత్తైంపు సేరా జనంబులెత్తి పాడుచుండఁ జూపిండ్లి పల్లె
 రంబుల పలకబాలుగొని పథూపరుల చెంతనింతులందీయ నక్షతాగో
 పజోత్సవానుషంగులై.

180

సీ. పలుము త్రియపుండల క బ్రాలునఁజీవతు
 లొండొరుపై బోయునచుండునెడల
 హరియింతిపైఁ బోయ క న విసతితనుసోకి
 కడుసువర్ణ చ్ఛాయఁ క గ్రాలిరాల
 ఘనరుక్మిణీర క గళితంబులై కృష్ణ
 పై బడినీలాల క బాతిజార
 శరధిరాట్మస్యకాంక్షేబ్ధపై పడుదుమోయ
 పజోపలస్వభా క వమువహింప

తే-గీ. శాస్త్రవిధిగాగభక్త్యభోజ్యప్రపశస్త్ర

భుక్తినిఖిలజనముతుష్టి శబోందుచుండ

సుమవిమానోత్సవంబులు శసాంపునింప

సుప్పతిల్లెగళ్యాణ మహోత్సవంబు.

181

వ. అట్టియెడ.

182

మ. హరిముఖ్యుల్ వినువీధిజోత లిడగా శధానందలై భోగిసీ

హరిణేక్షుల్ సటియింప భక్తియుతులై శయాసేతుశీతాచలాం

సరిభూనాథుల స్థవ్యనస్తుమణిసంతానంబులంబూనిశ్రీ

హరికర్పింపుచు మ్రోలనిచ్చిరి సము శద్యత్వాగ్రంజలీబద్ధులై. 183

వ. ఇట్లత్యంత కళ్యాణ విభవంబులు ప్రభవింబుంభవ్వి నాకళ్యాణమ

హోత్సవా నంతరింబున శ్రీకృష్ణుండు పట్టాభిషిక్తుండై యునుగుడెం

చిన బంధుబృందంబులగతి పయకాలంబు నిజమందిరంబున ఎందు

లందనిపి వస్తువాహన భూషణాంబరాదులచే బహూకరించుటయు వా

రునుతిమతమ వాసంబులకుంజనినయనంతరింబ భీష్మకుండునుంగుండిన

పురంబునకుంజేరి యచటి చందంబులెల్ల నెల్లరకుం దెల్లంబుగాడెలిపి

యంతింతి దనసుతాజామాతల రావింపుచు వారల కనూనంబులగు

విభూషణ మూల్యమాల్వారాదుల నొసంగుచు సంతసంబునగం

డినపురంబు బహుకాలంబు పాలించెనంత.

184

తే-గీ. ఇతినివంశజులై నభూ శ పతుల నేకు

లుభయలోకప్రసిద్ధిగా శమరుతరప్ర

మోదమున నేలిరి కలియుగాదినమయ

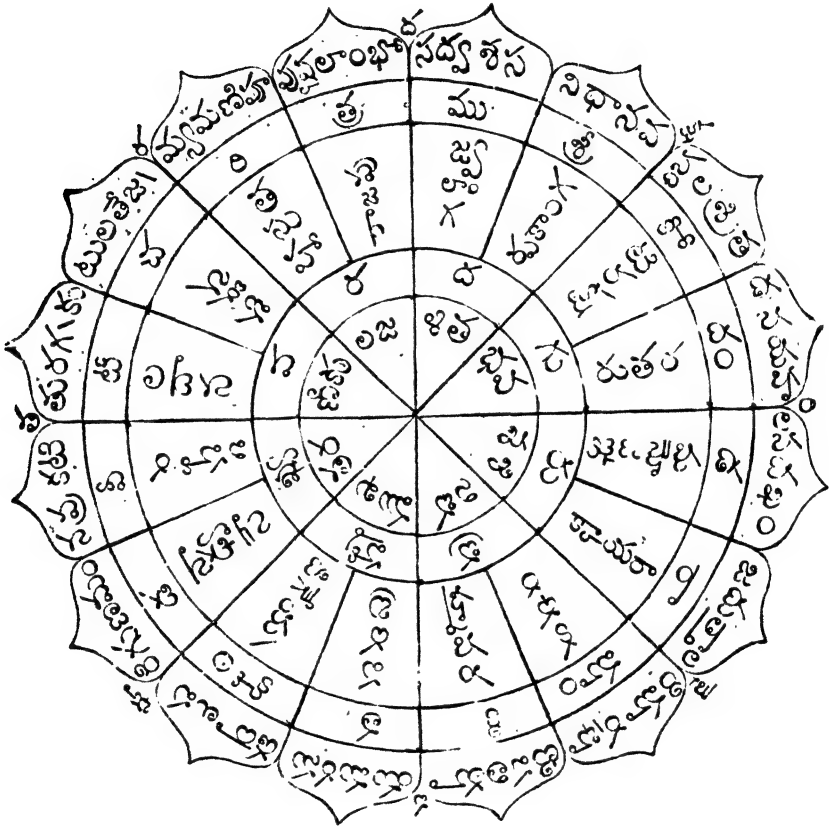
మవధిగా నీతిచేగ్గుండి శనాఖ్యపురము.

185

క. అనుచునునాశీరునకతి, వినయంబె నయగల్గెదిలోక శవిడుండగువనజా

ననమానన తనయుండొగి, వినిపించెను కొండపీటి శవిభుచరితంబుల్.

షోడశ దశ కిమల బంధము.

షోడశ దశ కిమల బంధసీమము.

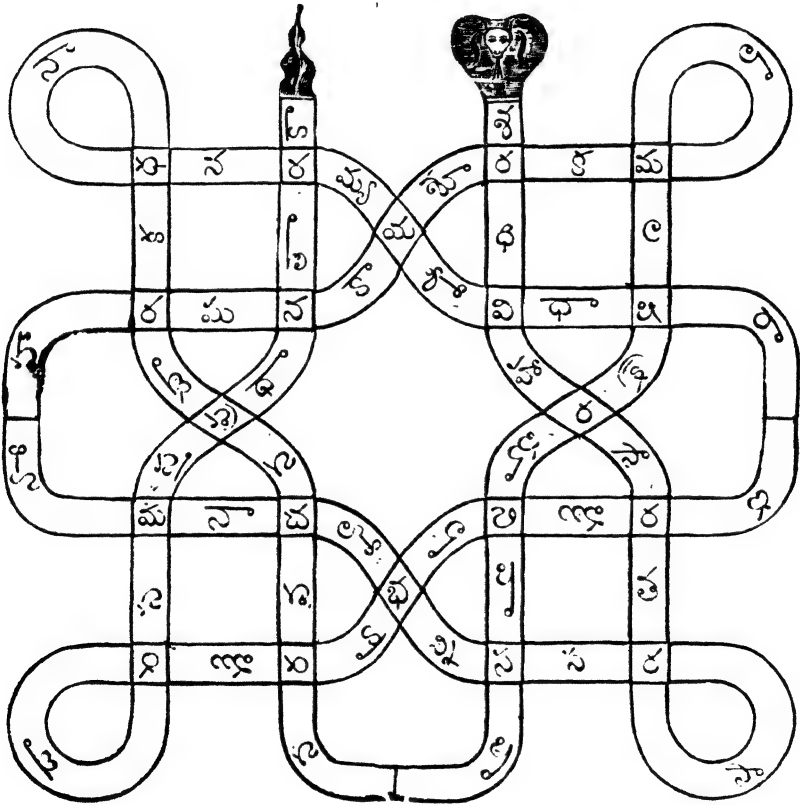
సీ. ద్వు కాంగ శ్రీని క థానవక్షస్థలా
 శ్రీకొటిరక్ష గురురదండ
 నయహరిసద ఖండమనోజ్ఞరుక్మా-య
 రారాజదుత్తాల క నైరిమార
 భామాంకధర్మప్రహ్లా క పరకీర్తితిరూప
 యమరనుతపద్రహ్మాది గేయ

కొండదాలుపభూరిగణమండనాథ్య
సౌఖ్యవిహారపీఠప్రకటితతురగ.

తే-గీ.కుటిలదానవమర్దన ర చటులతేజ
రమ్యమణిపూరిత సుహరి ర రాజపుత్ర
పుష్కలాంభోద సదృశ సముజ్జ్వలాంగ
దళితభవ శశినిభముఖ ర తరణికులజ.

187

నాగబంధము.

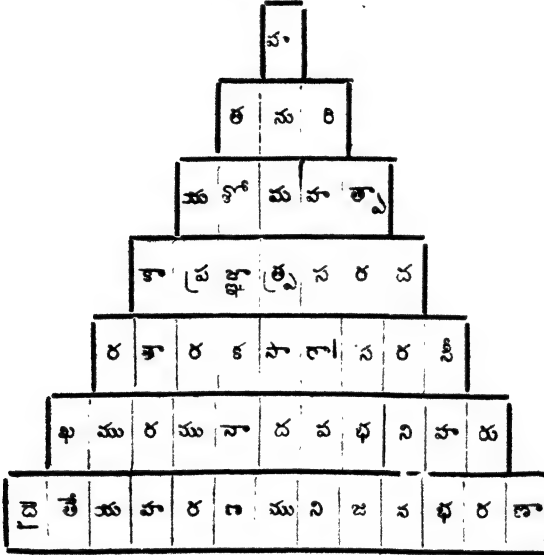

చ. శృంగి విహార సారలరి క సారసన్నభలోచనామనో
హృషునకాయశూర కమరలామలవక్త్రరమానివాసవా

సరవచన ప్రచారకథ రీ నాథసరమ్యయశో విధాపరా
దరముని లాభకారముర రీ దార సమ స్తప్రధానతారకా.

188

శైలబంధము.

౪. హరినుత చుశోమహత్వా, దరసత్ప్రజ్ఞాప్రకార రీ తారకసారా
రసీరుహని భవదనా, మురముఖదైతేయ హరణ రీ మునిజనభరణా.

గిద్వ ఇదిశ్రీమజ్జగత్పాణ తనయ నప్రసాద లబ్ధ కవి

తానక లితాన స్తంబసూత్ర కాండిన్యసగ్రీతపవిత్ర

వివిధ విద్వన్ముఖ సరోజాతమిత్ర మద్దులవలి వంశదీ

పక వేంకటప్పయాభిఖ్యతనూజాతక సుకవి

జనసేవక గురుబ్రహ్మనామ కవీరచితంబగు

శ్రీకొండవీటి చరిత్రంబునందు

ప్రథమాశ్వాసమా.

శ్రీరస్తు.
శ్రీకొండవీటిచరిత్రము

ద్వితీయాశ్వాసము.

మాని నీనుధుగవా,

కోమాచందాభి రాచు శ సునతకామా

భూమండనశ్రుతభూభృ,

ధామాకోడంబరామ శ దనుజవి రామా.

1

౩. అనధారునారడముసి, ప్రసంగునిచే నాదిశేయ శ పతివినియంతె

దవిలి పరిత్తిప్తి నొందని, ననలినధంబెల్లుమన్న శ నతడిట్లనియె. 2

తేగ్గినలియుగంబున అలంకారు శ కాలమర్క

చంద్రనగళజులగు నృపుల్ శ సాంద్రగరిమ

శాశ్వతశక్త్యైవైభవ శ సమితివెలయ

మేలులై యేలిరికొండ శ వీటిసీమ.

3

ద్యవధి.

సి. శేఖరధారణ శ చేగ్గి న్నగనిదుర్గ

వరులునాజెలు పుంజు శ ధాణిభృతులు

సాంద్రప్రదోషముల్ శ నడిలద్రోయుచు

శతసత్రస ముదమునం శ బరగునినులు

భోగవిస్మయిరూఢి శ భాగిని యనంతాధ్య

పదభూతింగనుచక్ర శ సర్విఘనులు

కువలయప్రీతిచే శ కొనినత్పథమునంటి

ప్రసిద్ధి శావాప్త శ నిరగువాజు

తే-గీ.లలరిరశాంతవిశాణ శ నార్యవర్య
మానితాశీర్వచోవర్ధ శ మానభూన
భాంత రేధమహేశ్వర్య శ వంతులశ్వ
పతిగజ పతినరపతి సరద్వంశులనగ.

4

క. ఆవంశత్రయమున నతి, పావనమై యరినిరాస శ భావనమైల
క్షీ విలసిత గజపతికుల, మాననతావన విధాన శ మైవిలసిల్లె.

5

వ. ఏతద్వంశవ రేణ్యుండు.

6

విశ్వంభర దేవునికథ.

సీ. శ్రీమద్రమావధూ శ టీమనోహరభవ్య
పదసువర్ణాంభోజ శ భాసురంబు
పతితపావన మహోన్నతసుధీజీవన
సారవిద్యామృత శ పూరితంబు
విపులకృపాసార శ వీచికాంతరచల
ద్విద్వత్కవిమరాళ శ విలసితంబు
బహుళదుర్జనమద శ ప్రహరణ పరిమాణ
క్షణకోపబుద్బుద శ సంచయంబు

ఆ-వే.నై నమానసాంబు శ జాకరుఁడామ్నాయ
మూర్తియభిమతప్ర శ పూరితాశ్రీ
తనిచయుడరివనద శ హనుండు విశ్వంభర
దేవభుచిభుండు శ కోవిదుండు.

7

తే-గీ.సౌఖ్యముగశాలివాహన శ కకమునందు
పదునొకొండవదగుళ తాశబ్దముననితడు
క్షీణతా విరహితకీత శ కిరుణుడనగ
ద్వాదశాబ్దంబు లిలనేక శ దశభరించె.

8

క. ఆనృపతికిఁ గల్గిరిన, త్సూచులు నల్వరురణోగ్ర శ శూరులుశౌరి
ధ్యానపరాయణులుజయ, ధ్యానోపేతాంగులును శ వారెవరినెన్. 9

సీ. ఏవిధం డఖల విరద్యావిశేషజ్ఞత
గణపతిదేవ వి ర్భ్యాతిగాంచె
నేరసజ్ఞుడు మొక్కువారిసత్కృపఁబోవ
బాలభాస్కరదేవ ర్లీలగాంచె
నేనేతమదవైరి ర్దానవాళివధింప
నరసింహదేవుండ ర్నంగమించె
నేభూవిభుండు ధరరాధరంబువహించె
విశ్వంధరుండన ర్వినుతిగాంచె

తే.గీ.నాగహించిరిబాలేశ ర్వీరగణప
తిప్రభుడుబాలభాస్కర ర్దేవవిభుడు
శ్రీవిభాసితనరసింహ ర్దేవనృపుడు
సాంద్రగుణపాళివిశ్వంధ ర్చేంద్రమాలి.

10

కి. గజపతి వంశాధరణులు,
పృజినోత్తరణానుకూల ర్వేషావరణుల్
విజితార్క సుతవితరణులు,
విజయరమాసహితమహిత ర్పృథులగుణమణుల్.

11

వ. ఇల్లాప్స నప్సత్రిచతుష్టయంబును సఖండదోర్దండ కోదండ పాండిత్య
నైఖరీ విశేషంబున దినదిన ప్రవర్థమానులై యొప్పటయు.

12

గణపతి దేవు పృతాంతము.

క. శ్రీలీల లలరునానర, పాలచతుష్టయమునందు ర్ప్రథముడు ధరణీ
నాళికాక్షీభృతినా, బాలేశ్వరవీరనృపతి ర్ప్రభువైయొప్పెక్.

13

క. ఘనసింహాసనపతియై, తనరుచుధర్మముచతుష్ప ర్దములనడుచుచుగా
మనునిభవినీతిలీలా, జనితస్థితిపాలనంబు ర్సలుపుచునుండగా.

14

సీ. సకలయాచకబృంద ర్గుకళారికాళికే
నచివ్రహస్తంబుర ర్సాలశాఖ
విద్వత్కవిమరాళ ర్వితితికేఘనుసభా
స్థానంబుమానస ర్సరసిమ

సమదారిన్యపకుంభి ర సమితీకేమర్తీంద్రు
నురుయోచనలుశృంఖ ర లోక్మరములు
ప్రకటవిద్యాలతా ర పాళికేమహనీయు
వాక్సీమవిపులాల ర వాలతలము.

తే-గీ. అతఁడుహిమశైలసేతుమ ర ధ్యస్తశస్త్ర
యశుఁడుగణపతిరాజద ర యావిశేష
పాత్రుఁడుఘహరకాశ్యప ర గోత్రుఁడుగుచు
సలరెశ్రీగోపరాజురా ర మాహ్వయుండు.

15

సా. రాజ్యాంగంబులుబెక్కు నేర్పిదృఢశౌ ర ర్యప్రాధిమ్యభూరిసా
మాజ్యశ్రీజనరక్షణేక్షణపా ర రమ్యాత్మైంద్ర నిశ్చల
ప్రాజ్యప్రాభవమొప్పశాత్రవభిదా ర పారీణైంద్ర సత్కళా
పూజ్యత్వంబునమర్త్యపుంగవుడనన్ ర బొల్పందెనిద్దారుణి.

16

స. అట్టియెడ.

17

క. తనరాజ్యంబునభూసుర, జనులకుచితవస్త్రములు ర జరుగుటలేమిన్
ఘనకర్ణున్ స్వజనచయా, వనయనురామాయణోక్తిరవసాదలిర్వన్.

క. ఏకపుపాలవరకృప, చేసివిప్రవ్రతతికి ర జీవనవసతుల్
బూనిఁ చేనొసరించితి, నేనిలభింపునికి నాకు ర నిహపరఫలముల్.

19

వ. అనితలంపుచు నిజమనోరథ సఫలీకృతాభిలాషా యత్తిచిత్తుండై యే
తన్నుపాలకృపా విశేషంబున ధర్మశాసనపూర్వకంబుగాభూసురకోటికి
పోడకమహాదానంబులిడుచు తరుణంబునకు నిరీక్షింపుచుండ.

20

తే-గీ. భువినివేయునర్యదియేడు ర బాసగుశాలి
వాహశకగతరక్తాక్షి ర నర్వభద్ర
పనబహుళపక్షదర్శభా ర మదివసమున
సర్వభయదరివిగ్రహా ర సమయమయ్యె.

21

సూర్యగ్రహణ వర్ణన.

చ. సురలతీభీతిఁదూల దితిరజుల్ కుతుకంబునఁ దేలఁబట్టులు
పురమున డిగ్గిపడముల ర వ్రాలనభంబు సనీలమేఘవి

స్తరరుచిగ్రాలతారకలు ర దారగతిసితివీలగోసము

త్పరములు త్రేతముల్విడచి ర తారగజాలతి మిసమేర్పడన్. 22

క. దిక్కురులుక్కుజెదరిబడ, చుక్కలగుమి గగనవీధి ర జూడ్కులబడగన్
పిక్కుటకంఠులుగలగగ, దిక్కులుగాన్పించకుండ ర దిమిరముగ్రమ్మెన్.

భుజంగ స్రయాతము.

క్షీతింజంతుజాలంబు ర జేట్పాటుజెందన్

శతారంబుగోత్రంబు ర చక్కాడుతేజో

భృతికేతువబ్బాస్త ర బింబంబుపట్టన్

పతంగోపరాగంబు ర వాటిలైనంతెన్. 24

ఎ. మఱియు నయ్యుపరాగంబుదివాంధకార బంధురంబగుటనులూకాలో
కంబును కుహూసుఫల సమాగత కృష్ణాత్మక ద్విజప్రతీతంబగుటను
ద్యౌవంబును పతింగగమన భంగీకరింపగుట సువృష్టియును సముల్ల
సితతారావిరోచనసమాకీర్ణంబగుట బృహస్పతీ నికేతనంబును కేతు
ప్రభాసింబగుట రథంబును పర్వానుగతింబగుట భాంతింబును ని
త్యుకాండంబునననుకరించి ముప్పిరింగొన్నకీర్ణన నుప్పరంబెల్ల గప్పి
కొని నెప్పగిది నై నందెప్పరిల జొప్పడరాని మహదాశ్చర్య విశేషంబు
న పరిశోషిత ధరామండలంబై యున్నయెడ. 25

క. సర్వోత్కృష్టంబగునా, పర్వంబునన్నానవిధులు ర పచరింపంగన్
సర్వజనులతీర్థములకు, సర్వలిడుచునుండిరథి ర భక్తిదలీర్పన్. 26

రాజు కృష్ణాన్నాసముచకేగుట.

చ. తదననరంబునన్సృపతి ర తాజలకంబున కేగుచంచన

య్యుదిదలపొందితద్దయున ర మాత్యునిగూరిచి తీర్థమాడబో

యెడయుపునొహితప్రముఖు ర తెల్లరురానియమింపునావుడున్

ముదమునఁదానభీష్టఫలమున్ గొననొపు నటంచు నెంచుచున్. 27

క. భూసురుల కెల్ల తనమది, లోసలుపగ నెంచు తెలుగులువినిచిరాకి

డిసుమ్మీయనియనుజ్ఞను, జేసిన్మహిమనకువినయ ర చిత్తమునవనున్.

- క. దేవాభవదాజ్ఞనుశీర, సావహియించికొనివిప్రసంతతిన్లన్
రావింపఁబనిచినాడను, వేవేజననొప్పున్నాన శ ధిపులొనరింపన్. 29
- ఉ. నావుఁడుగౌతుకాన్నితమ శ సంబునపావనతీర్థసేవనా
భావమునన్ నువర్ణమయ శ పాత్రలమంగళవస్తుసంతతుల్
క్రేవలఁబూనిసేవకులొ శ గీజను దేరనమాత్యయుక్తుడై
తావెడలన్ గజంబునను శ ధామయవాణికిఁ గృష్ణవేణికిన్. 30
- క. చనిచని గంగంగనివం, దనమొనరించిపితృతర్పణములిడినీరం
బుననిలిచిబాడబులనే, రినిగానకఁగలకమదిని శ రేగినచివుతోన్. 31
- ఉ. ఏరిపురోహితప్రముఖు శ లేరి మదాశ్రితవిప్రబృందముల్
ఏరికినేరికిందెలిపి శ తెప్పడురానియమించితిం తకున్
వారలరామి కేతమొ శ పల్కుముమేమికన్నానకృత్యముల్
నీరుచుటెట్లునావుడతి శ దీనతఁదోపవచించెనమ్ముడై. 32
- శా. ఏవిప్రుండనమాత్యపుంగవుడపు శ ధ్వేశాభవదభృత్యుడన్
నీవాత్సల్యదయారసంబునెడనెం శ తేకోరియున్నాడనం
భావింపందగుమన్నోరధము దీ శ ర్పంజెల్లుసంకల్పమున్
నేవిజ్ఞాపనసేతునావుడు నసం శ దేహాత్ముడై యిట్లనున్. 33
- తే-గీ. సంతసించితినిదువా శ క్షరణికిపుడు
న్నానకృత్యంబులొనరింప శ సమయమిదియ
గాననవధానివగుచుసం శ కల్పవిధులు
దెల్పుమననట్లచేసెన శ నల్పమతిని. 34
- వ. తదనంతరంబ యానరపాలోత్తంసుండు సమంచితోత్సుకుండ్ల నిగమ
వోదితప్రకారంబునగృతన్నాతుండ్ల పితృతర్పణాదినిత్య కృత్యంబులం
బరివర్తించి యక్షీణకృపాకటాక్షంబువీక్షణంబులన మాత్యనీక్షించి.
- క. కోరుమునీకోరికలం, దీరుపగఁదలంచి తిథివనదీయసమయవా
క్పూరణమునకరుదగుచి, ప్రారఘుణాగణ్యరామ శ సచివవరేణ్యా. 36

మంత్రి ముద్రాదానమునుగోరుట.

కా. ఆలోకించి యమాత్యమాళిపరమా శ్రీ హృదంబుసంధిల్ల గా
నీలనిల్చినమానవేంద్రునెదుటకై శేల్దోయిసంధించిమీ
లీలకముద్రికబూని యామమిలఁబోలెంపందలంపొందెభూ
పాలోత్తంసమమన్మనోరథముసాశిఫల్యంబునొందింపుమా. 37

వ. అనినవిని. 38

మ. ఒకయామంబునగల్గు భోగమునకై శ్రయార్జిల్ల గాంగేయకా
ప్యకరీంద్రాశ్వపురాగ్రహారపశుధా శ్రీ న్యవాత్రముల్నీవుకో
రకయున్నాడవయోమదీయ దయఁజే శ్రీ ర్పకసార్థమేమింకద
ర్పకసౌందర్యవిశేషనావుఁడెఁబహుశ్చింబాప్పదానిట్లనున్. 39

క. ఏవేశమాకునిచ్చలు, తావకసముఖంబెవెన్ని శ్రీ ధానముకొఱలె
కేవియులేవికగణపతి, దేవా నేయేలవసుమ శ్రీ తీపరిపాలా. 40

చ. అనవినిసంతసించి నృపు శ్రీ డట్టులసేయనకాడలంచిన
మ్మనమునద్రేమయుప్పటిల శ్రీ మానితనద్గుణుగోపరాజురా
మనసచిహ్నగణి గనిన శ్రీ మాహితచిత్తముతోడమ్రొక్కియా
జనపతిసంతసించుచునో శ్రీ వంగెనుసోడక వాక్యదానమున్. 41

వ. తదనంతరంబుననయ్యిరువురును సంతోషవిశేషంబున భృత్యప్రముఖ
పరివేష్టితులైని జాగారంబులకరుగుదేరి రంత. 42

సీ. సచివుండతొకకి శ్రీ జనములరావించితనదుమనోరథం శ్రీ బునునచించి
ధరణీశుకడకేగి శ్రీ తానొనరించిన తెరగువారలకుఁబో శ్రీ ధించిమించి
మనదేశమందుబ్రహ్మస్థాప్యములొనర్చియుత్పత్తిసాఫల్యమొందనెంచి
యుంటిగావునమీరలటుత్సుకులైకొండవీటిరాష్ట్రంబునవెలయునర్వ

తేగీ. పురములకు విపులధిపులై శ్రీ పాసగివారి
వారి వంశపరంపర శ్రీ వర్తనలుగ
భూమిముఖరషోడశదాన శ్రీ ములకు ధర్మ
శాననంబులదెండుమా శ్రీ సముఖమునకు. 43

తే-గీ. అనుచుద్యటిమాత్రమునవారి నీ ననిపిదాన

ఖండభూభరణోద్దండ నీ సాంశితప్ర

చండదోర్దండైః భా నీ స్థానమందు

జేరినృపతిః బరాకులః నీ జీరిపలికె.

44

క. రాజానై భవజితసురి, రాజాముఖచారుతాతి నీ రస్మితరాజా

రాజద్రవి తేజాసాం, ఖ్యాజయగజపతికులీన నీ గణపతిరాజా.

45

తే-గీ. అవధరింపుమునా లేశ్వర రాఖ్యవీరి

గణపతిప్రభుచంద్రుడు నీ త్యామితంబు

వీర్తుననితాడుబల్కునే నీ తెంచినాడ

భద్రవీరస్థుఁడేయుడీ నీ ప్రేమని మెనఁగి.

46

వ. అనుటయు నా లేశ్వరవీరి గణపతిదేవ భూవిభుండధికోత్సుకుండైన వన

వానందాద్భుతంబులు మనంబునఁ జెనంగొన నవ్వొంతఁగనంగొననభి

లపింపుచు.

47

చ. ననుగొనిమంత్రి కేభగని నీ గాఢకృపారసదృష్టిచితముల్

జెనగొనఁబాణిఁబాణిఁగొని నీ ప్రీతిదలిర్చగనింహవీరిపై

నునిచినిజాధికారిమిది నీ నుంగరిముంగరి మందుఁజేర్చి

మనమలంగ నేలుముః నీ మస్తధరావలయంబునాపుడు.

48

మంత్ర రాజ్యపాలన సేయుట.

తే-గీ. అధికకుతుకాత్ముడై ప్రభు నీ నాజ్ఞనడసి

భద్రవీరస్థుడై నృప నీ ప్రాభవమున

ఘనతరంబగురాజ్యపా నీ లసముఁబూని

దండినభనునింజొలగం నీ బుండునడల.

49

క. తనుపనుపనాశితులువేఁ, జేనిశిల్పప్రచుగతామ్ర నీ శాసనవితితుల్

గొనియాత్తుఁముఖమునకుం, జనుదేరగఁజూచిదరహా నీ ససనదనుండై.

సృష్టరావృత్తము.

రుద్రశ్రీశౌర్యధుర్య శ్రీశ్రుతికథి తపదా శ్రీ గూఢబావుండునీత్యు
న్నద్రవ్యాపారకార్యా శ్రీ దృఢతచతురసుధీ శ్రీ పూర్ణదివ్యానుకంప
భద్రప్రాచుర్యచర్యా శ్రీ పటుడయికమలా శ్రీ భర్తృకారుణ్యసిద్ధి
ముద్రించెదాద్రుపత్రంబులనుహినురుడారభూమివృత్తిక్రియాదుల్.

వ. ఇట్లొక్క తృటిమాత్రంబున చనంఖ్యాపరిమితంబులగు శాసనంబుల
మర్పించి.

52

గోపరాజు రామన్న గారు కరిణీకములుద్ధరించుట.

సీ. వివిధవిద్యావిశే శ్రీ పరిధానశేషాహి
వేషప్రచారులా శ్రీ ర్వేలవారు
విపులవిశ్రాణన శ్రీ విఖ్యాతిజతశిధి
హరికుమారులునంద శ్రీ వరపువారు
ప్రతిపక్షవారిణ శ్రీ ప్రతితమర్తతాంగివి
జ్ఞానశారదులాది శ్రీ శాఖవారు
దేశపాండ్యసమాజ శ్రీ దేశాహిరాజసం
కులతాపరులుమర్తతి శ్రీ కులమువారు

తే.గీ. మొదలుగా గల్గుతాకృత శ్రీ మూహములకు

రవిశశాంసక్షత్రగో శ్రీ త్రాధింబు
లంబునిధులెంతకాలము శ్రీ డింతకాల
మనుభవింపుడనుచునున శ్రీ మాదురమున.

53

ఉ. ఇచ్చెనశేషభూదివిజ శ్రీ పృథ్విమూలెల్లనుతింపవేడుకల్
హేచ్చగవీర్యముల్వసిన శ్రీ హేమవిభూషణభూప్రియుక్తగా
నిచ్చెఁబురాధికారముల శ్రీ హీనమహాగణికాప్రధానతా
భ్యుచ్చయవృత్తిశాసనన శ్రీ ముద్ధరణంబొనరించిరిచ్చటల్.

54

తే.గీ. గ్రామములుగని యోగినం శ్రీ ఘములఁ జేసి

వైదికద్విజకోటుల శ్రీ వారికెల్ల

హవ్యకవ్యములకునాశ్చర్యతాలిగాగ
ద్విజులకిటుజీవనావస్థసీతులూనర్యే!

55

మర్త్యప్రభువునకు రాజ్యముమరలనిచ్చట.

వ. అట్టియెడనీకొండవీటిపురంబునకుఁ గౌళికసగోత్రజులును. నాప స్తంబ
సూత్రులును నగు కొండాన్వయుల కేకభోగముల కరిణీకంబునడిపి తద
నంతరంబయ్య మాత్యచూడామణి ప్రభుత్వకాలనిర్ణయానంతరంబున
నన్దుహీశుపాలికింజని న్వధర్మానుష్ఠానంబుననృపతింజీరి దేవాయుష్మదను
గగ్రహాతిశయంబున మదీయమనోరథంబు దీర్చుకొంటినిక కాలాతిక్రమ
ణంబయ్యెగానముదిగ్కరిగొండనియర్పింపుటయు నృపాలుండుభవదీయ
ప్రభుత్వప్రకారంబభినయింపుమనవుడు సవినయ వివేక భాషణభూష
ణుండై యిట్లనియె.

56

మ. ఘనమాతావక రాజ్యమందుసకలగ్రామాధికారంబులన్
జనితానందనియోగిభూసురులకున్ సాగించిత తద్విలే
ఖనముల్ సేయుచు గొల్వ నేర్పరచిరత్నాదృష్టితాలబూలచం
దన హేమాంబరరత్నయు క్తముగ భూదానంబులంజేసిశా
ననఁచుల్లార్చితిసీయశంబుభువి నాశచంద్రార్కసత్ స్థాయిగా! 57

తే. అస్థిరములుకరీరములూ స్తలేని
చిత్తములనుంటిమిక జన్మ సేన్ధిమనకు
నగుటకిహంపర సౌఖ్యంబులందగణిక
సరణిఁ జేసితిభూసురస్థావ్యములను.

58

వ. ఎట్లనిన.

59

శానన శ్లోకములు.

“గోత్రకాన్త్రంబరేందూనాం సంఖ్యాద్దేకాలివాహనే ।

గ్రామస్థావరపుత్రీశాం ప్రథమగణకాక్షిః ॥

క్రీమాన్తణవతిర్భూపోగజపత్నిన్వయోద్భవః।

అస్తిభూమండలేతస్యబహవస్సంతిమంత్రీణః॥

౨

తేమం శ్రేష్ఠతమామూల్యోయాజ్ఞ వల్క్యోత్తమాద్యః

గోపరాజాన్వయోత్పన్నో రామాభ్యోగకాగ్రహణః

రక్తాత్మ్యజ్ఞేమాసిబాద్రపదేబమరపత్నీకే ।

దర్శకగ్రహణేపుణ్యకారేంగారకవాసరే॥

గణికానాంవిహితార్థాయనద్యకథాప్రసాదాయచ ।

లిప్తతత్కళిమార్తాండాయావత్తావచ్చవర్థతాం॥

తేమంరాజ్ఞాగ్రహీత్యాణాంకృష్టవేణితటేతథా ।

గ్రామస్థావరపుత్రీనాంసాక్షిజాస్పర్శదేవతాః॥

తస్మాద్ధర్మమిదంనత్యంనిర్మితంయోదురాత్మనాం ।

కరోతిచేదన్యథాసాజాయతేఖరయోనిషు॥

ఆపస్తంబన్యనూత్రన్యకాఖాభేదఃప్రతిచ్యతే ।

యాజ్ఞవల్క్యోతివిఖ్యాతోగోత్రంకాన్యపథితథా॥

విప్రాణాంకాపముద్యేపంవేదబాహ్యశ్చకారయత్ ।

తచ్చకాపవిముక్తిత్వంభానుశక్త్యాద్యపండితః॥

మాఖమానేసితేపత్నేవిజయేవత్సకతథా ।

పంచమ్యంరవివారేచయాజ్ఞవల్క్యోద్భవోభవత్॥”

వ. అనియిట్లు వినిపింప.

సీ. మంజులశ్రుతిపుటీరంజనంబుగబల్కు విని విభ్రమానందరవివకుడగుచు

నచి పుంగాగిట జేర్చి సత్కృపాసంగుడై యురుభక్తియుక్తిబహుకరించి.

నీజన్మ సంసిద్ధి నెరపితి మజ్జన్మసాఫల్యమియ్యెడ సలుపవైతి

వేయుమాటలు దలపోయ నేటికి పూర్వకర్మానుగతి నాకుఁగలుగదయ్యె

తే.గీ. నైననీబుద్ధి కుశలతరనన్దదీయ

జన్మ పావనముగ సూర్యరచంద్రతార

లుండువరకుండనీకార్య మొనరిచితివి

నీముఖంబెట్లుతీర్పంగర నేతునయ్య.

తే.గీ. అనుచుబహువిధములనచిరవాగ్రగణ్య

x

x

2

x

x

10

60

61

నూరడింపుచు నుత్సాహముల్లస్థిల
బలసి సామంతస్స పులుకరపంబుల పు
గించునతి నీతిచేతనరమంచితముగ.

62

- క. పాలించె బెక్కువర్షము, లోలి నిగంతరమహీశులురత్కటసేవా
శీలస్థితిగొలు నఘన, శ్రీలబ్రజల్ దనియఁబుడమిరచేడియఁగడకన్. 63
- వ. తదనంతరంబ యీతనితమ్ముండగు కాకతీయరుద్రదేవభూపతిప్రభుతులు
పాలించుటయనంత.

64

రెడ్లవృత్తాండము.

- క. ధరలోనఁగృష్ణవేణ్య, త్తిరమునవై శ్రవణరాజరథానియనగ సుం
దరమాచుఁజదలవాడన, గరమమరుందాసఁనుండుకాపులెవరనన్. 65
- సీ. బాడబాశీర్వ వోరవర్ధమానైశ్వర్యనంతులైతగువారుదొంతివారు
వివ్యావిశేష ప్రసీధితానిర్దోషవంతులైతగువారుదొంతివారు
విమరయోగనిదానవిదితతత్త్వజ్ఞాననంతులైతగువారుదొంతివారు
గోత్రావలయభారసాత్రబాహుదానంతులైతగువారుదొంతివారు
- తే-గీ. కంతుగుచిరశరీరులారదొంతివారు
తుహినకరకీర్తిసారలారదొంతివారు
ధూర్జటిధనోరుధీరులారదొంతివారు
శాంతవృద్ధిగు లారెడ్డిదొంతివారు.

66

- క. ఆదొంత్యా న్వయసంభవుఁ
డైనది నవర్థితాఖిలైశ్వర్యయశ
శ్రీదుండల్లారెడ్డిమ
సేదయితనమానవిధవర మెనగుచునుండున్.

67

తే-గీ. శ్రీచదునాడనామపురీవరస్థ
రాఘవపదాబ్జసేవాభీరాముడగుచు
తత్ప్రసాదసమాసాదితప్రమోద
రాజతుండయ్యై దచ్చతుర్ధకులభవుడు.

68

అల్లారెడ్డికి ధనములభించుట.

మ. లసితాకారుడుదొంతివంశభవుడల్లారెడ్డి యెక్కర్తుడై
కృషిసేయంజని దున్నుచుండగి హాలశ్శృంగో ధృతిక్షేత్రమ
ధ్యసముత్కీర్ణసువర్ణకుంభనిధిచెంతింగాంచి యానందమా
నన్ముడచేకొని రాఘ వేండ్రుకీర్తునైబ్రాహ్మచరణంచేగినన్.

69

చ. అదివిని పొరులెల్లరు ధనహారణేచ్ఛలడాసిరెడ్డిపై
గదియుచుండగ్రహణ గాఢదృఢాగ్రహవృత్తి మూగనా
పదజనరుండు భీతుడయి కైవేబడుటకదొలగింపు మంచునా
మదనగుర్తునురావనుని కి మాధవునినుతియించెనీగతిన్.

70

అల్లారెడ్డి వీరరాఘవస్వామిని స్తుతించుట.

చుక్తపదగ్రస్తసీసము.

శ్రీరమణీమనో క హరిహరోదారి దాని రాగా ధార కి ధారణాద్య
దీనావనిదాన క దానవాఢి దానదానభృద్వరదాన క దానకల్ప
రాజత్యూపారింగిరంగద్విబుధసంగసంగ హేమకురింగిరంగధామ
మారకోట్యకారికారణర్పితభారభారసారణసారిసారిసాక్షి.

తే-గీ. దశరథసుతాంచదవతారతారకాత్మ

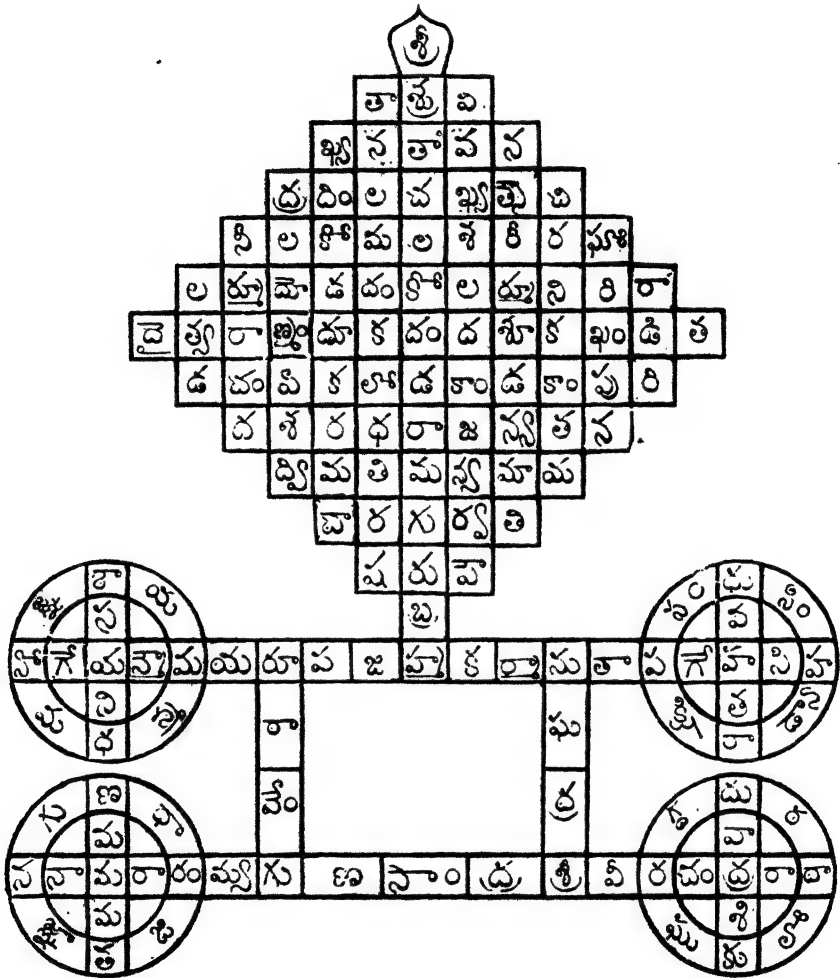
సాలి తాళిబరిసుజాలజాలహరిణ

సంతతస్తుతమునిజనకజనకజేంద్ర

రక్షితమహేంద్రశ్రీవీరరాఘవేంద్ర.

71

మహారథబంధము.

సీ. శ్రీవిశ్రుతాఖ్యనశతా వనచిత్రైఖ్యచలదింద్రనీలకోరమలకరీర
 ఘోరారినిర్మలకోదండదోర్మలదైత్యరాజ్ఞండుకరదండశూక
 ఖండితరిపుకాండరకాండలోకపిచండ దశరథరాజన్యతనయమాన్య
 మతి మద్విచారగురవతిపారుషబ్రహ్మమయరూపజహ్నుకర్రానుతాప

తే-గీ. మన్మథమనోజ్ఞ కాయసన్మోనిశేయ
పక్షిరాడ్వా హవాసింధుసంరవసితశేహ
రంజితజ్ఞానగుణధామరరానామ
రఘుకుమారదుగ్ధవా ర రాశిచంద్ర
రమ్యగుణసాంద్రశ్రీవీర ర రాఘవేంద్ర.

72

అంత్యద్రాసనీసము.

దివ్యద్యుమణిలస ర స్నవ్యరత్నకీరీట
రయశశాద్యుతపత్రి ర రాజఘోట
బహుచమూకృతవాయు ర భవముఖారణ్యాట
పరిమర్దిత్రోగరా ర వణనిశాట
సతతాయనీకృత ర స్వచ్ఛభూరికృపీట
భంగీకృతాభీల ర వల్లికాట
దూరీకృతోద్భగ ర వారణేంద్రదారాట
నీతాసహవాస ర చిత్రకూట

తే-గీ. ఖరవిరాధకబంధరా ర ఊసవిపాట

అద్భిబంధనిరాఘాట ర హతవనాట
అధికపాలితకాశిక ర యజనవాట
రక్షితమహేంద్రశ్రీవీర ర రాఘవేంద్ర.

73

ద్విపదమత్రేభవికీడిత ఆటవెలదితేటగీతి కందగృతసీసము
వినతసంరక్షణ ర విశ్వసృష్టనకనానావేషభాషాఘనాఘనాంగ
ప్రనుతవద్దోద్భవ ర సాలిత్రదిశశనందోహదినేంద్రప్ర ర భావరాప్త
విధృతినంసిపిత ర విశ్వపోషకరమాధీశాసరోజేక్ష ర గాతుభాంగ
విధృతగోత్రాధర ర వేదవేద్యవరచారిప్రప్రశస్తాహ ర రీముకుంద

తే-గీ. సనకముఖనుజనవినర ర శరణనరప

తిరిపుసమదహరనృహరి ర పరమవినుత
నరసఖనిజనతరణ ర నిరుపమభవ
ధరణిధరభరణవిమల ర తరణికులజ.

74

గర్భద్విపద.

వినతసంరక్షణ ర విశ్వసృష్టనక ప్రమతపద్మోద్భవ ర పాలిత్రదిదశ
విధృత సందీపితవిశ్వహామకర విధృతగోత్రాధర ర వేదవేద్యవర.

గర్భమ త్రే భవికీడిత వృత్తిము.

సతసంరక్షణవిశ్వసృష్టనక నా ర నా వేషభాషాఘనా
నుతపద్మోద్భవపాలిత్రదిదశసం ర దోహాదివేంద్రప్రభా
ధృతినందీపితవిశ్వహామకరమా ర ధీశానరోజేక్షణ
ధృతగోత్రాధరవేదవేద్యవరచా ర రిత్రప్రశస్తాహరీ
తేటగీతిగర్భితాట వెలిది.

సనకముఖసుజనవిరసరశరణనరప

తిరిపుసమదహరన్మ ర హరిపరమవి

నుతనరసఖనిజన ర తతరణనిరుపమ

భవధరణిధరభర ర నివిమలతర.

తేటగీతిగర్భిత గురుద్వయయుక్త కిందము.

క. సనకముఖ సుజనవిరస

రణనరపతిరిపుసమదహ ర రన్మహరిపరమా

వినుతనరసఖ నిజనతత

రణనిరుపమభవధరణిధ ర రభరణవిమలా

ప్రతివాక్యాద్యై కాక్షరనియమసీసము.

రామావతారణ ర రాజభిద్వారణరాజత్మపాసాండ్రరామచంద్ర

రాజీవదళనేత్ర ర రత్నోలతాదాత్య రసపూరమృదుభాష ర రమ్యవేష

రాకాశ శాంకాన్యరహితమాయాలాన్యరామవిక్రమధుర్యోధక్షి త్యాన్య

రాజితమణిహర ర రాధికాప్యచోరరానకే భీలోల ర రాజ్యపాల

తే-గీ. రసికనుతికేళికాపాత్య ర రణవిచిత్ర

రవికులో ద్భూతసౌజన్య ర రాజమాన్య

రాగమూలక్రియాదూర ర రాగసార

రక్షితమహేంద్రశ్రీ వీర ర రాఘవేంద్ర.

సీ. కనకకన్యపపుత్రుఁ గన్నకృపాదృష్టికరినేలినట్టిసం కల్పపుష్టి
అక్రూరువైఁగల్లు క నతిదయాసారంబువిదురునేలినభూరి క వితరణంబు
ద్రాపతిఁ గాచువక స్త్రప్రదానవిధంబు అంబరీషునిఁ బ్రోచుకనభిలషితము
నరునివై నుంచిన క పరమార్థ భావంబు ఆకుచేలుపయిబరహూకరంబు
తే-గీ. నాపయినిఁగొంతరానిమ్ము క నట్లినాను
ఆపదలనుంటినేడునీ క ప్రాపుగంటిఁ
బ్రోవుమోరామచంద్రకా క రుణ్యసాంద్ర
రక్షితమహేంద్రశ్రీవర క రాఘవేంద్ర.

76

స్వప్నమునరెడికి స్వామి ప్రత్యక్షమగుట.

వ. అనియిట్లుచ్చుత్తు వంశవివర్ధనుండుత దేకనిష్టాగరిష్ఠుండై యిష్ట దేవ
తానతంసంబగుశ్రీ వీరరాఘవౌ త్తంసుని ప్రార్థించుటయు నప్పరమ
కృపాళుండగు రమాలోలుండుతద్భక్త నరునిడుమలెడలింపఁడలం పొం
దినాటిరేయి నాతనిస్వప్నంబున హరిప్రత్యక్షుండై .

77

తే-గీ. పలికెనల్లాఖ్యతోదయా క స్వాంతుడగుచు

వత్సతక్షణమివీడు క బాసివిపుల

దండనాయక పరిపాలి క తస్థలంబు

చెచ్చెరకుటుంబయుతముగ క జేరుమికను.

78

చ. అచటనురాఘవాకృతిన క హర్షఖకోటివిభాకరోజ్వల

ప్రచురవినూత్నరత్నయుత క భర్తమయప్రతిమౌ సృజించినీ

పుదితనమార్చనారతిని క నుండుముఖద్రముగూడునంచాదా

రుదిరనచోప్రచారణప క రుండుగుచుగృహనానతిచ్చినక.

79

తే-గీ. అధికధృతిబూనివేగఁదా క సచటుఁబాసి

నతిసుతహితాదిపరివార క సహితుండగుచు

దండనాయక పాలిలో క ద్దండయైన

హనుముకొండనువసియించె క నతిరయమున.

80

చ. ఘనతరనూత్నరత్ననవ క కాంచనరాజితమైనరాఘవేం

ద్రునమరిపించినైష్టికప క రుండుగుచుగృహణిసురో త్తరిం

- బునభజియింపుచుండెనచి శ్రీ వ్రల్ బుధులూ పులనూనభక్తిద
న్ననిశముగొల్వజెన్నదవె శ్రీ నప్పరిముప్పిరిగొన్న సంపదన్. 81
- చ. పురములు జాగిరుల్ వనులు శ్రీ భూములుకల్గడికల్గహారముల్
వరగజరాజబృందములు శ్రీ వారుజముల్ రథముల్ భటావళుల్
ధరగలరాజసంపదలు శ్రీ దారముదా ప్తిబర్గిగహించితా
నరిదిగనుండెభూసురుల శ్రీ హర్షిశము వినుతింపుచుండగన్. 82
- వ. ఇట్లుంసి. 83
- క. విదితగిరికంధిసోమకు, ముదహితసంఖ్యగతశక ౧౧౮౭ స శ్రీ ముద్యత్సంప
త్సృదమగు తారణవర్షము. మొదలనుభిక్షతరకాలశముననుత్సుకుడై.
“దృష్టాంతం శ్లో. శ్రీమద్భక్తాభ్యైషుపివాధియద్ర
సంఖ్యాప్రపరేనతితారణాభ్యై
అల్లాతభూషేమయకొండదేశే
దొంతాస్వయాకుండిన రాజధాని.” 85
- అల్లారెడ్డి కుండిన దేశమునకు చేరుట.
- నీ. వేదవేదాంగసంశ్రేయేద్యులొవివిధ విద్వాంసులొక్క దిశనురేషన్యసింప
హితమిత్రభేదసురహృల్లాభసంధివిగ్రహముఖచణమంత్రీగణములలర
నిజబిరుదాంకమారనితగద్యపద్యార్థకృతిపఠద్వంది సంతతతులుగొల్వ
ఘోరప్రతాపనిరర్ధారణాధుర్యనాశీరనాధులుతనురజీరినిల్వ
తే-గీ. కుండినపురీసురేశదీక్షిణీణియందు
కొండపల్లికిదాపునగోమరుమిగులు
నట్టిదగుకవులూరనురేపట్టణమున
సౌధములుగట్టివసియిం చెరసౌఖ్యముగను. 86
- క. కవులూరిలోననాతని, నవవిభవాస్పదగృహంబునకొకదినముమా
గ్నవశంబునవేమనయను, త్రివర్ణజుడువిశ్రమింపగదియితనిగన్. 87
- మ. అతడభ్యాగత సేవనాభిరతుడై శ్రీయత్యంతమాధుర్యవా
గ్వితతివేమననాదరించికుశలోశ్రీక్షిణిజెప్పనాలించిన
మృతితోభోజ్యపదార్థవారమిడికొమ్మ వేశ్యవేభోజనా
దృతిగై కొమ్మయటన్న నౌననుచునెంతేమోదది త్తంబునన్. 88

సీ. వేమనాభిఖ్యండురవింధ్యాద్రివసియించివరఋషికృపగొన్న సృష్టవేది
 నొకపాత్రనిడివస్త్రతకలినిబంధించి చిలకొయ్యనిడికల్యణములనొనర్ప
 జనుటయువిధివశంబునదద్రసంబయశ్యకలంబునంటిహోరటకముగాగ
 గనిమాతృపితృవైరరకారణహేమాయనమ యనువాక్యార్థనమ్ముడ
 తే-గీ. తద్రసంబుసృవించుచందంబుదెలసి

[గుచు

కాంచనముగూర్చునాకాంక్షగడలుకొనగ.

కర్బురమొనర్చుకత్తినిగలిగినట్టి

సృష్టవేదిహరించెనర్వాదజుండు.

89

ఆ-వె. తనదుగీమునకుహురతాశనమంటించి

సృష్టవేదియంటిభంగమయ్యె

ననుచువైశ్యుడెంచిరయరుడెంచుననికాంచి

యుండవేమనాహ్వయండునచ్చి.

90

మ. విధినించూరుచు భేదమొందుచుకటారవింద్యాచలంజేగితి

త్కుభరంబందు మునీంద్రులంగొలిచియస్తాకస్థితివారిది

వ్యదయగొంచినసృష్టవేదివిడిపోవంజాలుటెల్లొప్పనె

విధినిర్వంగల నిట్టిదుఃఖమనుచుకా వేమాఖ్యుడగ్నింబడె.

91

వ. ఇట్లావైశ్యుండు వహ్ని దగ్గుండ గుటయుహుతాశనోపశమనక్రియా

రతినరుడెంచి నపారులెల్లరు నతనిమృతికినత్యాశ్చర్యమునొందికీలి

కీలాభీలంబులగుశాలాంతరా శంబులకీలాంబులచేనార్చిరంత.

92

సీ. ఆరాత్రిరెడ్డిస్వోష్టావస్థయందునావై శ్యుండు వేమనరవచ్చినిలచి

దుష్టాత్మనీసేయూరదుష్కృతంబరసితివింధ్యాద్రివసియించివివిధశ్రమల

బడిమానికరుణచేరబడసినసృష్టవేదిహరించితివిమరత్తీవ్రశాప

వశమునరసముభూపతితమైవంశవారణ మానలులసేయగలనై న

తే-గీ. నీయెడగృహరసముగల్గెనీవునాకు

మున్నొసంగిన యాతిధ్యరమునకుబదులు

మేలుగా వరమిడదనరమేయముగను

వినుమనుచు దెల్పె రెడ్డికిరేమవిభుడు.

93

ఉ. తావకపంశసంభవులు రమతుల్ నృపులార్గురాశతా
బావధిభూమి నేలుదురు వారొనరించెడు ధర్మకర్తముల్
సేవలునాకునర్పణము సేయుచున స్తదభిఖ్యవారి కెం
తే వెలయించినన్గొలువన నిష్ఠము చేకులు నంచుఁబల్కినన్. 94

క. వినిభవదాజ్ఞ నొనర్చెద, ననివేమనఁ గూర్చి మొక్క నతడంతరిం
గనినంత నెమల్కనిశో, భనలీల నసిం చెఱురిన పారవిభవుడై. 95

వ. అనంతరంబయితని నంశజుండగు. 96

పోలయవేమారెడ్డివృత్తాంతము.

సీ. పోలయవేమభూ ర పాలుండు పబలుడై మహిదినదినవర్ధ ర మానుడగుచు
స్వల్పవేదిరససంప్రాప్తగాంగేయ విస్తారుడై విపులప్రశస్తిగాంచి,
ఆత్మప్థాలితపురాగ్రములైన ధరణికోటనుగొండపలిదుర్గమును సృజించి
హయరథగజభటో చ్చయములచే నొప్పుచతురంగబలస మార్జితము
తే-గీ. కుండినమహాత్మ్యమెఱిగిత ర ట్టోణినెల్ల సర్పి.

తేకునజయించియటఁగాక ర తీయకులుల

కొండనీటిపురంబున ర గూర్చియచట

భద్రసింహాస్థుడై ర పరిధివిల్లి. 97

వ. అంతనమ్మహీకాంతుండు నితాంతసంతోషితస్వాంతుండై కుండిననగర
పాలనానుకూల కేమువీవి కేషగిబునఁ దత్కథరంబునంగల దుర్గంబు
లెల్లం బరీక్షించి మర్తంబులం బలసి సురసరసేన్యంబనితలంచి తనభృ
త్యసృపాలుర నిరుపురధరణికోట కొండపలిపురంబులుపా లింప నియమిం
చికొండవీటి బ్రభుత్వసంపద్యుక్తుండై యందు రాజధానిగా నివసించి
యచ్చట. 98

మ. మును ద్యాపారమునందుభీష్మముఖులొ ర భూపాలకులుల్ సేయుచొ
ప్పునఁదాను గిరిశృంగవాసులగునా ర మూర్తిత్రయి సారభ
క్తినిబూజింపుచునాలయంబులనుర ర క్తింగట్టినిత్యోత్సవా
ద్యనురక్తుండగుచుఁ జెలంగహరిసే ర వాయ త్తచి త్రంబునన్. 99

ఉ. కుండిననాగభీష్మస్వపత్ర కుంజరపాలితమైఖలంబునై
యుండినవీడుజూచికన త కోజ్వలసాధరపీంధుల
మండితసాలశాఖకల త మానితమైనపురికస్మజించితా
గుండినమంచునామమిడి త కుచ్చితఖండనుడొచునేలుచున్. 100

తే-గీ. దానికిధనేశుదిశబహు త తరవిశాల
దేశముండుటఁగాంచిధాత్రీశుడెలమి
ధరణికోటనుగలమట్టి త త్రవిక్రతై
పుట్టకోటయనగనొక్క త పట్టణంబు. 101

సీ. గిరిమీదపూర్వసూత్రవరులునిర్మించినయిమ్ముతాఖిల్లాల త నెల్లజూచి
తనదుబలంబులందనునిల్పగానెంచివిపులనప్రమునూర్తివిధముగాను
నిర్మించిబహురాజ త నిలయంబులమరించిపాంజులనెల్లన త ప్పట్టనుంచి
వేమనమృతిలబ్ధ త విపులదోషంబెల్లపరిహారమగుటకై త భక్తివెలయ

తే-గీ. భర్తనిర్మితకలశవి త భ్రాజితముగ
సలలితముగనప్టోత్తర త శతపరిమిత
హారప్రతిష్ఠలగావించె త నవ్యయముగ
ప్రమథగణముఖ్యసేవిత త ప్రధితములుగ. 102

తే-గీ. చదలువాడపురంబున త బాదలునట్టి
రాఘవునకుఁబ్రతిగనుశ్రీ త రామచంద్రు
మందరముగట్టిరామసిం త హాసనమను
మోసగిశౌరినిల్వెనం త ప్రీతితోడ. 103

ఆ-వె. శ్రీయహోబలాద్రి త శ్రీశైలముఖమహా
శ్రీత్రములకుబోవు త యాత్రకులకు
సౌఖ్యపథములలర త సౌపానవీధుల
గట్టనన్నిభండు త కడుముదమున. 104

సీ. ప్రతిగుహస్థులునుగోత్రబ్రాహ్మణవూఁడులునలీకెడువనతలునందరించి
ఇంటింటబాపులొకపెనగంగద్రవ్యించికివివరనండితగణకజెంచి

ధీరులక ఖల్యగ్ర శ హారముల్ నిర్మించినకలశాత్రపులెల్ల శ సమయమింది
 తొడరియెన్నదినాల్గుదుర్గముల్ గావించికప్పముల్ గొంచుదుర్గతులడం
 తే-గీ. రామరాజ్యానుమతుడౌచు శ రమణగాంచి [చి
 పరగబండ్లెండునూర్ల న శ ల్బదియురెండు 1242
 మొదలుయేబదిమూడుగ శ భూభరంబు 1253
 గొనియెద్వాదశవర్షముల్ శ కోర్కెలూరె. 105

అనపోతవేమారెడ్డికథ.

సీ. విద్యావిశేషదర్శివరప్రావీణ్యమహితవిద్యత్సభాశమండలుండ
 పటుభుజాబలసముదృఢతృపానేశ శుంభదర్శభంజనశభండనుండు
 జగదభివ్యాప్తవి శ్రాణననిజభృత్యకాండదాల్చిద్యవి శ ఖండనుండు
 నిరతసుహృద్భానాశీకసంరక్షణాఖండమప్టజనౌఘ శ దండనుండు.

తే-గీ. అనగబాగడికంగనుచతు శ ధాన్వవాయు
 కీర్తివిభాజితుడుచక్ర శ వర్తివిభుడు
 విమతశితౌనుదత్తుండు శ విపులయశుండు
 పృథులుడనపోతవేమన శ రెడ్డిఘనుడు. 106

క. దినదినవివర్ధనుండై, యెనుబదినలు(84)దుర్గములకు శ నేలికయైభూ
 జనులెనలేనిముదంబున, దనరగఁబాలింపుచుండై శ దన్తండలమున్.

వ. అట్టి యెడనప్పట్టణసామీప్యంబునంగల పర్వతంబున శ్రీబొల్లుమూరు
 వేంకటేశ్వరని నసితంబగు శిఖ్ర శ్రేష్ఠంబునందు. 108

సిద్ధునికథ.

మ. ఒకసిద్ధుండునితాంతనైష్ఠికతపోద్యోగారతుండౌచుదే
 వక్రతంబై నరమేళుమందిరసమీపంబందుఁగూర్చుండగో
 పకులుండుక్కడనుమేషపోషణత్ర శ వ్యాపారుండై వేంకటే
 శుకుభృష్టానికీఁతోయిసిద్ధుఁగనిదా శ న్యుండౌటయున్ శిద్ధుఁడున్. 109

సీ. కరుణించిగోపకుశలగతిపయకుశలోక్తులనునూరడిందిభ శ క్తునిగనంది
 నీకుపకారంబు శ నెరపెదనాయందుభక్తిచేసేవానుశరక్తుడవయి

దినదినమ్మికనుమరత్నీర్వక రాహుములగుక్షీరముల్ గొనినన్నుల్ జేరవచ్చి
నిత్యంబొసంగము ర నీకొకలాభంబు జేకూరునటులనే ర జేయువాడ
తే-గీ. ననుచుబోధింపగోపకురజానటంచు

నట్లసేయనకానెంచి ర నదిమొదలుగ
దుగ్ధమర్పింపుచుండచరతుర్ధజాతు
నిట్లనుచునొక్కనాడుప్రశ్నించెజటుడు.

110

సిద్ధుడు గోపకునితో దివ్యవృక్షవిషయమై ప్రస్తాపించుట.

ఉ. గోపక కాననెందునను ర గొట్టగ వేఁజిగురొత్తువృక్షమున్
జూపితివేనినీకధిక ర శోభనముఁఘటియింతుఁగాననీ
వేపగిదివనంబు చరియించికనుంగొనిదానివైఘ్నేశుల్
దోపకయుంకంటకతరతుల్ పడఁద్రోచివచింపుమాగతి.

111

వ. నాపుండునతికుతుకభరితమతియై సంతతంబును మునిసేవాభిరతుండై
వనంబుగ్రుమ్మునెడనమ్ము నిబోధితప్రకారంబుగా ప్రతివృక్షంబునుం
బరీక్షింపుచుండుటయుఁ గతిపయిదినంబులకు నొక భూరుహంబును
గనుంగొని కంటకప్రకరసమావృతంజేసి తద్వృత్తాంతంబు జటికింజె
ప్పిననతండును సంతసించి.

112

వే-గీ. శుభకరముహూర్త మొక్కటి ర చూచిజటుడు

గోపకనమేతుఁడగుచునానోక్షోణిజంబు
కడకరిగవేదవయమృతరకముగపోడ
శోపచారప్రకరపూజ ర లొప్పజేసి.

113

ఆ-వె. శిఖఁదగిల్చిమాని ర చేబూనిగోపకు

హుతసమగ్రవీతి ర హోత్రునకుఁబ్ర
దక్షిణంబొసర్ప ర దరలించివేమరు
పాటనుండఁజూచి ర పదజనతడు.

114

సిద్ధుని గోపకు డగ్గిం ద్రోయుట.

శా. దుష్టజ్వాలలఁ గ్రాలు పావకుండఁ ర ద్రోయంగ గొల్లండుదో
ర్బలప్రజూచి మదీయదుగ్ధముల స ర ధింద్రావిన్ జంపె దో

శ్రష్టాచూడు మిదేవధింతు ననుచుఁ ॥ బాహుబలం బొప్పగా
సప్తామతగని విభ్రమింపఁగనిసీ ॥ అన్ ద్రోసె వహ్నిఁమునిన్. 115

వ. అంత న మ్ముని సత్తముండు నిరతోపవాస కృశీభూతుం డగుట నా
చతుర్ధభుజా టోపంబున కోపంజాలక వన్నింబడిపరితప్తుండై ద్రెళ్లుట
యు నాగోపాలుండు నిజప్రాణ రక్షణ ప్రజ్ఞావిశేషంబున కుబ్బుచుఁ
గొబ్బున తన గీమునకరిగి మరుదినంబున. 116

క. తనకపకృత్యమును సే, యనకాదలచినమునిమృతు ॥ డయ్యెనోలేదో,
కనివత్తు ననికుతారము, గొనిచనెత ప్తద్రుమస్థకృధరంబునకున్. 117

వ. అచట త ప్తద్రుమ ప్రభావంబున. 118

సీ. ఘనతరభుజయుగ ॥ గ్రసనాగతినిమించు
పటుతరంబగుజటా ॥ పటలమమర,
పూర్ణిమ చంద్రికా ॥ స్ఫురణజెన్నలరారు
మోఝూర్ణవృపుండ్రంపు ॥ బూతినలర,
వక్షాకవాటసం ॥ వ్యాకీర్ణములగుచు
రుద్రాక్షసరులు శిరోధిప్రేల,
భూః పితృచ సంజాతముల్ దొలగించు
దండకమండలో ॥ ధృతితల్లిర్ప.

తే-గీ. విలసితంబగు సావర్ణ ॥ విగ్రహంబు
వైరి జడదారి గూపంబు ॥ వరలి జీవ
రహితమై నిల్వఁగాంచి తీ ॥ నప్రతాప
వివశుడై యేర మరల జీ ॥ విందితనుచు. 119

గొల్లడు సువర్ణ విగ్రహమును చూచుట.

మ. ఖరతేజోగ్ర కుతారఘాతఁ గరమున్ ॥ ఖండింపవే వ్రయ్యలై
ధరఁగూలం గరమెప్పటట్లు తృటిమా ॥ త్రాబుట్టి శోభిల్లఁదా
గరమాశ్చర్యము బొంది హేమహరణా ॥ కాంక్ష మదిఁ మేలటం
చురహస్యంబుగఁ గేలుఁగేలఁగొని వై ॥ శుశ్రుంజేరె మూల్యారతిన్. 120

తే-గీ. వైశ్యుడదిగని గోపక ర వశ్యుడగుచు

గోపకకులీన నీకోరు ర కోర్కెలెల్ల

తెలియజేయుము నేనిప్పు ర తీర్చువాడ

కొరతలేడెందు ననునమ్ము ర కొంటివేని.

121

వ. నావుండుచు సంతృప్తాంతరంగుండై వైశ్యుంజేరి వీడ్య పదార్థంబులం
గోరి యవియెల్ల నిత్యంబును హేమమునకుఁ గొనుచుండుటయు త
వైశ్యుండు కాంచనార్జనా విశేషంబున నితాంతద్రవ్యవంతుండై
ప్రభు సమానంబునం బరిధవిల్లుచుండ నీవైశ్యనిభాగ్యాతిశయంబు
నంతంతఁ జూర్చొక్తిని నంజనాయకుం డెఱిగినిజాస్థానంబునకు నతి
విని రావించి దంపించు వచనంబుల నీకీభాగ్యంబు స్వల్పకాలంబున
లభించుటకేమి కలంబని యడుగుటయు నతండుపరికంపితాంగుండై
తానెఱుంగు తెఱంగెల్ల విన్నవించిన.

122

ప్రభువు నువర్ణ విగ్రహమును గూర్చి విచారించుట.

క. వినిబంగరు బొమ్మంగన, మనమున నూహించి మిగులఁ మత్సరమున గొ
ల్లనిబిల్వఁ బంపితద్విధమునఁ దెలిసికొనంగ నిట్లుభూవిభు డడిగె.

శా. ఏరాగోపక కులాధ మాయెటులనీ ర హేమంబునార్జించియీ
బేరుజేర్చుచు మంటివేరినై న ర భదించుచు దుర్గతి
జోరవ్వంబునఁ గొంటివ్రాపిలుకు మీ ర నొప్పెల్ల నిక్కంబుగాఁ
గ్రూరాసిక్ వధియింతు నక్కజపుఁ బల్కుల్ బల్కున్నంజమి.

చ. అనుటయుఁ గోపకుండు వినయంబెనయన్ బరికంపితాంగుండై
మనవి యొనర్చెనంజలిని ర మస్తకమందునఁ జేర్చిన ర
క్షణవిరుమయ్య నాయెడి ప ర చాగమొకింతయు లేదటంచుఁదా
కనినది విన్నదిగిరినిఁ గల్గిన దెల్లనుఁ దెల్లమైతగె.

125

చ. వినివిని నెమ్మదికమిగుల ర విన్నయ మొంది కృపాంతరంగుండై
తనకడకుం గుమారుని వి ర ధంబున గోపకుఁ జేరదీసి నీ
మనమునఁ గల్గు కోర్కెలను ర మన్ననఁ దప్పితిమంబుఁ జూడగె
జనదము రమ్మగమ్మనాచుఁ ర జయ్యనగోపకు మత్సహింపుచు.

126

సీ. తనమంత్రులకునివ్వినధంబు వక్కాణించి
 తత్కాలమెనుముహూర్తముగ నెంచి,
 హేమవిగ్రహదర్శన నేచ్ఛనెడవహించి
 మంత్రప్రతతి గొల్వరమరగమించి,
 గోపకయుక్తుడై కలొండవై కేతెంచి
 యపరంజమయ విగ్రహంబుగాంచి,
 దైవజ్ఞుగాగ యా కదవునిసంభావించి
 మహిధరాతిశయము కనుమదిడలంచి

ఆ-వెవిభ్రమాతిరేక కవివశుడై భర్తంబు
 తనకులభ్యమగు వికథంబులెల్ల
 నరసి దెలసితత్ప్రకరణంబు లొనరించి
 గీముజేర్చి పూజకైయలనుంచి.

127

తే-గీ. ధర్మమార్గస్థుడై లోక తతులనుతులు
 బాదల బండ్రిండు నూర్లయే కదియునాల్గు 1254
 మొదలు యెచ్చది మూడుగ కభూభగంబు 1283
 నతిడు వహియించె ముప్పది కహాయనములు

128

వ. తదనంతరంబు.

129

అనవేమారెడ్డికథ.

సీ. త్రిభువనమోహనరదివ్యసుందరమూర్తి ప్రబలరాష్ట్రాధికరణయనినర్తి
 నిజవిభరణగుణవిజితదారిద్యార్తి నదమలకరుణారస ప్రపూర్తి,
 లాలిత ధర్మప్రకాశితసమవర్తి నతిహితాధికసమాన ప్రవర్తి,
 విద్యత్కవివ్రాత కపిపులవచోనర్తి దశదిశవ్యాప్త విస్తారకీర్తి.

తే-గీ. అప్పదిగాతీరస కమావృత్తోర్వ
 రాభిదాన ప్రకస్తాంబు కజాకరస్థ
 ధీరహృత్కమల త్రిమూర్తిస్వరూప
 సతతనుతమూర్తి యనవేమరచక్రవర్తి.

130

క. అతడు నిజాబోపంబున, కుతలభరం బెల్ల మోయఁ ర గోరిఘనుండై
పితృదత్త దుర్గ ములకుం, బతియైకుండినము వేడ్కఁ ర బాలింపునెడఁ.

వ. తదాసానమునందు.

132

శా. కాశీఖండముఖపృబంధరచనా ర కాశీల్యుడు మారమం
శ్రీ శాత్తప్రభ పుండుగో విదగణా ర ధీశుండు మారాంగుడు,
కాశీ నేతుపరీతభూ ప్రధతవి ర ఖ్యాతుండుఁ బూతుండునా
నాశాస్థానాధిపతిరదుండు కవి శ్రీ నాథుండు విద్వాంసుడు. 133

మ. తన తేజంబు వహింపభాస్కరుండు స ర ప్రస్యందనుండయ్యుధా
రుణికింభాంధపు డయ్య బ్రహ్మహరి రు ర ద్రుండయ్య నెప్పట్లఁదా
నెనరామిజరి మాదిరికింజని తపం ర బేరోజుఁ గావించునో
యనగారాయని భాస్కరుండలరె ముర ఖ్యామాత్యుడై యచ్చట.

క. శ్రీనాథుఁడెల్లజగముల, బూనికరక్షింపుచుండ ర భూమిస్థలినీ
భూనాయకు కడకవియై, శ్రీనాథుడు గొల్పుచుండ చిత్రముగాదే.

క. భాస్కరు డధికారంబున, శుష్కింపగఁజేసివ్రజల ర సాంపణచునుయీ
బాస్కరుడధికారంబున, శుష్కిభూతులగువ్రజల ర సాంపలరించు.

వ. ఇల్లు విద్యన్తంత్రి పుంగవులు పరివేష్టించియుండి నిజ భుజాబోపంబున
దేశంబులబయింపుచు కనీంద్రదత్త స్మృతి ప్రకరప్రభావంబున బడియు
నుహస్తైశ్వర్యంబున నోలలాడుచు స్వస్థాన విద్యన్తముల నన్యస్థాన
నంబులకుఁ బంపుచు వారులు తిత్తత్ప్రభావంబుల నొడ్డింపుట కు మిగుల
నుతాపింపుచుండె.

137

అనవేమారెడ్డి విరుదు.

“వ. స్వప్తిశ్రీ నకలగుణాలంకార చతురమాదాకార విశ్వంధరవహన దక్ష దక్షిణ
భుజోద్గండ జగమేర్పరగండ అయోమండలీకార గండరా చేతులదండ అర్చిపత్రిక
పేమాద్రిదాన నిరత ప్రజాపరిపాలన భరణావనీ భరణమీప నారాయణ వీరనారా
యణ భుజాబలభీమ వోదండరామ అపరిమిత భూదాన పరశురామ అనేక నగరప
సుంధర ప్రతిపాలితి బహువిధరామ నంగతి రక్షపాలక జగదగోపాలక సూర్యరితి

దివిబోళ ఘనభుజ మేజనామ కరవాల రాచూరుదుర్గవిచోళ అనంతర పురోహిత సోమపాన శ్రీ పర్వత అహోబళ వేంకటాచల నిర్మిత సోపాన దిక్పాంతా మనోహర కీర్తి కుసుమా మోదకుండి ప్రభాసహ్య జగతమీ జలక్రీడా వినోద విరోధ స్వపదానవ నారసింహ పాండ్యరాజ జగసింహ ప్రజ్ఞా చతుర్విధోపాయ వేళాధిరాయ నిత్యపరిపాలిత సత్య పర్లవాదిత్య రిపునరపతిగో ధూమకుట్టన ఘరట్ట అప్సయ గోపయదిశా పట్టనంగ్రామ నయద్దండ చండ భుజాసి విఖండిత శత్రుకీలాలపమాన పితాచగణస్తూయ మానయశోమండన అశనీయ వరదశిరఃఖండన దుర్బదవైరి భయంకర బనవశంకర అమరేశ్వర చరణ సరసీయపాదంత భావపండితగార ప్రహ్లాదుండి కృష్ణవేణి గోదావరీ మహానదీ తటవ్యయ నృభ్య దేశదత్తావేళా గ్రహార అగణ్య పుణ్య క్షేత్ర సత్రదత్త బహువిధ హరవరపుర హరణ మృత్యుంజయ సంగ్రామ ధనంజయ ఉత్తుంగ చతురంగ బలిరపు సేనాసాధక త్రిపురాంతక దేవదివ్యపాద పద్మరాధక ప్రేరిత మల్లనాథపయః పారావార పరిపూర్ణ సుధాకరుండైన శ్రీ మదన వేమారెడ్డిగారు. ”

138

- క. ఈరీతిని బిరుదులుజెలు, వార మహీనురుల కగ్రహారంబులువి
స్తారముగ నిడుచుకృష్ణా, తీరంబున సతఁడు మిగులరీధీరత వెలయన్.
- క. అమరేశ్వర ప్రతిష్ఠను, క్షమయందా చంద్రతార ర కముగాగనొన
ర్చిమహోత్సవాది విధనము,లమంగబహువనతులెల్ల రసలడిగెభక్తి
తేగీ. ఇతైఅంగున నమ్మాన ర ప్రాత్తిముండు
సకలధర్మ స్వరూపుడై ర నదయుడగుచుఁ
బరగి పల్లెండునుర్రయై ర నృదియునాల్లు 1284
మొదలు తొండదియైదుగరబుడమిశేలె. 1295

141

కామగిరివేమారెడ్డి వృత్తాంతము.

- క. కామగిరి వేమభూవిభు, డామహితాస్థాని కధిపు ర్దై యెనబదినాల్
సీమల ప్రభుత్వ సంపద, చే మహిషైజెలగ వివిధ ర చేష్టారతుడై .
- సీ. తనపూర్వు లొనరించు ర పనులెల్ల వీక్షించి
మరిద్రవ్యవయమని ర మదిదలంచి
మృతిప్రముఖులన ర స్మరముల్ వర్జించి

భూరిబ్రహ్మదేవః ॥ మునువహించి,
దేవగో బ్రాహ్మణ ॥ జీవనంబులడంచి
అతిధివర్తనలెల్ల ॥ నపహరించి.

సాధుబృందముల వి ॥ షణ్ణత్విమునఁగాంచి అల్పులసేవల ॥ నభిలషించి
తే-గీ. పరుసతనమున పృజలని ॥ ర్భృంధపఱచి
చిన్న నేరంబులకుఁ ఘోర ॥ శిక్షణముల
దండితప్పల కత్తల్ప ॥ దండనముల
నిడుచుఁ బాలించె నిజప్రజ ॥ లిడుమలొంద. 143

ఎ. ఆట్టియెడి నఖండ మహిమండలంబులంగల పురులు శీరులవిడినాడి తి
న్నివాసులెల్ల ట్మమవ్యాధ్యాభీల విశీర్ణమానులై యారాజ కృతాప
కృత్యంబున నిట్లడుమ లొందవలసెనని దూలనాడుచు పరరాజ్యం
బుల కిరుగువారును గొప్పతినంబునం దెప్పరిలునప్పరనాధులు కప్పం
బు లర్పింపక మర్ణయరిబునం దెరులువారును వివిధ విడ్విత్కవిగాయ
క నై తాళిక వంధిమాగధ వితానంబులు తమతమ పరివర్తనంబులు
నివర్తనగాగ ట్మభించి భూపనన్తాని విహినులై నృపాల విఘాలనంబు
నిరీక్షింపుచు విశేషభీషణ దూషణ భాషణంబుల శ్లోకరూప
కంబుగా నాశీర్వదించువారును శాస్త్రవ సమాజంబులు సవితృతేజో
విరాజమానులై జయాకాంక్షల ముట్టడిగొన నిజజన నాథాదరిణ
విహింబున దండధరి కాండంబులు పరిరాజా భీలాంభానిధిని
మగ్నులై శత్రురాజన్యల జేరువారును నైయుండి దేశ్లోభాతి రే
కంబునం బాలింపుచుండె. 144

ఆ-వె.వర్ష హీనమయ్యె ॥ హర్షంబు గతమయ్యె
స్వర్ణవేదిరసము ॥ భంగమయ్యె
విములకనకివిగ్న ॥ హముమాయమయ్యెన
భానమయ్యెదురని ॥ వానమయ్యె. 145

తే-గీ. ఇతైరంగునభువి సినవృత్తిదోప
వనుధబంధ్రండున్నూ తొంబదియునారు 1296

మొదలు పదమూడు నూర్లతో 1 మ్మిదివరకును 1309

నేలెబాండవ వనవాస 1 కాలమనగ.

146

కోమటి వేమారెడ్డి కథ.

వ. అంత.

147

ఉ. కాముడదృశ్యదేహుడియి 1 కల్వలరేడు వియత్నదాతుడై
సామజవైరి యుగ్రవన 1 చారిణుడై నిధి నాధుడంబికా
స్వామిక మిత్రుడై మనగఁ 1 జాలిరిగాకటుకాకయుండిన
కోమటివేము త్వజ్ఞుఖని 1 కుంతితశౌర్య ధనాళికోడరే.

148

తే.గీ. అనగనతడప్పరంబుల 1 కిధిపుడుగుచు
సకలనృపరాజరాజ మ 1 స్తకసిలాప
ప్రౌఢ్యలత్పద్మరాగ ప్ర 1 ముఖవిరాజ
తాంఘ్యప్రేతుండనంగ సాం 1 సలరుచుండె.

149

చు తనపూర్వచరిణ స్రుకారిమున నా 1 స్థానంబునెరి బెక్కువ
త్తనలఁ బెంపలరించి దుర్గచయముల్ 1 ధర్మజ్ఞుడై యేలుచు
జనమాత్యగ్రణి భాస్కరుండు కవి శ్రీ 1 నాధుండునై యెప్పిరా
జననాధుండు నిరంతరౌద్యలమహై 1 శ్వర్యంబునం దేలగఁ.

150

మ. ఇటొప్పుచుండెత్నిభాస్కరా విద్వత్కవినాధుండగు శ్రీనాధుండు
నిజసాంధి త్యాగిశయంబు ననుననాధుఁ బొదట్టి దాక్షానుసారంబుగా
నొగులసంస్థానంబులకొండని యచ్చటి విద్వత్కవులనెల్ల నోడంపుచు
బహుమతులంబులయచు.

151

శ్రీనాధుడు విద్యానగరమునకు చనుట.

ఉ. ఆనరవంధ్యుడొక్కసమశయంబునవేదకమారనా త్తభూ
జానియనుజ్ఞ చేకొని ప్రకృతస్తమసిస్థగితాలయాళిచే
శ్రీనిలయంబునంగరిముర చెల్లుగుపండితకల్పకంబుని
ద్యానగరింబుగ నొనగగనా త్తదలంచిచనంగనప్పరిగ.

152

తే.గీ. హరిహరకుమారదేవరా 1 యాగ్రగణ్య
దళిలవిద్వత్ప్రవృత్తుల 1 దగుచుపెలయ

తత్సభాస్థానిరుదేరి తగునపగ్య
లొందికుళలంబు దెల్పవా తండఱులరి.

153

క. ఏదేశంబుననుండుట, లేదేశప్రభులసభికుర తండరిగడరీ
సాదృశ్యహీనవాగ్విభ, వాదిగుణోన్నతికిఁగుతుక తమగుడనవుండున్. 154

శ్రీనాథకవీరచితము.

టీ. “పరరాయసరదుర్గ తరవైభవశ్రీలఁగొనకొనివిడనాడు తొండపిడు
పరిపంధిరాజన్యబలములబంధించుగురుతైవయిరి భాదు తొండపిడు
ముగురురాజులకును మోహంబుపుట్టింతుకొమరువారిసేవిడు తొండపిడు
చిలులవిక్రమకళా సాహసంబొనిరించుకుటొత్తులకునూడు తొండపిడు

పో. శ్రీ సాధుపైంధవభామినీ సరసవీర
భట పటాశేక హాటక పకటగంధ
సింహరాద్భుతకెనాన శ్రీలనవర
కూర్చనమరావతికితోడు తొండపిడు.”

155

క. ఆమండలమేలుధరా
క్షేమంకరుడఖలవిబుధర సేనాసేనా
కోమటివేమారెడ్డి
క్షామానినిభర్తృముఖ కవి త్రిముండన్.

156

క. శ్రీనాథకవిసమాఖ్యుడ
శ్రీనాథపదారివింద సేనసలబ్ధ
శ్రీనాథుడసకలకళా
శ్రీనాథుడనంగనొప్ప త శ్రీనాథుండన్.

157

న. అని యనేకప్రకారంబుల నతిండు ఖండ పాండిత్య వైఖరీ విశేషం
బుల దనన్యతాంతంబు గద్య పద్యాత్మకంబునం దెలుపుటయు నచ్చ
టంగల నృపాలాది సకల విద్యత్క విబృదంబుల మందానందంబునొంది
యక్కవి కుంజరుంజరి యశేషవిశేషంబులుప్రస్థాపించు న్నెడల నమ్మ
నుజేంద్రచంద్రుడు సభికులందఱంగని యిట్లనియె.

158

సభువు గృహరాజుమేడవిషయమై సభికులనడుగుట.

సీ. వినుఁడు దెల్పెద లొక విశ్రుతంబుగ
నొందుబరగనినూత్నపు న పద్ధతిగను,
భర్త హర్త్య కవాట న నిర్తలాట్టాలకు
బహురత్నతోరణ న భ్రాజితముగ
నేకద్వజంబున న నెనగెడుగృహరాజు
మేడ నొక్కర్తున న మేయ విభవ,
మమరంగనిర్మింప న నాత్మనుత్సుకమంది
యున్నారమింకనీ న యుర్విలోన

తే-గీ. గలధరాధిపులెవరై నగట్టినట్లు
గలదెయెందైన మీరలు న గన్పవట్లు
వినుటయునుగలెనేయిట్టి న విధముమీరు
సరగునవచింపుడీ మాకు న సభికులార.

159

చ. అనుటయుఁ దత్సభానదులు న సస్పడిలేచి పరాకులఁ బ్రభుఁ
గనుగొని విన్నవించికొక న కంబముపై గృహరాజుమేడనిం
వెనయ సృజింపరాజ పర న మేశ్వరులై తగుతారు దక్క త
క్కిన సృపాళికిందరమె న కేశపునంతటి వానికేనియుని.

160

క. కనుఁగొనలేదెచ్చట మును, వినగనులేదిట్టి వార్త న విశ్వంబునఁద
ద్యనమైన కార్యమెవ్వం, డొనరింపగలేదు ప్రభువులొక్కరుడక్క.

వ. అనినవిని శ్రీనాథుండు సంభరితరోషావరోధముండై పుల్కంకూర శా
రీరంబునఁ దటాలున సభామధ్యంబున నిలిచి సృపాలాభిమూఁకుండై
యిట్లనియె.

162

తే-గీ. అవధరింపుము చంద్రవంశశావరింప
తారు శైలనీయు దానికు న త్తరము నేను
వెలసినొలంది వాక్రుత్తుఁ న దేట వడగఁ
జి తగింపుదు దేవర న చి త్తమలర.

163

ప్రభువునకు శ్రీనాథుడు గృహరాజుమేడ సంగతి చెప్పట.

మ. బలభిత్సన్నిభవైభవండు శశివిభ్రాజత్కళాశాలిని
స్తులకౌర్యద్విరదారిభర్త బుధసంరస్తుత్యప్రభావాధికో
జ్వలుడౌకోమటివేమభూపతిప్రపంరచంబద్భుతంబండద
న్నిలయంబై తగుకొండవీటిసగరికారీలీలావిహారార్థియై. 164

ఆ. ఒంటికంబమునమరహోజ్వలసోపాన, హర్త్యజాలజాలరకాదికముగ
గట్టెనద్భుతముగనన్బలకముగృహ, రాజుమేడనాగఁగదేజమెనఁగ.

తే.గీ. అనుటయునునమృహీవిభుంరడవధరించి
విభ్రమావేశుండైకొండరవీటికధల
నరసి తెలిసి నిజేచ్చహేరయముగనెంచి
యొక్కచోఁగలదానివేరొక్కచోట
గట్టుటను చితమనిదానిరమట్టుబెట్టి. 166

సీ. ఆమహిపతికవిరగ్రామణిఁబూజించి
బహువస్త్రభూషణరప్రతతులొసఁగి
తగుసపర్యలనాబురధస్తుతుఁబొడలించి
దుర్వారబహుమానరతుష్టజేసి
ప్రాసాదమహిమవారర్థలఁగడునాలించి
నిజసభాధ్యక్షుఁగారనిలుపనెంచి
తనమనంబునబహురతరవాంఛలుహ్సంగ
మర్త్రితోధనలెల్లరమదినిగుడ్చి

తే.గీ. కవినచటనుంచి తనహారరకారగముల
రాజబంధుపురోహితరరాజనెల్ల
సౌధనిరుపమవిభవతిరశయముగాంచి
రాఁబనిచెఁగొండవీటిపురమునకతఁడు. 167

కొండవీటిగృహరాజుమేడవృత్తాంతము.

న. అంతనక్కవికాంతుండదియ్యంతయుఁ దెలసితనవచనస్థాపనానుకూలం
బగు కీలునాలోచించి విమలహృదయంబునఁ గృతస్నాతుండై సద్భక్తి

పూర్వకంబుగానిష్టదేవతా వతంసంబగు నవులూరిపోతరాజును పాసిం
చి తదనుగ్రహబద్ధంబుగానొక్క పత్రంబున పోతరాజునకు “దేవతా
వక సేవకుండగు శ్రీనాథుండనే శిరస్సొప్పొంగి ప్రణామంబులు తిదుపరి
యున్న నందిరపురోభాగంబునంగల తుమ్మచెట్టును మదీయప్రభులగు
కోమటివేమారెడ్డిగారి గృహరాజుమేడకొసంగుము. ఆ నరపతిమిమ్ము
నఁబూజించి యామాన్యుఁగొట్టించి యుంచ భవదీయ యోగబలం
బున కొండవీటి పురసాలాంతరాళంబునంజేర్చు”డని ప్రార్థించి యుత్త
రంబువ్రాసి యేతద్వృత్తాంతంబెల్లంబెల్లంబానర్చుచు నీప్రతికంగాంచు
తోడనే మీరాపోతరాజుమందిరంబునకుం జని తద్దేవతావతంసునిఁబూ
జించి యాయుత్తరంబెదుటనునిచి తిదాలయాభిముఖంబునంగల
మాన్యనిగొట్టించియుంచ నది యారాత్రివేగులో న, పోతరాజుయోగ
బలంబునమీకోటలోనంజేర్చుగావునఁ దక్షణంబున సట్లచేసియతిత్వరి
తంబుగా నామాన్యంజెక్కించి నిల్చి చిత్రవైఖరికొ గృహరాజుమేడం
గట్టించి యందుఁగొల్వమరుండు. దానింజూడ నిటనుండిరాయలహార్కా
రులు వచ్చుచున్నారు వారువచ్చు సరికిఁ మస్తంబ సృజింపుడని
ప్రభువునకువ్రాసి యీరెండు పత్రికలను మిగులరహస్యంబుగా రెడ్డి
కనుప నతండ్రియొనర్చి దేవతాగారంబున కెదుటంగల సప్తతాళప్ర
మాణోన్నతంబును, సప్తరజ్జప్రమాణవలయంబునుంగల పృథ్వీంబు
నుంగొట్టించియుంచుటయు నది యట్లకోటలోనంజేర నప్పడమిరేడుమి
గులవేడుకపడి శ్రీనాథప్రజ్ఞాతిశయంబునకు నాశ్చర్యంబునొంది ప్రాసా
దనిర్మాణకృత ప్రయత్నంబై .

168

ఆ. వేనవేలశాస్త్ర ర వేత్తలసావర్ణ
కారులాదిశిల్పి ర కారతతుల
వేమభూవిభుండు ర వేవేగరావింది
మేడఁగట్టనుద్య ర మింపుడనిన.

169

సీ. వారలందరు మహా ర వైభవౌపేతులై
భోజనమజ్జనం ర బులనుదీర్చి

నృపబహుకృతభూష ర్ నిచయముల్ ధరియించి
 పరమకుతూహల ర్ స్వాంతలగుచు
 జనవిభునాజ్ఞై ర్ కోనివేడుకను పరి
 కరములు గొనిశిల్పి ర్ కారులెల్ల
 చిత్రవైఖరులుభా ర్ సిల్లంగగంబంబు
 జెలువంబుబొలుపార ర్ జెక్కిచెక్కి

తే-గీ. రేయుఁబవలును నిర్జిత్తోపాయలగుచు

నిష్ఠుగయునోగిరంబులు ర్ గర్జుజేసి
 పరమసంతోషకలితులై ర్ బహువిధముల
 దీర్చిరిట్టులంగంబంబు ర్ తేజమెనగ.

170

సీ. వ్రజంబునకుమారుర నలుకుచందంబునమిగులదృఢంబై న ర్ మేనుతోడ
 దండశూకకులీను ర్ తనుపులీలనహించుడంబగువర్తుల ర్ త్వింబుతోడ
 పుటపాక మొద విసరపు త్తిడికై వడి మినమిసల్ జెలు వ్రెందురపసిమితోడ
 విద్యాచలమువిర్ర ర్ సేగినిల్చినమాడ్కిమితముమీఱినసము ర్ న్నత

తే. వెలయగాంగంబమును దీర్చి ర్ విబుధవరులు

[ముతోడ

దీవెనలొసంగబ్రాహ్మణ ర్ దేవపూజ
 లెల్లఁగావించివప్రమం ర్ దుల్లసిల్ల
 నాటిరుర్వినిభరియించు ర్ నాగమనగ.

171

తే-గీ. దానిపై గుడ్డములమర్చి ర్ వానిపై ని

కనకజాలకహర్త్యని ర్ కాయములను
 కరిహరిప్రముఖాది వి ర్ గ్రహములెల్ల
 చిత్రముగఁజెక్కికట్టిరా ర్ చిత్రగృహము.

172

గృహరాజు మేటి వర్ణన.

స. మఱియు ననవద్య విద్యావైశద్య ప్రాచుర్యతరి బహువిధ పుష్పితా
 రామ నదన దీపుట భేదన చతురంగబలప్రముఖామిత విచిత్ర చిత్రిత
 నవరత్న సంఘట్టణభేద్యంబులగు కుడ్డంబులును, నితాంతలతాం
 తానేక విధ లేఖనోజ్వల శృంగార మదేభతురంగ శతాంగనిచయ గమ

నాగమ నానుకూలంబులగు ద్వారంబులును, అహర్ముఖ విరాజమాన విభాకరబింబ సదృశానర్భవచిరత్నరత్న స్థిత రుక్మ సింహాసన వ్రజంబులును, అంతరిక్ష వ్యాప్తవిమల స్వర్ణకలశ కలిత శేఖరనివహ పరిచుంబిత గోపురంబులగు గోపురంబులు, విచిత్రగాత్ర పుష్పికానందోహ సంసీప్త పంచవర్ణ వ్యాకీర్ణంబులగు వితాన వితానంబులును, అఖండ మహిమండల మండనాయమానేంద్ర నీలాదిదివ్య నమ్రోపలస్థంభసంభృతంబులై మింటిడవులుమంటపంబులును, మహారజత శృంఖలంబులం బాటమిమిగిలి దీటులేక ధాటివెలయు కవాటంబులును, భర్తతశాస్త్ర ప్రవీణతాశ్లిష్ట ధీమంతులగు కళావంతులును, రవిశశాంక కళావిస్తారంబుల నోజందేజరిల్లు దీపికానిచయంబులును, సారతర సారభోజ్యల సువర్ణవత్ర కుసుమ ధారణంబులగు తోరణంబులును, అనారతంబు మలయమారుతంబు మలయందుల లేని భారతీ భూతిమిగులు వాతాయనంబులును మోదంబై దలంబాడుకొల్పియు ప్పల కుప్పలై యెప్పు పుప్పొడుల తిప్పలగప్పు వడిమేదురంబులగు వేదికలును, నవరసోల్లసిత విగ్రహసమగ్రంబులై దిక్పటసమాకీర్ణ ప్రభాపటలంబులగు పటంబులును, అభినవాభినయ విశేషంబులం బంచశరశర సమానభాసమానంబులగు పాంచాలికా సంచయంబులును, వెలయు తత్ప్రసాదంబు కాపాలితెఱంగున సర్వమంగళాభిశోభితంబును, సుకవి ప్రబంధంబు విధంబున బహువిధాలంకార వితానవిభ్రాజితంబును చంద్రమండలం బుడంబున నమోఘమృగ ప్రతిమాభిరామంబును, సురేంద్రుపగిది వజ్రకాండ జేగీయ మానంబును, విభావసునితేవ సభామండల మండితంబై న భోమండలంబుగతి భూరి తారకామాలికానుగతంబై పాండుమధ్యముని క్రియధర్మగుణ కలాపావాసంబై పన్నగంబుంబలై చక్షుశ్రోత్ర మంజుళంబై సురపురి కరణి సుమనోవిలాసంబై సమరధీరునితీరున పరిఘాది భానురంబై ఋష్యశృంగ నామధేయంబును పర్వతాగ్రంబును ననుకరించి సముత్తుంగ శృంగశృంగారంబై సముద్రంబును, పరాజయంబునుబోలి

బహుభంగ సంగతంబై జడస్వభావంబును, నృసింహావతారంబును
 నను నయించి యేక స్తంభ నిరూఢంబై కుమార ప్రభావంబును, పఠే
 తమండలంబును, మహేశ్వర శరీరంబును నుద్దిగని శక్తియుక్తంబై
 రాజభూషణోత్కరంబును, శైలంబునుంట్లోలే నమ్రోపల విరాజ మా
 నంబై విష్ణుస్వరూపంబును, భూతలంబును, పన్నగేంద్రంబును, నాక
 సంబునుంట్లోలే ననంతాభిరామంబై నిశాధిప మండలోన్నత ప్ర
 సిద్ధంబయ్యున నిశాధిప మండలోన్నతప్రసిద్ధంబై నయసంపన్న విరాజ
 మాన నిర్మితంబయ్యుననయసంపన్న విరాజమాన నిర్మితంబై, మం
 దరాగ సంచారాధిక గాయకగాయనీ జనవిలసితంబయ్యున మందరాగ
 సంచారాధిక గాయకగాయనీ జనవిలసితంబై సదృశ్యనోజ్జ్వలయ్యున
 సదృశ్యనోజ్జ్వలంబై విసమస్వరూపంబయ్యు నవిసమస్వరూపంబై ఒక్కొక్క
 క్కదిశఁ ద్రిదశ గురుసదృశ శారదావిశారద వచోవిలాస నిజాంగణ
 ప్రబంధిత దశదిశ వ్యాప్త యశోధురంధర ప్రభుప్రముఖ డత్తమ త్రేభు
 లగు విద్వంశ త్రేభు లొనర్చు శాస్త్రచర్చ లెసంగ నొక్కొక్కచెంత
 దురంతలతాంత వాసనా నిశాంతలగు కాంతాసంతానంబు కనత్క
 తనక కంకణనిక్వాణం బెనయం జెలునంబున వీవు చామరవీచిక
 లుప్పతిల నొక్కొక్క క్రేవ కేవల భావిభావుక జ్ఞాన పార్శ్వలగు ను
 ప్రధాన సత్తములు కొలువు వెలయ. నొక్కొక్కయిక్క మిక్కిలి
 చొక్కంబులగు ఘుమఘుమలు పిక్కటిల మనంబులకు మక్కువ
 నెక్కుడించు కర్పూరాగరు ధూపధూమంబులు ధేమంబులై మలయ.
 నొక్కొక్కతరినమం దానంద కందళిత తరంగితాం తరంగంబులం
 బొంగుచు నిజమస్తకవిన్యస్తహస్త కమలులై ప్రళస్తిం దెలుపుచు
 స్తుతించు వందిమాగధ వైతాళికాది కృతి కై వారంబులలరి. నమ్మ
 హీపతి సభాభ్యంతరంబునని జేప్పదేవతావతంసంబగు శ్రీమద్రాజ
 రాజేశ్వరీదేవిని నితాంతముగ సంతాన జేగీయమానంబును యన
 మాన శోభాన్వితంబును నగు సింహాసనంబునంగొల్వదీర్చితత్సముఖం
 బుననకల సామంతమంత్రి పురోహిత ప్రచయంబెల్లంగొలువచెలువు

మిగిలి శృంగార లీలలు గ్రాలుచుండ నిండ్లోలగంబుండునవనరంబున.

రాయలహరార్కరులు కొండపీటికి వచ్చుట.

సీ. రాయలపచుపునరయముననేతెంచు

హరార్కరగములు న ర య్యవసరమున

కుండినపురపుర ర య్కోణికినేతెంచి

యిదికొండవీడుని ర యెఱిగియెఱిగి

నిలయంబునకుఁబురార న స్వేషణమొనరించి

విపులసలంబున ర విశ్రమించి

అవనీశదేవ్యనో ర త్వవచిత్తులై దండి

సాలముల్ సొచ్చి త ర త్వరణిగనుచు

తే-గీ. మదికివితయి శీర్ష కంఠము తిల్లిర్చి

పృథుల గీతంబునీనుల ర విడువేయ

విభ్రమావేశు లై సౌధ ర నీధులెల్లఁ

దిరుగుచుండిరి మార్గముల్ ర దెలియలేక.

174

చ. చని వనిచిత్రశాలలను ర సామజశాలలు నశ్వశాలలు

ఘనచరశాలలు రజత ర కాంచనశాలలు నాట్యశాలలు

గనుగొని మార్గదర్శకని ర కాయసహాయమున జనేతుగీ

మునుగన జాలిలోపలికిఁ ర బోవననుజ్ఞను వేడియంతట.

175

క. నరవిభునియాజ్ఞ చేమం

దిరముఁ బ్రవేశించియగుగు ర నొదిరిరత్న

స్ఫురిత సౌపానములఁ దమ

చరణంబులఁ ద్రొక్క మిగుల ర సంశయపడుచు.

176

వ. ఇట్లుచనుదెంచుచుఁ దమలోన.

177

సీ. వజ్రకాండంబుల ర వర్ణించివర్ణించి వజ్రకాండభ్రమ ర బడెడువారు,

పద్మరాగంబులఁ ర బరికించిపరికించి పద్మరాగభ్రమ ర బడెడువారు,

తారకామాలికో ర త్కరగీ ప్రింగనికని తారావళిభ్రమర దవులువారు
 సీలోపలచ్చవి ర సీక్షించివీక్షించి సీలోత్పలభ్రమరదేలువారు
 తే-గీ. నగుచుమదిగల్గు తమసంశరయములు దెలియ

నారులబ్రశ్మింపుచును వెన్నననుండువారు

వారికై వెన్నముందాడు ర వారునగుచు

నగుచుఁ జను దెంచుచుండిరి ర నవగృహమున.

178

న. మఱియుఁ గుడ్డంగుల విచ్చలవిడిపెచ్చరిలి వెలుంగు నచ్చపు పచ్చ
 రాల మెరుంగు తెరంగులగనుఁగొని పచ్చికిలసియిచ్చ మిగిలి పరగు
 లిడు కురంగంబుల సీక్షించి గండుమిగులు పుండరీకంబుల గండడంప
 నుద్దండదండపాణులై యుండు మృగాయాపరబృంద ప్రతిమాదుల విధం
 బుల లోచనంబు లార్పకజూచువారును, నిద్దంపు టద్దంబులం దిద్దిన
 పద్మమిగిలి విభులయొద్దంజేరి యొద్దికల ముద్దుగుల్కు ముద్దియలం
 దిలకించిపులకాంకార శరీరంబుల సంచలించంజాలక సంచశర బిన్న
 మనస్కులై తద్గతియె తమకుం గూర్చుమని విరించిగూరించి వేడు
 వారును; పల్లరీనిభకుచ పల్లవాధరీక దంబ మృగమద మిళిత సుగంధ
 సంసిక్త కనత్కనక భూషణ రుణరుణత్కార సంయుక్తకర పల్లవ
 కృతి సల్లలితంబులై కొల్లలగుతావులం గొని విలసిల్లు చల్లని తెమ్మెర
 పిల్లగమల కుల్లంబులు రంజల్ల నపియెల్లఁ తమదెస విసిరుగాకయని
 మసలువారును నవరత్న కిలిత కన ట జాలోన్నతి ప్రకాశంబులకుతను
 వికాసంబులు మారనడి యొండొరుల గుర్తింపనేరకఁ దిరుగువారు
 చు అంగజ ప్రసూన శరణన్నిభులగు నన్నుఁ దలమిన్నల సంగీతభంత
 రంగబుల సంతరంగంబులని గుడ్చి తద్రంగంబున రంగమిగిలి స్వేచ్ఛ
 లంజెలంగువారును, ఇచ్చటి యచ్చేరువగు ముచ్చటలంగాంచి అచ్చటి
 కింజన నిచ్చవచ్చునే యీసచ్చరిత్రువేడి పాచ్చగువచ్చు బడలం బు
 చ్చుకొని యిచ్చటనే వసించెదమని పంతంబులు సేయవారునునై పలు
 విధంబులగు వింతలెల్ల నుచితాననంబుల కితిపయకాలంబు గూర్చుండి
 వీక్షించి తనివిందవిలి ప్రభునాజ్ఞగొని వెడలి తమ పురింబునకుం జని

గృహరాజు మేడంగట్టిన వృత్తాంతం బాంతర్యంబుగాఁ దెలిసి సానం
దాచ్చుతాంతరంగులై తమ రాజన్య సభాస్థలికిం జనుటయు నతండు
వీరింగని కుశలం బడిగి కుండిన నగర వృత్తాంతంబులు దెలుపుడన
వారిటనిరి. 179

హర్కారులురాయలకు కొండపీటిమేడవృత్తాంతముచెప్పట.

క. అయ్యభవదాజ్ఞనుగొని
చయ్యనగుండినపురంబు శ చను దెంచితిమే
మయ్యెడఁగలచందంబుల
నియ్యెడఁ దెలుపంగజాల శ మింతంతనుచున్. 180

ఉ. అచ్చటిరత్నకందరము శ లచ్చటిదివ్యసువర్ణభూషణున్
అచ్చటిసౌరభానిలము శ లచ్చటిహెచ్చగువారకా మినుల్
అచ్చటివైభవౌన్నతులు శ నచ్చటిచందములెల్ల గాంచినన్
అచ్చరలచ్చెరుందవిలి శ యచ్చటుబాయగనోపరిచ్చలన్. 181

చ. మఱియు. 182

సీ. అచటిచందంబుల శ నవలోకనముసేయ
నాత్మలవిభ్రమం శ బలిశయిలై
అచటిగోపురతతు శ లవలోకనముసేయ
నాత్మలగౌతుకం శ బధికమయ్యె
అచటిగీతారావ శ మాలకింపంగమామ
తులుబ్రహ్మానందమయములయ్యె
అచటిపురాణాదు శ లాలకింపగమాకు
విద్యావిశేషవై శ శద్యమొప్పె

తే-గీ. నచటి విభవాభిజాత్యంబు శ లరయనరయ
నప్పరమువీడమానసం శ బొప్పదయ్యె
నెచటఁగన్గొనగాలేము శ యీపుడమిని
హరిహరకుమార్ దేవరా శ యగ్రగణ్య.

వ. అవి యిట్లనేకప్రకారంబుల కొండవీటిపురమహాత్మ్యంబును గృహరాజు
మేషవృత్తాంతంబునుం దెలుపుటయు నమ్మనుజేంద్రుండు విని విస్మయం
బునొంది శ్రీనాథునితనగద్దయంజేర్చి పునః పునదండప్రణామంబులిడు
చువినయవిశేషభాషణంబుల భూషింపుచు తనరాష్ట్రంబునంగల మెతు
కుసీమకై లాస కోట మొదలుగాగల జాగీర్లనొసంగి బహుశరించిపను
పుటయునక్కవినాథుండు కొండవీడుప్రవేశించి ప్రభుండర్పించి ఏతద్వృ
త్తాంతంబులకు నొండొరులుసంతసించుచు తనుగొన్నరాజ్యంబులు
ప్రభుస్వాధీనంబొనర్చి మహాసీయుండై పరిభవిల్లుచుండెనంత. 184

సీ. అమ్మ హీవిభుడురా శ జ్యోతిపుడై ధర్మ
మార్గవర్తనమూన శ మనుచుభక్తి
బొలుపొందనవులూరు శ పోతరాజునకు
బల్జాగీరులిచ్చెను శ భోగములకు
మున్నురుక్మిణికొల్చి శ చెన్నుమీఠినగారి
దేవతకుఁబునఁప్ర శ తిష్ఠజేసి
ముల్లగూరను నామ శ ముననొక్కపురిగట్టి
యాదేవతకునగ శ హారమొసగి.

తే.గీ. పెక్కువసతుల దేవత శ పేరనొసగి
పుణ్యచారిత్తుడై పద శ మూడునూర్ల 1310
పది మొదలు ముప్పదియునేడు శ నరకతండు 1337
మేదిని భరించె నిర్వృజ శ నిద్ది శరదులు.

185

రాచ వేమారెడ్డి చరిత్రము.

తే.గీ. అంత శ్రీరాచ వేమాఖ్యుడను శ ఘనుండు
రత్నసింహాసనస్థుడై శ రమణాగాంచి
దుర్గవర్గంబులకుఁ దాన శ దొరయగుచుఁబ్ర
భుత్వసామ్రాజ్యుడై యొప్పె శ నత్పుడగుచు.

186

క॥ తనతల్లిసూరమాంబకు, మనమునఁగల కోర్కెలను సకలమర్థింపఁగా
జననియాజ్ఞానుసారం, బునఁబురికిసమీరభాగమునఘొంపెనగఁ. 187

నీ. కమనీయ రత్న సం శ ఘట్టణసావర్ణ జాలజాలో జ్వలారట్టాలకములు
నిబిడశాత్రవబృందర నిర్దళితోత్తుంగప్రాందితఘనవప్రసంచయములు
పనస జంబీర రంగభాకుట్టలతమాల కూటోజ్వలోద్యాననవాటికములు
రాజరాజనివాస శ రాజమానవిలాస రాజేంద్రరాజ మార్గర్థవజములు

తే-గీ. వెలయ భూమహిళాహస్త శ కలితకలశ

మన సృజించె నచట సూరశమాంబ పురము

నవ్యముగను విద్యా పూడి శ నామమునను

ధరణిః దనరా రెడు పిరంగిపురము చెంత.

188

క. ఆపట్టణమునకుంగడు, దాపున నమ్మనుజపతి సుశధారస ఛారల్

దీపింపఁ బ్రతిష్ఠించెను, ప్రాపుగ సంతాన సాగశరంబనుకొలనున్. 189

వ. మతీయుఁ డ త్కసారంబునకు నొక్క కాలువం ద్రవ్వించి తన తల్లి

యాజ్ఞానుసారంబుగా జగదంజ గండికాల్వ యను నామంబు నొసంగి

మిగుల బ్రశస్తృండై.

190

తే-ఆ. ఆమహిజాని తత్పురశమందు వేడ్క-

బొదల పదమూడు నూర్ల ముశప్పది యెనిమిది 1338

మొదలు పదమూడు నూర్ల నల్బది యొకటిగ 1341

బరగె సర్వం సహా పరిశీలనమున.

191

ఆరుగురు రెడ్ల కాలనిర్ణయము.

నీ. పోలయవేమ భూశీపాలుండు పోషించె

మహినిఁ బర్చెఁడు సంశవత్సరంబు 12

లనపోత వేమాఖ్యుఁ శ డవనిధరం బూనె

ననఘుడై ముప్పది శ హోయనమ్ము 30

లన్న వేమ మహీశు శడలఘు సంపన్నుడై

ద్యాదశాబ్దంబులు శ ధరణినేలె 12

మహితకామగిరివే శ మక్షితీదయితుండు

భుని జతుర్దశ వర్షములు భరించె 14

తే-గీ. బ్రోచెగోమటి వేమన ర పుడమినిరువ		
దెనిమిదేడులు తతభోగ, ర మెనయరాచే	28	
వేమనాబ్బ చతుష్కంబు ర వెలసెరెడ్డి	4	
వంశభవు లేలిరిల నూరువత్సరములు.	100	192
వ. తత్కాలంబునందు.		193

శ్లో. ప్రయోజేగరేభ్యశ్చ ద్రావిడే భ్యశ్చ మత్తమాః
వెలవాటి కరేభ్యశ్చ మత్త్రీంశ గామన త్తమాః

శ్లో. శ్రీకృష్ణజ్యోతిరతి పుష్కరేషు శ్రీతుంగభద్రాకటి పుష్కరేషు
శ్రీరెడ్డిభూపాలక రాజవర్య బాహ్యగ్రహారాగతి వేగసంఖ్యాః.

వ. ఇట్లు పలువిధంబులగు శాసన రూపకంబుగా నగ్రహారంబులు విభుల
కొనయి నిఖిలై శ్వర్య విరాజమానులును ఆసేతు శీతనగపరిత భూలల
వ్యాప్త కీర్తివిస్తారులును, మట్పుక్రవర్తి ప్రభాధికులును నైన త
త్పక్రవర్తులును ధరాపాలనం బొనరించిరి. 194

క. అనుచునునాశీరున కతి

వినయం బెనయగఁ ద్రిలోక ర విదుడగు వనజా

నన నుతు డగు నారదు డాగి

వినుపించెను కొండవీటి ర విభుచరితంబుల్. 195

నర్కుటవృత్త చంపకమాలికా వృత్తతేటగీత కంద గర్భిత

చంపకమాల వృత్తము.

చ. నరవరభవ్యధామశుభ ర నామరసాసుర పాలన క్రమా
శరధి శయానరమ్య ఘన ర సారస లోచన శ్రీనివేశనా
సురుచిర దివ్యశీలరణ ర శూరర మాధవ ధీర భాసురా
హరహిత ధీవిశాలమణి ర హారసతామర పాషణాత్మకా. 196

నర్కుటవృత్తము.

నరవర భవ్యధామ శుభ ర నామర సాసుర పా

శరధిశయాన రమ్య ఘన ర సారసలోచన శ్రీ

సురచిర దివ్య శీలగణా శూరర మాధవ ధీ
హరహిత ధీవిశాలమణిహర సతామరపా.

చంపక మాలికా వృత్తము.

శుభనామ రసా సురపాల నక్రమా
ఘనసారస లోచన శ్రీనివేశనా
రణశూరర మాధవ ధీరభాసురా
మణిహరన తామర పావనాత్మ కా.
తేటగీతి.

పాలన క్రమ శుభనామ శ్రీభవ్యధామ
శ్రీనివేశన ఘనసారాయాన రమ్య
ధీరభాసుర రణశూర శ్రీదివ్యశీల
పావనాత్మక మణిహరధీవిశాల.
కందము.

వరభవ్యధామ శుభనా
మర సాసురపాలన క్రమేయా శరధి శయా
చిర దివ్య శీల రణ శూ
రర మాధవధీర భాసురరా హరహిత ధీ.

గవ్య.

ఇది శ్రీమ జ్ఞగత్స్యాణతనయ వరప్రసాద లబ్ధ కవితా సంకలితాపస్తంబ
సూత్ర కొండెన్య సగోత్ర పవిత్ర వివిధ విద్యన్తుభి సర్వాజాతమిత్ర
మద్దుల పలివంశదీపక వేంకటప్పయ్యాభిఖ్య తనూజాతక
సుకవి జనసేవక గురుబహునామక విరచితం బగు
శ్రీ కొండపేటి చరిత్రంబునందు
ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.
శ్రీకౌండవీటిచరిత్రము.
తృతీయాశ్వాసము.

మద్రఘుకుల సోమా
సోమాది ప్రణతనామ శ సుగుణోద్దామా
దామోదరాభిరామా
రామా కోదండరామ శ రామవిరామా

క. అవధారు పంకజానన

భవుచే నాదివిజ్ఞాన శ పతినిదానన్

దవిలి తదనంతర కథను

వినరింపుమటన్న నిట్లు శ వినుపించెనొగ్గి.

2

వ. తదనంతరంబ.

3

ఉ. రాజవిహీనమైన నడికరాతిరి రీతిని పద్మినీనతీ

రాజవిహీనమైపోలుచు శ రాకమలాకరమట్లు ద్రాపదీ

రాజవిహీనమా కరిపురంబువిధంబునఁ గొండవీడిలన్

రాజవిహీనమై పరుల శ రాకడకాకరమాటఁ దెల్పెడన్.

4

వ. అట్టియెడ.

5

లాంగూల గజపతి కొండవీడు ప్రవేశించుట.

సీ. శ్రీధరసేవారు శ చీవరవశుడయ్యఁ

బరవశత్వంబునఁ శ బరగడపుడు

కరమాశ్రీతులయెడఁ శ గారుణ్యవిజరాశి

దాల్చియు విషరాశి శ దాల్చిడపుడు

పనియెడ ఖచితంపు ర భావంబు గల్గియు
మొగమాటమినిదాట ర ముగియఁజేపుడు
అర్థికిదానక ర ల్పాగమయ్యనపాత్ర
దానంబులీయగా ర నూనఁజేపుడు

తే-గీ. అనగ జగముల పొగడికఁ ర ననఁగదనెడు
మొగమునిగని గలఁదొగల ర మగనిఁ దెగడు
పగల తెగువలఁ దెగనాడి ర నెగడుమగడు
మహితలాంగూల గజపతి ర మనుజవిభుడు.

6

చ. వికసితమైమరందము ప్రవించెడు పద్మవనంబుపైన
ప్రకరము సంతనంబాదన ర వ్రాలినభంగిని తండుకొంత సై
నకనికరంబుతోఁ దనదు ర నేర్పునఁ బాలన సేయగా మహీ
ప్రకటితమైనకుండిన పు ర రంబరుదేరి ముదంబెదందగఁ.

7

చ. అటఁదన రాజధాని పొలురపారగజేసి తదంతరంబుతో
పటుతర దుర్గనర్గముల ర పాలనమెల్ల నహించిమించిదో
శ్చటుల బహోన్నతిఁ యుదయ ర శైలపురప్రభులిఁ జెలంగునా
కటకపురీపరీతన్వచరకాంక్షమునెల్ల ర జయించెఁబెల్లుగఁ.

8

సీ. తనుజయించినన్వచరకాంక్షములందెల్ల నిజవిరుదాంకముల్ ర నెగడునటుల
శాసన స్థంభముల్ ర స్థాపించిపురముల జనులెల్ల సుఖమునఁ దనరునటుల
జలనిలయాది పరసతులెల్ల నమరించి సిరపదంబును దాను ర జెందునటుల
సప్తసంతతులఁ బ్రశస్తిగాఁగఁగించి పుణ్యమార్గస్ఫూర్తిబాసగునటుల

తే-గీ. జేసి వెద్దమలెముకోటరచిన్నమలెము
కోటయనఁగట్టి పూర్వపు ర కోటలెల్లఁ
గడుమరస్తులొనర్చిదు ర మ్మగపథంబు
లడచిప్రాచే భువికి నుఖరమబ్బునటుల.

9

క. పదమూడునూర్లపై నలు, బదిరెరివయెడుమొదల భాసిల్లగనే 1342
బదిమూడవసంఖ్యతుదం, గదురగ ద్వంద్వకరదులరకాలంబులెల్లఁ 10

కర్ణాటక రాజులు కొండపీడువచ్చుట.

సీ. అటుమీదకర్ణాట ర కావనినాధులు నరపతిసింహాన ర నస్తులురణ
కోవిదులు ప్రతాపరదేవరాయాఖ్యండు హరిహరదేవరాయాగ్రగణ్య
డిరువైండగుండిన ర యేలికలజయించి దుర్గవర్గంబుల ర దొరతనంబు
జేకొనిశాశ్వత ర శ్రీలుప్పతిల్లంగ బాలించిరచ్చటి ర పట్టణములు

తే. శైలహాడశసంఖ్యల ర పాలనంబు

ప్రబలిపదమూడునూర్లయే ర బదియునాలు 1354

గాదిగాడబ్బదారన ర దంత్యముగను 13 1376

వత్సరములిరువదిమూడు ర వాంఛఘోర

11

కపిలేశ్వర గజపతికథ.

క. గజపతిసింహాననుషురు, గజపతినిధి బాహునత్వ ర కలితుడున్మపది
గజపతినాకపిలేశ్వర, గజపతిదేవప్రభుండు ర కడుబల్లిదుండై . 12

చ. అరిగతమైనభూమిబడ ర యంగదఁచిక్యతప్రయత్నంబై

శరధిరవంబెసంగనటు ర సైనికఘోటగజాన్వితంబుగా

నరపతిపీఠపై జనిర ర ణంబునగెల్చిమహేంద్రవైభవా

కరమగుకొండపీటిపుర ర కాంచనసంచముఖాననస్తుడై .

13

తే. రక్తిమీరంగబట్టాభి ర మిక్తుడగుచు

పురిపురికిరాజమూర్తి ర పొందుపఱచి

జారచోరభయాదులె ర చ్చటనుగనుట

కై నబుడమినిగనరాని ర యట్లానర్చి.

14

క. పదమూడునూర్లపై డె, బృదియేడవయేడుమొదలఁ ర బరగంగనునె
న్నదిమూడవవర్షముతుద, గదురగదగుకాలముర్విఘనతఽహింఛె.

పురుషోత్తమ గజపతికథ.

సీ. తదనంతరంబయే ర తన్ను పాలునకునౌ

రసపుత్రుడధికవి ర శ్రాణనప్ర

భావుడుశ్రీపూస ర పాటివీరప్రతా

పపురుషోత్తమగజ ర పతివిభుండు

యక్కసింహాననా శ్రీ సూక్ష్మజ్ఞ కుండిన
ప్రాజ్యరాజై న్వికసా శ్రీ స్రూజ్యడగుచు
పుడమిపోషింపుచో శ్రీ బురుషోత్తమముండని
జగములుబొగడంగ శ్రీ నెగడినకల

తే. దేశములనెల్ల నార్జించి శ్రీ తేజ మొనవ
కులవిరోధుల నరపతి శ్రీ కులులనడచి
ఆనుగొందింపుసింహరా శ్రీ యాఖ్యుగెలిచి
పుచ్చుకొనియెను కల్లాట శ్రీ భూమినెల్ల.

16

వ. ఇట్లతండు వెక్కుదేశంబుల జయించికుడిన రాజ్యాభివృద్ధి గావించి
యెల్ల జనులు సల్లలితంబగు నుల్లాసంబున నుల్లసిల్ల చల్లనిమార్గం
బున నేలుచుఁ దననామంబు సుప్రసిద్ధింపై యుండునట్లు పురుషోత్తమ
పట్టణంబను పురంబును గట్టి యీవిధంబున దేశంబున కొక ధర్మ
శాసనంబు వ్రాయించె.

17

శాసనము.” శ్రీ చక్రుదేశభవనాధిపతి. శ్రీమత్పురుషోత్తమ దివ్య చరణసేవకతా నెరవర్తి
పుంచానవైరి మర్దన భుజాబల పరాక్రమ పరమవైష్ణవ పరమ భట్టారక భాగ మూల
కారణ శ్రీ పురుషోత్తమ పుత్రసూర్యవంశాధార మహారాజాధి రాజరాజ పరమేశ్వ
రభిక్షుకు కులసంభవ రామచంద్ర చరిత్రాలంకృత పాతనాటిమండలేశ్వర నవకోటి
కర్ణాకాలంబరేశ్వర పంచనాదేశ్వర్య శ్రీ ఓరప్రతాప పురుషోత్తమదేవ మహారాజా
లంకార విజయరాజ్య సమన్త క్రాయకన్యా శుద్ధపంచమి శక్రవారంన్నస్థి శక
వర్షంబుయిరంగిరతిమనాబగుమార్గ పదునాళిండవనగు నేటి కీలకనామ సంవత్సర
భాద్రపద శుద్ధపంచమి ౫ శక్రవారం దుర్గాప్రసాద కొండవీటి సమన్త దేశాలగ్రా
మాల అష్టాదశపర్ణాల ప్రజకున్న పెండ్లిసుంకాలున్న అడ్డగడపేట గుంకాలున్న
ఆచంద్రార్కస్థాయిగా మానితిమి ఈగుంకములు కరణాలు | తెలుగు రాజులు యెవ
రైనా తప్పితే గోహత్య బ్రహ్మహత్య శిశుహత్య చేసిన పాపమునఁబోదురు. తురికరాజు
లు తప్పితే పండినినిన్న పాపనఁబోదురు.”

సీ. అని యివ్వధంబున శ నానానమందున
 వర్తనల్ శాసించి శ కీర్తితనరఁ
 ప్రజలు సౌఖ్యస్ఫూర్తి శ బరిభవిల్లంగన
 ధర్మంబు నాల్గు పాదములనడువ
 నరపతి సింహాసనస్థులడగియుండ
 నెడలేని సంపద శ లింపుమీఱ
 పదమూడునూర్ల యోగ్యదిన్దాల్గు మొదలుగఁ 1384
 బదునాల్గువందల శ పదెనిమిదవ

తే. యేటివరకు ముప్పదియైత శ దేండ్లతండు 1418
 కొండవీటిని వీరినిఁ శ గొల్వడిరి
 పర భయంకరు డగుచు శుంభభాన్తపాల
 వైభవస్ఫూర్తిచేఁ బ్రభుత్వం బొనర్చె. 19

తే. అంత బురుషోత్తమావనీ శ కాంతునకుఁగు
 మారుడును బల విజిత కురమారుడునుఁ బ్ర
 తాపరుద్రుం డనంగఁ బ్రతాపరుద్ర
 గజపతి యనంగ సత్వ దిగ్గజపతియన. 20

ప్రతాపరుద్ర గజపతి కథ.

చ. పరగఁ బ్రతాపరుద్ర నృపబాలుడు బాల్య వయోవిముక్తుడై
 పునముల దుర్గవర్గముల శ పోషణనెల్ల వహించి రత్న భా
 సురమగు వీరిపైఁ గొలుపు శ చొప్పడిదిగ్విజయాధ్యక్ష మహా
 హరికరిసైనికాఘ యతుఁ శ డై వెడలెఁ బహు రాజరాజ్యపై. 21

ఆ. అమ్మహీశుడిట్లు శ లందరినిజయించి
 గెలుచు పురములొక్క శ కేలునందు
 నిడ్డి చతుర్విశేషత శ యేకోనవింశతి 1419
 మొదలు కొన్ని వర్షములు భరించె. 22

క. అంతఁదగనితనిపుత్రుఁడు, శాంతిక్షమదమగుణాళి శ సంచయుడురమా
 కాంతపదభక్తుడాస్పతి, కంతుండుగు వీరభద్ర శ గజపతిప్రభువై. 23

కృష్ణ దేవరాయల వృత్తాంతము.

వ. అంత, తుంగభద్ర దాతీరంబునంబరగువిద్యానగరసింహాసనాద్యక్షుండు. 24

రాజదండ్ర వర ద్వంద్వార్థ గత సీసము.

సీ. తనకరపరిముక్త శ దానామృత సువృష్టి

యనిశంబు విబుధ జీవనముగాగ

తన కమలావాస శ తతనభామండలి

నత్ప్రధానాళికా శ శ్రయముగాగ

తన యనంతవిచార శ నిరుపమప్రౌఢి

మంబు కువలయావ శ నంబుగాగ

తన ఘన రాజాంగ శ దర్శనస్ఫురణంబు

ప్రమదారి భేదనో శ ద్వమముగాగ

తే. వెలయు దిజుండలవ్యాప్త శ విపులయశుండు

నరపతి సమాఖ్యసింహాసన ప్రధాన

నరసభూపపులోమజా శ నాథసుతుండు

చంద్రవంశుడు కృష్ణరాశయేంద్ర నృపుడు.

25

చ. అతడు కవీంద్రసాంద్ర కమలార్యముడై ప్రతిపక్షదక్షమా

రుతభుజగేంద్రుడై యమృత శ రుక్మిరహీర పటీర తారసా

రతరయశోన్నతుండయి ధరారామణి మణిహార రత్నశో

భితవిజయాభిధాన పుటరభేదన పంచముఖాసనస్థుడై.

26

తే-గీ. ఆనఘకొండిన్యకులుండువేమయతనయుడు

రాచయామాత్య* నందనశరత్నమార్య

సన్నతుండులక్ష్మమధవుండుశాశ్వతిమ్మ

విభుండుసచివుండగుచుగూర్చి వెలయుచుండ.

27

వ. అఖిల సామంతరాజ బృందంబులిచ్చు కప్పంబులం బుచ్చుకొనుచు

గర్జాటక రాజ్యంబెల్ల జల్లనిమార్గం బుల్లసిల్ల నేలుచు నొక్కనాడ

* తనయుడు. ఔరసుడు. నందసుడు. దత్తపుత్రుడు.

మాత్యయు క్తుండ్ల వినోదార్థంబుగా బట్టపుటేనుంగు నెక్కి పురవీధులం
గుమ్మరుచున్న సమయంబున. 28

గాండ్ల సంగ యను స్త్రీవర్ణన. భృని.

సీ. తనముల్కులగుపువ్వలను దృంచి రెండు గు

త్తులఁజేసి పైటలోఁ గి దురిమివేట్టి

తన వార్వమగు శుకం గి బునుఁ బట్టి మాట మా

త్రన బెదరించి సారంగవై చి

తనకు సాయుడగు చంగద్రుని ముఖాముఖఁబోరి

పలు కళల్ హరియించి గి పరిభవించి

తన వింటి త్రాటి భృంగనికాయమును కండ్ల

నదలించి మింటిపై గి చెదరఁ ద్రోలి

తే-గీ. తననుఁగూడ వధింపంగఁ గి దలచుటెఱిగి

మారుడతనుతఁ గని విటరమగలఁజేరి

దీనపై బురికొల్పి కరయ్యానికేగ

జేసెనానొప్ప నప్పరిఁగి జేడయొకతె. 29

తే-గీ. అది సుధారసపూర వాచానువంగ

లలిత జనమోహనచణ కళాప్రసంగ

నీరజాత సదృశమృదు గి నిర్మలాంగ

గమన నిర్జిత సారంగ గి గాండ్ల సంగ. 30

వృష్ణరాయలు గాండ్ల సంగను మోహించుట.

క. అను విటక త్రియను నిజాం

గణమున నిలిచికనుదానిఁ గి గనుగొని మరు నూ

నని శాతశరహతుండ్ల

మనమున నాచెలియనంటు గి మమతజనింపక 31

వ. అతండు నాటంగోలె తదీయ మోహతిరేకంబున నేమియుందోచక. 32

చ. సభకరుదేర డెన్నడును గి సభ్యులఁజీరి వచింపడాచమూ

విభవమునై నఁ గన్గొనడు గి వింతయొకింతయుఁ జూడఁబోడు 33

రిభయముఁ గూర్చియెన్న డొక రి క్తుని ప్రార్థనకుం జెవీయడా
యిభనిభయాననొంద నగునెచ్చనుఁ బెచ్చిన మచ్చరంబునన్. 33

ఆ-వె. తవరజాణక తై రి టక్కులాడి పడంతి
దాసియైనయొక్కర దానిజీరి
మనము దెల్పినీదు రి మహిమ మీఱగ దాని
నిందు తెమ్ముపొమ్ము రి యిందువదన 34

చ. అనవుడు వల్లెతావక దరయారసముండినఁ జాలునీపనిఁ
బొనరుచు దాననొక్కత్రుటిఁ రి బోయెదనిప్పుడటంచుఁగాంత కై
జనితమి పుట్టినేర్పనఁ బ్రసంగమొనర్చి మనంబు ద్రిప్పి త
ద్వనితనుఁ దోడి తెచ్చె నరశవల్ల భుడుండు నగళ్లలోనికిన్ 35

వ. అంత నితాంత సంతోషితాంతరంగుండై యమ్మ హీకాంతుం డత్యంత
ప్రేమాతి రేకంబున నారంభోరు యుగళిని సంభావింపుచు మజ్జనభోజన
మాల్య భూషణాదుల నమరించి నాటిరేయి కనుకూలపరపుడని యా
జ్ఞయిడి భూవిభుండుత్సుకుండై భోజనకృత్యంబులం దీర్చికొని నిశానమ
యంబున. 36

ఉ. భాసుర రత్నభూషణప్రభల్ ప్రభవింప దుకూలధారియై
లాసపుమోము పొడవకకళిల్ తగు నిందుని నిండసేయ నద్
వాసనలన్ భుగుల్ తగు సురవస్తులదాల్చి విడంబుబూని రల్
మీసలు మీటుచున్ మదిని రిమీరిన మారునిబారి గూఱగ్గన్. 37

పడకటింటి వర్ణనము.

నీ. చాసీతిబంధ ప్రళిత స్తపాంచాలికా
ప్రాధ ప్రాన్నత పటశోభితంబు
కమల దృక్కంకణర క్వణమిళ త్సైరభా
న్వితకై త్య మందమారూరుత ఋతంబు
రత్నమా క్తిమహార రజతలతాకీర్ణ
బహు తోరణయుత ఖరట్నస్థలంబు
రవి శశాంక కళా విరరాజిత శ్రీయుత

వై చిత్రతర దీపికాచయంబు

తే-గీ. సార ఘనసార వీడ్య పురష్కృతవజంబు

మృదు మధురగీత మంజులార మ్రేడితంబు

ప్రవిమలాగరు ముఖ గంధ ర బంధురంబు

అనుపమంబు నృపాల శరయ్యాగృహంబు.

38

క. చేరగ దాసీపడతులు, భూరివిభూషణదుకూల ర పుష్పసరోలం

కారమునఁ దెచ్చిరిదే, వేరులు గనకుండఁ జెలిని ర విభునన్నిధికి. 39

క. తెచ్చినఁ జెలితనవైదమి, వెచ్చరిలినవిభుని నచటిరపుథులతరరుచుల్

మెచ్చికనుగొనుచునిలచెను, యచ్చుప్రతిమయనగ విస్తరయామ్రేడితయై.

ఉ. అంత విభుండు మోహ వశురక్షితన చెంతకు రాగ దాని నెం

తెంతయు సన్నలం బిలువ ర నింతి చలింపకయున్నఁజూచి య

త్యంత ప్రియంబునం జెలికరరాజ్జము పట్టి గ్రహించె సెజ్జకున్

వింతగనంచ చెంచువున ర వేగలినంబునుఁ బట్టినట్టులన్.

41

సురతివర్ణన

మ. అలకల్ దువ్వుచు మోముమోము పయి నోరయ్యారంబుగాఁజేర్చితే

నెలుదేర్చి దశచుండనక్రియల నెంతేసేయుచున్ జై ట్టబోన్

నెలియా చన్దవఁ బట్టుచున్ నగుచు వేరనిట్టూర్పు లెచ్చుదమిన్

దొలికేళిదని వారిఁదేలెనతి సంతోషాన్విత స్వాంతఃకై.

42

వ. అంత.

43

క్రమాలంకారము.

సీ. పవనరింజితమైన ర నవనీరదమనంగ భ్రమరంబుకలచిన ర కమలమనగ

చిత్రితంబులగుప ర సింహితేకులనంగ పిక శుకక్షుతమైన ర బింబమనగ

కొమ్మల బ్రాకిచి ర క్కులువడ్డలతలన గుబ్బలపైఁజారు ర మబ్బనంగ

సన్తార్గమునఁ గాలురశక్రధర్మమనంగఁ గూర్చినాడినపూలగుత్తులనగ

తే. సడలుకొప్పనువిన్నబో ర యెడిముఖంబు

గంట్లచెక్కులునధిరంబుఁ ర గదలుసరులు

తా వెడలువై టనూడునో శ్రద్ధాణమొరుపు

బడ్డచన్దవతోనిల్చె శ్రీ బడలిపడతి.

44

వ. అంతనిరువురుం దనుపరికృత్యంబులదీర్చికొని మఘుర భక్త్యపదార్థంబు
లారగించి ఘనసారతాంబూలంబు లొనరించి సుఖసితినోల లాడు
చుండిరిట్లు.

45

తే. వెద్దయుంబ్రాద్దగడుపుచు శ్రీ ప్రియమెలర్ప
దానిరాజాంగములను సా శ్రీ ధములఁజేర్చి
నురుసుఖాంబుధిఁదేలుచు శ్రీ నుండెనత్యః
దెచ్చిరహిమించుశ్రీకృష్ణ శ్రీ దేవుడనగ.

46

వ. ఇట్లాప్పుచుఁ నతండు గొండాక సమయంబునఁ బట్టపుదేవింగనుంగొని
యవ్వారకామినింగూర్చి మాటాడుచో దానినాయమకు సమంబుగ
లక్షించి ప్రసంగించుటయు నందుల కాసాధ్యిలలామ మనంబునఁగో
పించి తెచ్చినది యల్పకామినిగాని గజపత్యన్వయ సంభూతిం దేలేదు
గదా దానినింత యతిశయంబుననుంచఁదగునాయని నిరుత్తరంబుగా బ
లుకనతండు రోపించి గజపతి కులకన్యకం గొనివత్తుఁగాక యని సమ
కట్టితక్షణంబ సభామండలంబున కరుగుదెంచి కొల్కుదీరి.

47

కృష్ణరాయలు తూర్పుదేశముపై దండెత్తుట.

తే. ముద్రతినరుడగుసాశ్వతి శ్రీ మృగనుజీరి
పూర్వదిగ్జయయాత్రకుఁ శ్రీ బోయియచట
గజపతికులోన్భవగుకన్య శ్రీ కను వివాహ
మాడగఁదలంచితినిమేలు శ్రీ జాడఁజూచి
మనబలంబెల్ల రావింపు శ్రీ మనవుడెలమి.

48

క. ఒకనాడుయువశ్రుతిపూ, ర్వకముగమద్రతాక్షతలుఁబు శ్రీ రమునరజకవ
ద్గుకుటీరముపై నిశిసూ, చకముగ్రహింపంగనతడ శ్రీ చటనుండునెడఁ.

ఉ. ఆరజకుండు పుత్రయుతుడై తన శత్యపయింబరుండి యొ

గ్యూరపు మాటలఁ దనయు శ్రీ నారడిఁ ఓర్పుచు నోరిపూర్వ డి

గారుణిః గొండవీటి పురిదాత మఱి గటకంబుదాతనా
దేర నిజంబుకాదనగ ర నేరిర లేరు రయంచు బల్కుటన్. 50

చ. విని మదిలోన సంతసిలి ర వేగమరాజు జయంబునొందనో
పునిదియె మంచివేళయని ర భూవిభుసన్నిధి కేగియంతయున్
వినుచుటయున్ నృపాలుడని ర వేడుక లుప్పతిలంబలంబురా
ననుపుము నావుడున్ గడు రరయంబున నట్టులఁ జేసెఁ జేసినన్. 51

సీ. మినుముట్టు పెనుగట్టు ర లను గుట్టు చెడమెట్టు
కరుల ఘీంకార విస్త్రమము మీఱఁ
గడు తీవరపుఁబావ ర కహితావహముతేవఁ
బరగుసైంధవరాజి ర ప్రభలుదేఱఁ
బలుబంతుల లతాంత ర ములకాంతిలు నితాంత
రధచయగమన సం ర రావమార
ధర రక్కసుల స్రుక్కరడర చక్క నగు చక్క
నగు భటాఘంబు జోరహారు దీర

తే. రమణిపల్కులకై కృష్ణరాయవిభుడు
పూర్వ దిగ్విభుజయ యాప్రబోయినటుల
రమణి పల్కులకై కృష్ణరాయ విభుడు
పూర్వ దిగ్విభుజయయాత్రబోయెనిటుల. 52

చ. ఇట్లతం దఖండ కోదండపాండిత్య వైఖరీ విశేషంబున గండు మిగిలి
దండు నెడలినఁ బూర్వ భూమండలంబునం గల దండనాథుల పిండులెల్ల
తండతండంబులుగా పటుధర్మనే ప్రోక్త దిక్తట భేదంబులగు సింహ
నాదంబులు మిగులఁ బర తెంచుట విని భీతాత్ములై యొరుల పురంబుల
కు పరువెసెడి పరుగులిడువారును, పరశు ప్రముఖానేక మహాయుధ
సాధనంబుల నయోధ్యులై రిపునృపకాండంబులఁ జండాడనుద్దండులై
యుండు దండధర తండంబుల గనుఁగొని మారువేసంబులఁ దారుమా
రుపడి యొరులకిడ డాగువారును, నిజపక్ష రక్షణానురాగంబున బలం
బులకు బలంబు బడయు సపర్యలు నెరపింపుటలు గనుఁగొని నాంతః

కరణుండగు ధరాధరణునకు శరణంబు జొచ్చువారును, నై పలు విధంబులుగు కలకంజెంది తల్లడిల్ల వెలువడి పాదపాస్తూల కృష్ణతే భంబు వనంబు సొచ్చుక్రియ పురంబులు సూరవచ్చుచు. 53

సీ. ఉడయ్యాదినుగ్రర శ సోదయుండై పట్టె నద్దంకిపతిబలం శ బద్దికొనియె విన్నకొండపటిమ శ విన్నంతనహరించె బెల్లముకొండతీ శ వెల్లడిసె నాగార్జునగిరిశీ శ నత్వమొందగఁజేసె తంగెడమొదలుగ శ గ్రుంగఁజేసె కేతవంబుని శ ర్భితిమొయింజొచ్చె కొచ్చెల్లకోటదా శ హెచ్చిగెల్చె.

తే. కుండినకుఁ బాచిగలదుర్గ శ కాండమెల్లఁ బెల్లగజయించిక్తిరిశో శ భిల్లదిశలఁ హృద్యవాజ్యంబుభీషణ శ వృత్తినిండఁ గొండవీటిపురంబుపై శ దండువెడలి. 54

క. పదునాలుగువందలము, పృదియేడవ 1437వర్ష మునయుననునామాఢా ఖ్యుడగు నెలశుద్ధమునశని, నదనగు నేకాదశిననహంకృతిదోషక. 55

కొండవీటియద్దము.

ఉ. పూనిపురాంగణంబునరి శ పువజభిన్నిశితాస్త్రశస్త్రభృ త్పానులహంకృతింసెలగ శ భర్తావికారరథానురూఢుడై జ్యానినదంబునకవిశిఖ శ సంచయముఁజెయినునియాచావా హ్వనముపొల్పుదెల్పరణ శ వాజ్యపుగర్జమునిండనుండినక. 56

తే. అట్టియెడఁగొండవీటిపు శ రాధ్యుడరసి మేఘమంతయులేకని శ మ్రొయినిగజ మేలఁగులుగంగ ననుచు నాభీలమొంది తెప్పరిలి కొంత వడికి నిశత్రుఁగుఁడెలసి. 57

క. పటురోసంబున భృకుటిత, నడలుండై విస్ఫులింగ శ నివహంబులురా ల్పటులఁగన్గొనుచుపైనిక, ఘటికులరావించినమరశ కాంక్షలుమీరక. 58

ముక్తపద గ్రస్తము.

సీ. కీలంటింపంగఁగేలుల గురిచూచి కీలింపఁబడు తుపాకీలబారు బారువులకొలంది శ బరువులై దారుణ కేళిదేలెడు పిరంగిలబారు

బాఱనిశూరుల ర భంజించు జోదులఁబల్వుర మ్రోయునిరభములబారు
బాఱునేరులధృతి ర వారకఁగుప్పించు వారువంబుల నెక్కురభటులబారు
తే-గీ. నుక్కుమిగులంగఁ బుడమినే ర చక్కిఁజూడ

లెక్కిడగరాని సంఖ్యల ర మిక్కుటముగ

డక్కుడనువులటంచొరురప్కవారి

వెక్కుసము లాడుచందఱు ర వెడలిరపుడు.

49

వ. అప్పట్టునఁ జలంబున బలంబులెల్ల నడువ నన్నడుమఁదొగల మగని
కళలందెడు నిగనిగలమొగంబు మిగులఁబ్రకాశింప దేరునం గొల్వ
నీటి సింహనాదంబులు మేఘరంబుగా నొనర్చుచు సంత్యకాలదండశూరి
దండవ్యామాన కీలాభీల దుర్నిరీక్షుండ్లై సమరంబునకుబయలు దేరి వీర
భద్రుండు వీరభద్రదాకారుండ్లై.

50

పంచచామారము.

సలాముబాణమొక్కటేయ ర సైరయంచుఁగృష్ణుడు

శిలీముఖంబునొండునల్లు చేతఁబూనివై నఁదాఁ

బ్రలాపమొందఁజేయుబాణ ర పంచకంబుఁదీసికేల్

బలంబుసూపవై చెనారి ర ఎల్కు-మాటుబల్కుగఁ.

51

ఉ. పాటమినేగుదెంచుశర ర పంచకముఁబటుబాణమొండుచే
సూటిగఁదృంచియిర్వదవి ర సొక్కిగివింటఁగుటించివీరువై
నేటుచగీట మీటినన ర హింసయె, ధర్మమటంచునెంచెనా
నాటకఁబోయెనావిభుడా ర నర్చినసాయకసాధనంబునఁ.

52

మహాస్రగ్ధర.

రోసంబొప్పంగదోడ్దా ర రుణవిశృణినానా ర రుక్మంబునానొప్పివైరుల్

గాసింజెందంగనేయం ర గలశతమితమా ర కాండముల్ నీసివింటఁ

బాసిల్లఁబాహుగర్వ ర ప్రకటనఁజమయే ర బాతనాతాంక్రితిఁదాఁ

ప్రేసఁగర్జాటుమీదఁబెరునినుఁచునుమఁరప్రేమిరాకాంచుమంచుఁ
తే-గీ. ప్రేసిప్రేయకమున్నవి ర వెడలిరపుల

నూరునూరింట్లెఁబడి ర నూచవైద్యు

లపుడమానుపుటయువార శ లాలమునకు

మాక్కొనిరికృష్ణుడునుడత్స శ మయమునందు.

54

ఉత్సాహవృత్తము.

దండివారలెల్ల నామ శ ఛాటికోర్వలేకభూ

మండలంబులిచ్చిమమ్ము శ మన్నుడంచువేడమ

త్కొండకాండకొశలంబు శ గానకీపుబాల్యత

భండనంబొనర్చి గెల్చు శ వాడవేనచింపుమా.

55

మ. అనివాక్రుచ్చినహుంకరింపఁగనిక శ ధ్వాటుండుబాలుండువీ

డనిమన్నించినభావినెట్లుతనపై శ యాలంబుసేనోపునం

చేననొప్పితనైత్రుడైవిపుల శ బాహుళ క్షమైవేసినా

తనితోడబలమెంతయంతశరయూ శ ధంబందఱి నాటగ.

56

మత్తకోకిల.

ఉగ్రుడై యనువీతభద్రుడొ శ హోవధింపకయుండిన

విగ్రహంబనివచ్చితివవి శ వేకివై కనుఁగానక

ఉగ్రుపై మరుడేగినహత శ మొండకుండునెయింతట

నిగ్రహింపకఁబొమ్ము శ నీపురినేతపై మననెంచిన.

57

వ. అని సక్రోధుండై వచించి తనపరివారంబును పలక్షించికును సన్నజేసిన.

చ. గిరిగిరితార్థసిల్లుగతి శ ఘింకృతులంజగ మెల్ల నిండగా

హరిహరిమారుకొన్నవిధి శ నంతట ఘోరరనంబు మ్రోవగా

దరుతరువు బెనంగొనునవిధంబునకొమ్మలపాటువోపగా

కరికరినశ్వమశ్వ మునొ శ కండునొకండునుఁబోరుచుండగ.

59

వ. ఇల్లుగమ్యభయంబు లొండొంటిందలపడిపోరుచుండగ్రందుకయ్యం

బయ్యెనయ్యెడఁచు తురంగంబులపాదఘట్టనలవిచ్చెగయరజోపట

లంబుప్పరంబెల్లఁగప్పికోననప్పడప్పద్దజాండంబొప్ప తప్పి చెప్పరాని

గొప్పతమంబుప్పటిల్ల యెల్లరకుచూడ్కులునిగుడ నీకున్నయల్లంబులు

ఝల్లునఁదల్లడిల్లుచు గొంతవడికిఁదైర్యంబవలంబించి తమతమ పేళ్లు

గడంపుచునమరంబొనర్చి రందుఁగొందరుకరంబులు దెగినందక్కిన కిరం

బులగైదువులు గొని కివియువారును, నొక్కొక్కకాలు దెగినద
 క్కటికాలూతగొని యెదిరిమీదికి లంఘించువారును, శీరంబులుజీవిన
 నంతకుమున్ను కన్నీడినవారిచక్కీకింజని పొడిచిపడు వారును, యు
 రంబులు జదివినవారదివరకొడు గఱచుచుకరంబులమీసంబులుమీ
 టుచుధరణినొరుగువారును, భిండి వాలంబులగుండెలవియువారును,
 ముసలంబులమోదంబడువారును, ముద్గరంబుల మూర్చిల్లువారును,
 భల్లంబులదెల్లు వారును, చక్రంబులన విక్రములగువారును, కత్తుల
 దుత్తురుములగు వారును, తోమరంబులనామమడంగువారును, కుం
 తంబులనంతకుచెంత కరుగువారునునై ప్రేవులు లతావళులును, కేశం
 బులుశై వాలంబులును ఛత్రచామరంబులుమరాళంబులును, ప్రప
 దంబులుక మతములును జఘనంబులుమకరంబులును, నదనంబులు
 నళినంబులును, తుత్తురుములై నభూషణస్థాపిణి పలంబులనుక యునరుకు
 డునడిన కరంబులురంగంబులును బాణంబులు మీసంబులును, విరిగి
 ననరదంబులు గిరులును, మేవోపంకంబుననను నై నరుధిరంబు కీలాం
 బునునై యొప్పుచుగొప్పగు సంద్రంబు ననుకరించుటయు గొండలు
 వీరావేశంబులదమతిమకరీంద్రంబులఁజుపి పరశువులుగొని తురంగం
 బులను రుమాడుగజారోహకులును. గజారోహకులకుంగవిసితరుచగుక
 టకుటమ్ముల నెఱకులునాడగీలించినటిముటిగానరకురధికులునురధికులవై
 కురికికర వాలంబుల శీరంబులుపరియలుగావించువీరులును, వీరులకుందా
 రశిలి మెఱుంగుకోలలనుంబులు దూరనేయు తురంగారోహకులును
 తురంగారోహకులునెఱపు శరపరం పరల్కదమకరంబుల మెఱయునా
 యుధంబులగిరగిరం ద్రిప్పివైచి ధరణిందొరుగఁజేయు సారథులకంక
 టంబులు వగులనంకుశంబుల వ్రేయుమానటీలుచుంగలిగి భూతభేతా
 శగణంబులోలలాశనిట్ల పూర్వంబగుఘోరసంగ్రా మంబు వివిధరాజ
 న్నకంఠల్లుంతనక్రియావి శేషంబగుచుజామాదాగ్నేయామోధనంబువి
 ధంబై లఖండశిలీముఖపండల మండితంబగుమ పుండరీకపండంబు
 డంబొప్పి, కీలాలునుపల్లవై సైకత వతివిధంబున, మహాగ్రంథైశైవం

బు పగిది. భీమసేన భీభత్ససైంధవాత్యుగంబై భారతంబు తెఱంగు
న. గజాక్షయంగా దాదిలసిత్తుంబై రామాయణంబు లేవభూతినిర్మోషభీ
షణంబై విలయాంబుదంబుచందంబున వారణోత్పన్న గంధబంధురం
బయ్యనవారణోత్పన్న గంధబంధురబై శక్తియుక్తంబయ్య నశక్తి
యుక్తంబై విరాజితద్విజ సమాజంబయ్య నవిరాజితద్విజసమాజంబై
రాజకలాపస్థలంబయ్య నరాజకలాపస్థలంబై సమప్రభావంబయ్యన
సమప్రభావంబై వెలయు చుండెనంత. 60

సూర్యాస్తమయ వర్ణన.

చ. కనికనియారణస్థలినిఁ గవ్వములొండెడువీరువారునా
కనువగుచుట్టలందొకరి కై పలుకుంగదొప్పనాదమణ్
బనుపుమునానొనర్పమి నె కెంబగునాయెడివేళలేదువో
ననిచనుచుండెనాగజర కే మాదికినుండరు దెంచవేరికె. 61

క. తాకునకొండెడియపరగిరి
దాకాజనిమూకలచటఁ గదాకగదననా
లోకింపఁబిలుతురని రవి
నాకేటికటంచుదర్శ క నంబిడకజనెన్. 62

ప. అంతవీరభద్రుండు తనబలంబుభావంతంబగుటయు కృష్ణదేవరాయ
నిబలంబుడంబుగనుటయుం గనిజయింపనశక్తిం గునింతటనై న నీలని
మైత్రిసంపాదించినశుభంబగు నని ముగ్రతులనెలన నెఱింగినవాడై లెతు
ణంబ సంధిక్రతోపాయంబునఁదడుచి వాజ్యంబులు పరపశరర్పణ
యాశుటయు వీరభద్రుండు భద్రదావాప్తకై కేలు మొగిచికర్ణాటక
భూపాలునిపాలికింజని లుట్టనియె. 63

వీరభద్ర గజపతిరాయలతో సంధిపెసేకొనుట.

ఉ. ఓనతదేవరక్షిణపు క్కొదొనీక్షణమి మహాత్మ్యమున్
గానకమీపమున్ సమర క కాంక్షపహించిలినింతనన్నమి
వానిగ నేరముల్ సయిచి క పత్సలతభరియింపుమయ్యది
ద్యానగరాధిపాయభయ క దాన మొసంగముకృష్ణభూపరా. 64

.క. అనివినయమెనయనంజలి

గొనియెదురంజనివచింపఁ ర గోషముడిగివీ

రనృపతికి సృపతిపీఠం

డనువుగ వల్లెయనివల్కె ర నతివత్సలతఁ.

65

తే-గీ. నన్నెదిర్చుకతంబున ర నాకునీకో

నింతపోరయ్యెనీబల ర మంతఁడెలసె

సంతసించితిసీకుర ర వంతయైన

భయము లేదనికృష్ణుడ ర భయమొసంగె.

66

ఆ-వె. ఉభయసంధిబాసగి ర యుండుకతంబున

రాగమంతకంత ర బలమయ్యె

గుఱుదవి స్తరంబు ర సూడెదాసనబ

ధ్యానముప్పలై ర నట్టియెడల.

67

ఉ. సంధిలనిర్భయంబెనల ర సంధిలయోగులుసంతసొల్ల

ద్భంధురలీలనృత్యములఁ ర బాటలు బాడుచుఁగుంభకుంభసం

బంధములై భవదొరలు ర మాక్తకముల్ నెదచల్లుచోవియత్

పాంధముగప్పితిప్పనగు ర తారలనందగెదారలుద్ధతిఁ.

68

చంద్రోదయవర్ణన.

చ. తనకులజండుఁ త్విధవి ర ధానుడుశీతలచారిస్తృష్టరా

యనృపతివై రిసేగునిని ర నాదృశిఁగాఁజెనునిందునంశసం

జనితుడుగానచంచుమను ర జస్తుతులుప్పతిలకాగనంగవ

చ్చెననువిధంబునక యుదయ ర శేఖరినెక్కెవిధుండప్రార్థితఁ.

69

చ. సరసములాడువేళేదన ర సన్నలమెచ్చకయల్కసూపడక

దరుణపచింపకున్నఁజితి ర తానయిగారిపునైపులక సతిఁ

బారిసారిమోహనక్రియల ర మోదమునొందగ సేయునట్లుభూ

మిటులకె శంక మొందఁగని ర యిందుడొనర్చెమహిఁగళాన్వితఁ.

70

చ. సరసిజసూతిహంసనుని ర బాటవిదారుఁడుపాలనంద్రముకొ

పురదమనుండుస్వేతనగ ర ముగగురుతింపగ లేక వేసగక

దిరుగుచునుండిరెల్లెడలఁ శ దీర్ఘముదుగ్ధ మొకండుఁదక్ర మొ
క్కరుడుమాతాశనంబొకఁడు శ గైకొనిభూతలమెల్లఁగొల్లగఁ 71

వ. అట్టి యెడల నానృపాలయుగ్గంబు నొండొరులు నమందానందంబు
నం బొంగుచు సరస ప్రసంగంబు లొనరింపుచు నిరుగలం కుల నకల
కళా విశేషంబున సాంద్రతరచంద్రికలబీరంబు దీరంజేయుదీపంబులు
వెలుగ వివిధవాఙ్మయంబుల భేద్యంబులై మ్రోవనమస్త పరివారంబులు
నిజమస్త కవిన్యస్త హస్తలై కొలునఁగొండ వీటి పురంబునకుఁ జేరు
నెడ వీరభద్రుండుఁ దన మందిరంబున వారలకు విందులొనర్పఁ దలం
పు వశి యరదంబు నిజవాటికకు మరలించి యందరిం గీముజేర్చి మిగు
ల నుపచారంబు లొనరింపనియమించి యెల్లర విమలశలీలంబుల మజ్జ
నంబులాడించి పట్టుపుట్టంబుల గట్టంబెట్టి యుచితాసనంబులఁగూర్చు
డ పెట్టి కనకమయ పాత్రంబుల రాజభోజనంబులొనర్పవడ్డనం బొన
రింపుటయు. 72

మ. తుల లేనట్టికి శాణివంటకమున శ ద్యోని ర్తతాఙ్మయంబుని
ర్తలశాకంబులుసూపముల్ మధుగఢా శ రల్ పానకంబుల్ మితా
యిలుభక్ష్యంబులుశోష్యలేహ్యరసముల్ శ హెచ్చైనబజ్జల్ ఫలం
బులుబక్వాన్నముతీరముల్ వెలయగా శభో క్తప్ర్యలై రండఱు. 73

తే-గీ. కష్టరపునీష్యములొనర్చి శ క్రమవాక్య
పరిణతంబగుసంగీత శ ఘణితిఁదేలి
యొక్కొకరికొక్కొకగరిత శ యుపచరింప
బూల సెజ్జలసుఖనిద్ర శ బోయింత. 74

ప్రాతఃకాలవర్ణనము.

చ. తరణిద్విజాలిక ర్తలవి శ ధంబుగనుంగొనిదెల్పుమంచున
త్వరమునవేగుసంపనది శ ప్చియక ర్తతనున్నయాద్విజో
త్కరమునుగాంచిభానునకుఁ శ దద్విధము వినుపంగఁదారల
బిరబిరఁబంచెవాఁబొడిచె శ వేగుత్రిగల్ జతుతుండమింటపై. 75

చ. చనినతోగల్ ద్విజావళుల శ చందములారవిసన్నిధిన్ వెనక
వినుపనతండును గ్రుడయి శ వేగమవారలంగప్పుతామనం
బణచిన్వధ ర్థక ర్థపరు శ లైతగఁజేసెదనంచులేచిగ
క్కునవెడలెన్ మహేంద్రుదిశ శ ఘోరతరాదుణిరోచులేర్పడెన్. 76

చ. తెలతెలవారెదివ్వియల శ తేజసుజా రెమరుత్కిశోరముల్
వలపులమీరెడక్కెల శ శాములుదీ రెగుహంతరంబులన్
బలపలదూరెఁజేటులు శ బద్ధననుల్ విడిచాఁజెందు మ్మెదల్
గొలగొలమింటంబులుగుమి శ కూతలుజెల్వలరారెన త్తఱి. 77

ఉ. అంతకుమున్ను వేగుద్విజు శ లాదఱక ర్థతనుంటంజూచిభా
న్తతునితోపచింపనుడు శ మండలినంపుఁటెఁగిపక్షులా
వంతకుమాన్వవిపులుస్వ శ వర్ణలురంచేభిమానమూనియా
ద్యంతముఁజెల్వునన్నగతి శ నండజముల్ వినువీధిగూ సెడున్. 78

క. ఆతెఱగెఱిగినభంగిమ
హీతలమున నెలయువిప్ర శ బృందముభక్తీ
ప్రతాపకాలాస్థి కము
లాతతనొనరింపుచుండి శ రాసమయమునన్. 79

సీ. హరి చేతిచక్ర మోహహరిహయునుతుడాడుకందుకంబాలేక శ ఖరకరుండొ
లోక చక్షువుయాపురోగమజహరంపుదివ్యమణియొలేక శ దిన్దకరుండొ
పసిడిబాంగర మొర క్కసులచ్చంపగవచ్చుహరిప్రమోలేక శ హస్కరుండొ
సురలది వ్యయోపూర్వగిరిపైనిమంకెనపూబంతియొలేక శ పూషణుండొ

తే.గీ. అనదనరెబూర్వదిశభూన శ భోంతరాళ
విహృతికరనహస్రంబున శ నెలయఁదిమిరి
భయనివర్తిద్రిమూర్తిగూ శ ప్రప్రవర్తి
విక్రమస్ఫూర్తిభాస్కర శ చక్రవర్తి. 80

వ. అట్టియెడ సమ్మహికాంతుండు నిజపరిజనంబుల పరాకుల మేలు
కాంచి యహర్ముఖోచితకృత్యంబులం ఒరివర్తించి నెండియుఁ బూర్వ
మహీమండల బు జయింప సమరసన్నాహంబులొనర్చుచు కమలా

కరంబులుగలంచు మదేభము తెఱంగున పుటభేదనంబు లెల్లవడవడ
వడంకు చుండదండువెడలుటయు.

కృష్ణదేవరాయలు కొండవీడునుండి దండువెడలుట. 81

సీ. కొండఱుబ్రతికిన శ నందవచ్చుశుభంబుల
నివిదేశంబుల శ కరుగువారు
కొండఱుకప్పముల్ శ గొనిప్రోవుమనియెదు
జేగిదండంబుల శ నిడెడువారు
కొండఱుమీకుల శ బండులమని తెల్పి
కలిసిమాతనిదండ శ మెలగువార్లు
కొండఱుబలముల శ గొనిమార్కొనగవచ్చి
కనిభీతివడి మొక్కు శ లనెడువారు

తే.గీ. నగుచుబూర్వధరాధవుల్ శ బొగలగటక
విషయపర్యంతమునగల శ వీడులెల్ల
దీసితఁవారిబతులుగ శ జేసియవలి
రాజ్యములగజపతికుల శ రాజులకడి.

82

వ. అంతనతండు జయజయ ఛావనంబులుప్పతిల్లదిరిగితనుజయించినపు
రంబులెల్ల గలయంగరం గొనుచు గొండవీడు బ్రవేశించియాజేశం
బునెల్ల కర్ణాటక రాజ్యంబునంగలిపి తద్విధంబెల్లనెల్లచోట్లండెలియ
తాసించితదంతరంబు.

83

మ. హరిభక్తుండును సాశ్వతిస్తుమనుమే నల్లుడుఁదిమాన్తజం
డరిసంహారుడుగృష్ణనూంబకొమరుం శ దస్పాఖ్యుతమ్మండుమం
ధరధీరుండుచుగౌళికాన్వయుడునౌ శ నాదెండ్లగోసాహ్వయుఁ
గరుణభూపతికొండవీటివిభుగా శ గావించెఁబాలించగన్.

84

తే.గీ. తివిరిమదిగల్గుకోరిక శ వీర్పుకొనిపు
రంబునకుఁబోవఁడలచిధై శ ర్యంబుమిగుల
గజపతికులోద్భవయును చ శక్తనిసఖయును
నిర్వివాహయునై నక శ న్నియకునరసి.

85

కృష్ణరాయలుగజపతికుమార్తెను దెచ్చుట.

సీ. ఏకన్యపదముల శ కెనరాగఁదామరల్ సరసులఁదపములు శ సల్పుచుండు
నేకన్యయూరుల శ కెనరాగనంటులు వెఱుగువిరుగులొందిర పేల్వమొందు
నేకన్యమధ్యమం బెనరాగగడునూహలరయంగహరికానరలందునుండు
నేకన్యయూరున శ కెనరాగనాగంబుయు క్తినేరకఁబుట్టరనొదిగియుండు

తే.గీ. నేరమణిమోముసరిరాగ శ నెంచిచంద్రు

డెట్టుదోచకతనుమింటి శ పట్టునుండు

ఆసుధారసపూర్ణదిశవ్యప్రసంగి

గమనసారంగివరదరాజమలతాంగి.

86

ఆ.వె. అనగ నెగడుకన్య శ కనుబలాత్కారంబు

గ్రాగహించిపుష్ప శ కముననునిచి

పట్టణమునకేగి శ భార్యగనుంగొన

పరిణయంబునాడు శ పంతుమునను.

87

వ. ఇట్లుకన్యకం గొనిరధారూఢండ్లె తనపురంబునకుంజను దెంచుచు మా
ర్గవశంబునఁగంభంబున వసించియుండుటయు.

88

చ. అధికరహస్యమైతనరు శ నాయవసీపతిదాసిపుత్రుడౌ

విధము నెఱింగికాంతమది శ విహ్వల మొందిజగద్ధితంబునదీ

బుధనుత మైనవర్ణమున శ బుట్టికుజాతునిబొందుకంటెనె

వ్యధిమరణంబుమేలనుచు శ వేగధరావిభుకోర్కెనొంపగన్

89

వ. కృతనిశ్చయయైధృతిదూలక తద్భూపతితోనరుదేరనొల్లనని చెలియలచే
దెలుపుటయు నతండు కన్యకకడకుదెంచిచతురోపాయంబుల యబ్ర
త్తించిచేడియరామికి పశ్చాత్తాపమొందితిరుణినచ్చట విడిచితనపరిజనం
బులతోడ పురంబునకరుదెంచె నంత నక్కంతా రత్నంబునిర్మలాత్మ
యైతనజనకాస్థానంబున నుండితెచ్చిన ద్రవ్యంబుచేగంభంబు వనరు
గానుండగాంచివిస్తారంబగునొక్కదివ్యతటాకంబుద్రవ్వించిక్రీడపఱిచి
నకలధర్మంబులొనరింపుచు నిస్సంగంబునం బెద్దయుంబ్రాద్దుగడుపుచుం
డ నీవార్తలవిద్యానగరనాయకుండు వినిమనంబున సంతసీతిద్వనిత

యందనుగ్రహించి మిగులద్రవ్యంబు బంపుచుండి (1437) పదనాలుగు వందల ముప్పదియేడవ వత్సరంబు మొదలు(1455)పదనాలుగునూరుల యేబదియైదు వరకుఁగుండినాధికారంబును వహించె నిటఁగొండ వీటి పురంబున. 90

నా దెండ్ల గోపమంత్రి ప్రభుత్వ విషయము.

క. నా దెండ్ల గోపయాచ్యాయ

డాదుర్గ పచయపాలురడై సర్వజనా

మోదకరుడగుచుశ్రీహరి

పాదాబ్జధ్యానమాన శ పరతంత్రుండై

91

తే.గీ. అచటశిధి లంబులై నదే శ వాలయములు

గాంచిదివ్యస్థలంబని శ యెంచిమిగుల

హరికృపార సాస్వాదను శ డగుచునవ్య

ముగను దేవప్రతిష్ఠ సే శ యఁగదలచి.

92

మ. తతచిత్రీకృతకుడ్యగోపురముఖ శ ద్వారాభిరామంబున

వ్యతరాధంకవ శేఖరాన్వితముది శ వ్యత్రేతమాన్యంబునై

క్షీతిరాజ్యలైడునాలయంబునుసృజిం శ చెఱమించుభద్రాద్రికి

బ్రతిగాగఁబరివారయు క్తముగశ్రీ శ రాముఁబ్రతిష్ఠింపఁగా. 93

వ. ఇట్లుసృజించి తదీయాలయంబుననొక్క సుముహూర్తంబునరఘునా

యకుల నిల్పిభగవత్కైంకర్యంబులకుశాశ్శ ౧౮౮౨ శ సరియగు విక్ర

మవర్షమున లెల్లంబలైయును అనుపాదమును మైందమ్రాలును అగ

హారంబులిడి ముటియుఁగొంటవీటి రాష్ట్రవాణిజ్యంబులపైని పెక్కు

వచ్చుబడులు వచ్చునట్లుకట్టడులఁజేసి యవియెల్లదెల్లంబగునట్లునిట్ల

నిశాసనంబులిఖించె. 94

(కొండవీటినుండి సోమరాజు హనుమంతరాయుడుగారంపినది).

వసంతతిలక. శ్రీరామచంద్రకృష్యామూతనోతు, సీతాసహాయోమునిధర్మపత్నీగో
యస్యాంఘ్రిపంకేయహారేణరాసీ, దత్తవ్రతోద్యాపన కర్తృహేతుః.

2

5. మత్కటాక్షశ్చ కరుణా నాధాభ్యాంశబ్దీకృతః

కువలయనశ దామానందమందారమాలాం, పద్ధదిపవిత్రోతుస్త్రికళాం కాకుళేశః.

అను. అసి శ్రీకృష్ణరామాయనర నాధశిరోమణిః

శా. శీత్యవక్షితిశాలవ తమణిభిరిద్రత్రవీనాంగ్గహః

శా. ఆలానంఠిపువంతినామరిపశోయూపన్నమికాధ్యరే

అను. మహాపథానశ్చీనాశ్చ తిమన్తచివశేఖరః

సగ్గం. విద్యానంద విశేష వితరణ విభాగం ద్వారా సేవలను

పద్మావతి విలాసం పగుణమణిగారి పక్షలాఠీనవాసి.

రమ్యప్రాకారహరై రతులపరికరై రశ్యహస్త్యాదియానై
స్సమ్యత్రేభ్యోవిభేదం సమరవిజయతేస్సాశ్వతిమ్మస్సజానే.

సర్గరా. సప్తాంగోపేతశక్తిత్రయచతురుపాయైకమంత్రీకసాశ్వ
తిమ్మభ్యేకాండవీట్యాంగజపతనిహితా రాజహంసాన్ గృహీత్వా
ధాటిమాటికమానేపరస్పపతిఖగాఃకుత్స్తిపాసాతిభిన్నాః
కాకాబ్దామార్గయంతేగిరిపురజలధిత్వానుగూఢంప్రలీనాః.

వృత్తము. సాగువాంకశకవత్సరగణ్యో, మధమధహరివానరసారా
సాశ్వతిమ్మనచివేనగృహీతం, కాండవీటినగరంనగరాజం.

కా. పుత్రారామతటాకదేవసదనబ్రహ్మప్రతిష్ఠానిధిః
కారుణ్యామృతపూరపోషిత కపింద్రప్రోతకృత్యుజ్వలః
దీనానాధకృపాత్తక్రికృతవానానేతు సీతాచలం
శ్రీకృష్ణక్షీతి పాలమాలి సచివస్సీసాశ్వతిమ్మప్రభుః.

అను. కాశీకాన్యాయనం భూతో నాదెండ్లకులశేఖరిః
ఆస్తితిమ్మయమంత్రీ శస్సమృతస్సర్వబంధుషు
కృష్ణాంబారుంధతీనూనంభ ర్తువాక్య మరుంధతి
అనసూయాహి సర్వత్రవ్యానసూయేతి గణ్యతే.
నాదెండ్ల తిమ్మమామత్యః కశత్రేసూతవాన్ సుతౌ
తత్పుత్రావప్పయామాత్యగో పయామాత్య శేఖరౌ.

సర్గరా. జంభద్విట్కుంభి కుంభస్వయ సచివ శచీచారువతోజకుంభ
వ్యక్తవ్యాప్తాసు లిప్తప్రస్పృశర మన్యూతోదకర్పూరపూరా
యత్కిరిః కార్తికేందుం పరిహసతనిజైశ్వర్య సంశ్రితధీమాన్
స్సాయంనాదెండ్ల యష్టప్రభుమణి రభిలస్తుత్తక్రికృతప్రతాపః.

సర్గరా. యద్ధాటిఘోటోటిఖంభురదలితత్వైతిలోద్ధాతిఘోటో
పాలీపాతాశశరీ కృతధరణి తలేఖిక్షయగ్య స్సబాహుః
జహ్వలాభీల భూభృద్భుజగపరివృధో లక్ష్మ్యతేజోద్ధ సంఘైః
సాయంనాదెండ్లయష్ట ప్రభురవని భరాధారబాహు ప్రతిష్ఠః

అను. గోపోనాదెండ్లగోపశ్చతుర్భుజ వితిః ధంబ్రుకే!
ఏకసంతానవాన్పూర్వస్సప్తసంతానవాన్ పరః

సర్గరా. ఏకేచాధ్యక్షితాయే వితరణనిగ మా శ్వేదితుంసింధుచంద్రా.
 స్త్రీత్యాబాద్యంప్రపన్నాకతిచపశుదృష్టద్వారుజాత్యతిమూఢాః
 ధత్తేచాధ్యక్షపయంస్తాత్ వితరణనిగమాత్ గోపయార్యః కరేభిం
 కల్పద్రుంకామధేనుం హృదివదన దృశోశ్చంద్ర చింతామణీవ.

సర్గరా. యదై వ్రితోణిపాల ప్రకరపురమహా చంద్రకాలాగృహంతః
 శ్రీఖండ స్తుభతుంభద్యుజ గపరి వృథాబీడ దేహార్కవాహః
 మూర్ఛస్తోహస్థలంతస్సలదిగతివిషువై సతీయేన.

సతిభాతినా దెండగోపః.

కా. శ్రీకృష్ణక్షీతిపాలమాలినచివః శ్రీసాశ్వతిమ్మప్రభు
 స్థామాత్మ ప్రవరేఘరంధ రవరేశ్రీగోపమంత్రీశ్వరే.
 ప్రాదత్యాభిల కొండవీటినగరీ సామాజ్యధారేయతాం.
 మత్తేభాశ్వపదాతిసైన్య కలితాంపల్యంకి కాంచామరీం

పుత్తయ. శ్రీకృష్ణరాయనర నాధశిరః ప్రధానః
 శ్రీసాశ్వతిమ్మనచివేశ్వరభాగి నేయః.
 నాదెండగోపనచివోనయతత్వవేదీ.
 శ్రీకొండవీటినగరైకధు రంధరోఘాత్ .

పుత్తయ. రాఘవానుగణితేశకవర్షే ౧౮౮౨
 రాఘవానురచితాలపూర్యాం
 వప్రగోపుర యుతైర్న మహార్తై.
 గోపమంత్రీతిల కేనసపర్యా.

కా. కాకాబ్జేక్షీయుగా భిచంద్రగణి తేనంవత్సరేవిక్ర మే.
 శ్రీకృష్ణక్షీతిపాలమాలినచివశ్రీ సాశ్వతిమ్మజ్ఞయా.
 ప్రాకార్ధన్న విభిశ్చమేమకలతైరత్యున్నతింగోపురం.
 ప్రాకారోత్సవమంటపైరు పచితం శ్రీరామభద్రాయన.

కా. రామాయాత్మవి విగ్రహంశ్చక్రిన కాంకల్యాంశ్చమక్తావః.
 ముఖ్యంచాధరశాఘ మజ్వలతరంక్రి కొండవీటిపురే.
 ద్వాపన స్తత్యభి కాంసి యోగరినసాం నాదెండగో పప్రభు.
 ద్దక్షి నాయకి సాశ్వతిమ్మ విభవేపుణ్యాయ కృష్ణాదితత్ .

పుత్రము. శ్రీయజ్ఞ వాటిపురనాయక రాఘవనాయ.

శ్రీకొండవీటినకలైర్వసుమాలవీసాక.

రెంబలైశ్రీమైందవోల్వసు పాలెమాడీక.

శ్రీసాశ్వతిచ్చవచనాధితగోపమంత్రీ.

కా. యావజ్జన్మసుతాత్రియంబకసుతా శ్రీకృష్ణవేణీపయః.

పూరాస్తే పునతేభువంచవిపులాంశ్రీకొండవీటిపురీం.

యావత్కావ్యసుధాంబు రాశిలహరీపేలాంబిధత్తేకవి.

స్తావత్సాళు వతిచ్చకీర్తిం తికాపువ్యర్వజసంభువి.

ఆను. మహాపాధ్యాయ పంచాగ్ని దీక్షితోద్వాదకాహకృత్.

లాల్లా లక్ష్మీధర్యోయ జ్ఞాప్రాపైతధర్మశాసనం శ్రీశ్రీశ్రీ.

స్వస్తి శ్రీజయార్జునయ శాలివాహనశకవర్షంబులు ౧౮౮౨ ఆగునేటి విక్రమనంబత్సర
వైశాఖశుద్ధ ౧౫లు సోమగ్రహాపుణ్య కాలమందు కొండవీటి శ్రీయజ్ఞ వాటికా
రాఘవనాయకులకు శ్రీకృష్ణదేవమహారా యలసాంపూజ్యధురంధరశ్రీమన్మహాప్రధాన
సాశ్వతిచ్చున సయ్యంగారి మేనల్లుడైన కాళిక గోత్రఆపస్తంబ గూత్రయజ్ఞా కృషా
ధ్యయు లైన నాదెండ్లతిచ్చరాజంగారి కుమారుడైన గోపయనయ్యంగారు దేవు
నికి శిఖరముకట్టించి శిఖరమంటప గోపురాలు నన్నపనులు చేయించి పైడికుండలు
యెత్తించి తిరుమట్టు మారెను ప్రాకారమున్ను కట్టించి పుత్సవ విగ్రహాల నమర్పించి
అంగరంగ వైభవాలకున్ను ఆమృతపళ్లకున్న పుత్సవాలకున్న పూర్వనసాగి వచ్చే
రెంబలై గ్రామము సాగించిమైంద వోల్గ్రామము నమర్పించి కొండవీటిశీమలోను
సుంఖముసాగిన చోటనల్లను మూలవీసాలు కొండవీడు ముందు వనంతు ఘరువులోను
ఆగువంట్యాలలోను.

తిరుమలపర్వతాలు మొదలైనవిచ్చి.

పుష్ప మామిడికాయలు, పుసీరిగకాయలు, వంకాయలు, ఇండుపుకాయలు, మామిడివీనికి
గోనెవకటింటికి అరపయికం రెక్కను, పెళ్ళు మినుములు పెనగలు పులవలు కిందులు
గోధుమలు సువ్వులు ఆముదాలు కారామళ్ళు అనుములుప్రత్తి చింతిపండు కరక్కాయ
పుసీరికపప్పు కలపచామచిరుగడం వీనికిగోనె వకటిక పయిక మున్ను, పుల్లి పసుపు గుగ్గిలం
సెంతి జీలకర్ర ఆవాం కొత్తిగోనెల నలగ ఆల్లం నిచ్చుపండ్లు టెంకాయల:గోనెవకటికి

పప్పునున్నా, బెల్లను దూది నెయ్యి ఆముదం సంగడి పప్పు శొంతి ఇనుము వుక్కు-
వులు వీనికిగోనెవకటింటికి దమ్ములు రెండున్నా, మామిడితాండ్రగోనెవకటింటికి దమ్ము-
లు మూడు, పంచదార పోకలు నూలుతమలపాకులువీనికి గోనెవకటింటికి దమ్ములు
నాలుగు, పిప్పలి మిరియాలు, గంధముకరాంబులు జాజికాయ జాజిపత్రి నీసము తగ-
రిము రాగి పీనికిగోనెవకటింటికిదమ్ములు ఆరు, లోకలమలగకు చవిలెగా మర్యాదను నేమం-
డ్రచాత మూలవీనాలు యిప్పించి శ్రీమత్ మహాప్రధానసాళువతిమ్మరు సయ్యంగారికిన్ని
వారిదేవులులత్తమ్మ గారికిని పుణ్యముగాను నాదెండ్ల గోపరుసయ్యంగారు సమర్పించె.
మూధర్మనకు వడ్డెరాజులు తెలుంగు రాజులు తప్పిరా గంగలోను గోహత్య చేసిన దో-
షున బోవువారు. తురిక రాజులుతప్పిగాపందిని దిన్నదోషున బోవువారు.

అను. ఎకైకభగి నీలోకేనర్వేషా మేవభూభుజాత్.

నబోజ్యన కరగ్రాహ్య దేవదత్తావసంధరా.

అను. “ దానపాలనయోర్ధ్వజ్యదానాచ్చేయోరుపాలనం ”

శ్రీ శ్రీ శ్రీ.

క. పదునాలుగు నందలనలు (౧౮౮౩)

బదిమూడన యేటనున్నప ౩ వత్సరమునయం

దుడగిన ఫాల్గుణపౌర్ణిమ

విధువాసరమునఁ బ్రతిష్ఠ ౩ విధిసేయించెన్.

95

న. ఇట్లతిండ్లొనరించిన ప్రతిష్ఠావిధానంబెల్లఁ దెల్లంబగునట్లు శాసనంబు
లిఖించెనెట్లనిన.

96

(శాసనశ్లోకములు.)

శ్లో॥ కాకాదేవురవేదవార్ధిశశి భూగణ్యాగపార్వదినే

పాల్గుణ్యే విధువాసరేశుభదినే శ్రీకొండః టీపురే

నాదెండ్లాన్వయగోపమంత్రితిలకా శ్రీసాశ్వతిమ్మప్రభో

జామాతారఘనాయకస్యకృతవాత్ సమ్యక్పతిష్ఠేద్విధి॥”

97

శ్లో॥ ముగ్రీవలక్షణవిభీషణజాంబవద్భిః

శత్రుఘ్నయుక్తభరతే చహనూమతాచ

నీతాపతిం నపరివారకమంగదేచ

రామశ్చగోప సచివోశృతమృపతిష్ఠం॥

98

శ్లో॥ నీతా రామచనమాన్వితస్సభరతా శేషహ్యయోధ్యతతః

శత్రుఘ్నాధికలక్షణావిజయతే శ్రీకొండవీటిపురే

ముగ్రీవోహనుమా౯ విభీషణయుత శ్రీజాంబవత్సంగదా

రామాసావరణంప్రతిష్ఠితమతా నాదెండ్లగోపప్రభో॥

99

క. పదునాలుగువందల ము 1437

ప్పదియేడవ యేడుమొదలు ౩ పదునన్నూళ్ల 1455

బదియైదువరకుఁగుండిన

సదయతఁబాలించెఁగోప ౩ సచివుండంతఁ.

100

అచ్చుత దేవరాయల కథ.

ఉ. అచ్చటికాధ్యక్షై తనరె ౩ నాయితబాహుబలప్రదీపకుం

డచ్చుతపాదపంకజను ౩ తాధికుఁడుజ్వల శౌర్యశాలివి

ద్వచ్చయకీర్తిసీయుడుశ ౩ తస్మరభాసురసుందరాంగుడౌ ।

నచ్చుతదేవరాయడు మహావిభక్తైత్కరదేవరాయుడై .

101

వ. అతండు నిజప్రధానన త్తముండగు రామయ భాస్కరామాత్య గ్రామ

ణికిఁ గుండిన ప్రభుత్వ సామాజ్యంబు నొసంగుటయు నతండు కొండ

వీటికరుదెంచి సింహాసనాసీనుండై ధర్మమార్గంబునఁ బాలింపుచు. 102

మ. గిరిపై బడ్డయపూర్వనిర్మితములౌ ౩ ఖల్లాలతాల్ మట్టిచే

గిరిక్రిందఁబరభాగమందుననభం ౩ గీకారమత్యోన్నతం

బరిభూదారముఖాగ్రఖండనపటి ౩ ప్తాధ్యంబసాధ్యంబునౌ

వరసాలంబుస్వజించె శాఖలునభో ౩ భాగంబుచుంబింపగఁ.

103

వ. తస్మాద్ధ్యంబునందు.

104

గోపినాథపురవర్ణన.

సీ. వివిధపాంచాలికా శ్రీ వృతహేమకలశభా

స్వద్ధన్యప్రాసాద శ్రీ సంచయంబు

అష్టదిగ్విప్రశా శ్రీ ఖాంచితప్రసవఫ

లాభిశోభితవిట శ్రీ పాన్వితంబు

తతశతాంగకగతా శ్రీ గతరభసస్ఫూర్ణ

రాజమార్గైకవి శ్రీ రాజితంబు

సతతస్వధర్మాను శ్రీ చారపారీణవ

ర్ణ చతుష్టయాలయ శ్రీ ప్రాభవంబు

తే-గీ. నవరసగ్రహణచణభూనాధదత్త

మత్తశౌండగండ్లసమ్రా శ్రీ న్నదనుగంధ

రంగదసమవిద్వజ్జన శ్రీ ప్రాంగణంబు

గోపినాథపురంబున శ్రీ ద్గోచరంబు.

105

వ. ఇట్లు పురంబుసృజించి తస్మాద్ధ్యంబునందు.

106

గోపినాథస్వామి ఆలయవర్ణన.

సీ. బహుచిత్రపుత్రికా శ్రీ ప్రకరశోభితములై

కుధరాళిక్రియనొప్పు శ్రీ గోపురములు

శతపత్రకమువాది శ్రీ లతలుదీర్చినతాల

కుదురుమించినమహా శ్రీ కుడ్యములును

సారంగశార్దుల శ్రీ శరభాదివన్యమృ

గములచిత్రించిన శ్రీ కంబములును

అష్టకోణాంచితం శ్రీ బై నభోకర్ణ వి

లాసమొప్పుమహోప శ్రీ లద్వజంబు

తే-గీ. పసిడిమయములొకలశముల్ శ్రీ పచ్చతోర

ణములుపలువిధములవాహ శ్రీ నవజములు

జయవిజయులూళువారుల శ శాస్త్రవిధము

లమరని ర్నించెగోపినా శ ధాలయంబు.

107

వ. తదీయద్వారశాఖయం దివ్విధంబున శాసనంబు లిఖించె.

108

“సీ. నిర్నించెనేమంత్రి • నిరుపమప్రాకార

నవకంబుగాగోపి • నాధపురము

గెలిచినాడేమంత్రి • లలితవిక్రమమునఁ

బ్రబలుడైయవనుల • బలమునెల్ల

నిలిపినాడేమంత్రి • నియతవైభవమునఁ

గోపికావల్లభుఁ • గూర్చివెలయ

పాలించెనేమంత్రి • ప్రకటధర్మభ్యాతి

మహిమమీఱగ నాంధ్ర • మండలంబు

తే—గీ. సతఁడుభూపాలమంత్రింద్ర • సతతవిసుత

ధీవికారదుడచ్చుత • దేవరాయ

మాన్యహితవర్తనుడుశౌర్య • మహితయశుఁడు

భాసుతేజుండురామరా • భాస్కరుండు.”

109

తే—గీ. గోపినాథుఁబ్రతిష్ఠింపఁ శ గోర్కెమిగిలి

శుభకరముహూర్తమొక్కటిఁ శ జూచివేద

మార్గమునగోపినాథునా శ మందిరమున

నిలిపెనాతండుబుధులుగ శ గింపుచుండ.

110

వ. మఱియు వెన్నముద్దకల్పస్థస్వామియు, మూలస్థానీశ్వరుండును, అంగధి

వీరభద్రుండుచునగు దేవతలంబ్రతిష్ఠించి పాలింపుచుండెనంతఁ దనరా

జ్యంబునంగల జెప్పదిద్దరుపాలెగాండ్రు కుటిలపవర్తకులును, దుష్టరక్ష

కులును, శిష్టప్రతిపక్షకులును, కుమతులును, పరదారాపరద్రవ్యపంచ

కులును నైపలు తెఱంగులఁ బ్రభుధిక్కారంబుసేయుచుఁ బ్రజలఁబహువి

ధంబులఁ బ్రలాపింపసేయుచుండ నది యవార్యంబై దేశక్షోభంబెక్కు

వయియుండె నదివీక్షించి భాస్కరామాత్యుండు వారల వారింపు

నుపాయంబరసి యతిరహస్యంబుగా గోపినాథుమందిరంబున దక్షిణ

ద్వారంబుఁమోల దర్శనాగతి మార్గంబునందు.

111

క. కట్టించెఁబెక్కుకత్తుల

బెట్టెదవుంగలుజలధిక శ భీతమగుచుపల్

మట్టులనిమ్మ తరంబుగ

కట్టయితమయిననూతిఁ శ గపటపుఁబనులన్.

112

పాలెగాండ్రను చీకటికోనేటఁ ద్రోయుట.

వ. అంత నొక్కముహూర్తంబున నద్దేవునకు బ్రహ్మాత్మవంబొనర్చు ప్రయత్నంబులొనరించి తదుత్పవంబునకుఁ దద్దప్పపు పాలెగాండ్రాది గాగలుగు సర్వతాకికులను రావింపనియమించి యెల్లరు దేవునిదర్శించినప్పట్లు పాలెగాండ్ర పరస్పరంబుగా లోపటికి దర్శనార్థము రమ్మని శైలివిచ్చి వాకొకకొకరు దర్శనంబొనరించి తిరిగి దక్షిణద్వారంబునం జనబోవుతఱి కృతప్రయత్నంజ్ఞై కొండఱిని కపటులని యోచించి. 113

ఆ-గీ. ఒకరినొకరుగాన శ కుండంగఁగపటపుఁ

జై పులొప్పబావి శ సరనకరుగ

జేసియొకరినొకరి శ నీసునబడద్రోయ

నానతీయనట్లొ శ నర్పుటయను.

114

వ. ఇట్లు మోసంబున నరువ దెసంబండ్రు పాలెగాండ్రు హతంబగుటయు నీచందంబు తక్కటి నలుపురుండెలసి యాద్వారంబునరాక మరలి వేరొండుమార్గంబున తప్పించుకొనివచ్చి మనవారిందఱుజావ నిచట మనముండిన బలాత్కారంబునం జంపుదుని శీతిల్లి భూషలాయనం జై రంతి.

115

చ. కుటిలగతుల్ దొలంగె దొంగకోలులగర్వమడంగె నెచ్చటం

బటుకమలా ప్తిపొంగెద్విజః పాళినిజేచ్చవిధిక మెలంగె నం

కటగమనంబుద్రుంగెబాస శ గ్గనుమనోవ్రజముల్ వెలింగె దు

ర్భటమగుదోషమార్ప నధికౌమునొందిన భాస్కరాఖ్యచేన్. 116

ఆ-వె. పాలెకాండ్రునునిమి శ ప్రజలనుకాపాడి

యననముఖ్యరిపుల శ నడచిసౌఖ్య

పదవి నొందజేసె శ నవయుడొపతిప్రజ

కష్టమరసియెట్లు శ కావకుండు!

117

వ. ఇట్లదికనుఖంబుఁ దనరునట్లు పాలింపుచుండునమయంబున. 118

తే-గీ. తనకుసోదరియునుఘన శ ధర్మకర్త
నాఁబరగుచిన్న మాంబవి శ న్నాణమెసగ
ధర్మములొనర్పచునునిజ శ ధనవిశేష
మునశివార్పణగాజేసెఁ శ బుడమినిట్లు. 119

సీ. కట్టెగొండకుమూఁడు శ గడియలదూరాన
యమపార్శ్వముననగ్రహారమొకటి
రాను చంద్రపురినా శ నామధేయంబిడి
యటవిప్రకులసమూ శ హములనిల్పి
పురమధ్యమునలింగ శ మూర్తిబ్రతిష్ఠించి
పరమేశ్వరాఖ్యతఁ శ బ్రబలపఱచి
హరునకుసాతులూ శ రగ్రహారమునిత్య
కృత్యోత్సవాదుల శ కిడివిశేష

తే-గీ. జలసమృద్ధిగనారామ శ చంద్రపురికి
బహుసమీపముగాయామ్య శ పార్శ్వమందు
గోపినాథజలధినాగఁ శ గొమరుమిగులు
దివ్యసరసీలలామప్ర శ తిష్ఠజేసె. 120

వ. ఇట్లదిక ధర్మకార్యంబుల రాజ్యంబు చల్లన నుల్లసిల్ల భాస్కరుండు
పాలింపుచుండనట నచ్చత దేవరాయుండు. 121

తే-గీ. విజయనగరమ్మనందుండి శ విభవమెసగఁ
గుండినప్రభుత్వమునుగను శ గొనుచునసఘు
డగుచుపదునాల్గునూర్లేబ శ చారుమొదలు 1456
కొనియరువదిమూడువరకు శ మనిపెఁబుడమి. 1463 122

వ. అంత పదునాలుగువందల యరువదినాల్గవ శకవర్షంబున. 123

సదాశివ దేవరాయల రథ.

ఉ. శ్రీసలినాథుపాదసర శ సీరుహసేవకుడుఁ గృపాలన
స్తానసుడిందుపంశుఁడు సదాశివదేవమహావిభుండువి

- ద్యావగరంబునందుఁ బ్రభునై భువి నేలుచుఁ గొండవీటి సం
సాసముఁ బ్రావగఁ బనిపె నత్వవిశాలుని ధర్మశీలునిఁ. 124
- సీ. శ్రీమహారాజమ న హమండ లేశ్వర, వీరప్రతాపాది న బిరుదువాని
అత్రీయగోత్రప న విత్తునిశమదమ, శాంతిక్షమాదిక న సరసగుణుని
వినయసంపన్నుఁగఁ దనమ్రాలిశ్రీరామ, రాజపౌత్రునిసుధీరత్నవిభుని
మూర్తిరాట్మానునిఁ నగీర్తివిస్తారుని, నవనమ్రాన్తేషణానందవతుని
తే-గీ. ధీరువిశలయ్య న దేవమహారాయు
ననుపఁగొండివీటి న కరుగుదేరి
రత్నపీఠిఁగొల్వు న రంజల్లికుండిన
విషయమేలుచుండె న విశుతముగ. 125
- న. అట్టియెడనతం డధికద్రవ్యంబు భగవ దర్పణంబు నేయండలంచి. 126
తే-గీ. కొండవీటిని వెలుగొందుఁ న కొండపల్లి
చెరువుపరభాగమునఁగొండ న శింగరయ్య
యనఁగఁడగుశ్రీహరికి దేవతాలయంబు
ఘనతరోపలఘటితమై న తనరగట్టి. 127
- చ. అరసిశుభస్కరంబుగ న శ కాబ్దములంద్రి మహామహీద్రసా
గరనలినానిసంఖ్య (1473) పరగంగవిరోధి కృతాబ్దమందునం
జరుగుచతుర్థమాసమున న సంగతమైతగు కృష్ణపక్షమం
దరిదిగద్యాదశిహరి సకమర్పణజేసెను భక్తియుక్తుడై. 128
- ఎ. అంత నిన్దుహీకాంతండు ప్రభుత్వంబుమాని చనుటయు ననంతరంబు
సదాశివ దేవరాయలపనుపున శ్రీమన్తహా మండలేశ్వరాది బిరు
దాంకితుండును, ఆప స్తంబసూత్రుండును ఆత్రేయసగోత్ర పవిత్రుండు
ను, యజ్ఞశ్శిఖాధ్యయనుండు. కాశీసేతుమధ్యస్థల ప్రశస్తకీర్తి విస్త
రుండునునగు శ్రీమద్రాజాధిరాజ పెదకొండి రాజదేవ మహారాయల
పౌత్రుండును వేంకటేశ్వర ధరారమణుని పుత్రుండునునగు శ్రీకుమా
రకొండ రాజయ్య దేవమహారాయలు కొండవీటికరు పెంచుత్తు
సింహాసనాసీనుండై పాలింపుచు. 129

సీ. శ్రీహరినాభిరా శ్రీ జీవసూతికుల్యాన్తి
 శుభ్రాంశుడుర్వరో శ్రీ త్సుకకరుండు
 దానకర్ణుండువి శ్రీ ద్యావిశేషుండుగోటి
 భాస్కరసంకాశ శ్రీ భాసురుండు
 ఘనుండురాయనిభాస్కరరునియన్నమయగారి
 పౌత్రుండురామయ శ్రీ భాస్కరాఖ్య
 పుత్రుండు మానిత శ్రీ పౌత్రుండుగొండప్ప
 నామధేయుండువి శ్రీ నయగుండు
 తే-గీ. అనగఁదగునమాత్యునకుమో శ్రీ ట్టార్థమతడు
 వెక్కుబహుమతులనిడిబల్ శ్రీ ప్రేమమీఱఁ
 బూజలొనరించి సత్కార శ్రీ ముగ్ధనానంగ
 శాశ్వతంబుగనిట్లని శ్రీ శాసనంబు.

130

శాసనము.

స్వస్తి శ్రీ విజయాభ్యుదయ కాలివాహన శకవర్షంబులు 1483 పదునాలుగు వందల యెన
 బదిమూడవదగు నేటి దుర్బతి నామసంవత్సరమాఖశ 15 పౌర్ణమి శ్రీరవాసరముననిచ్చి
 సద్ధర్మశాసన మేమనగా: --

శ్రీమన్మహామండలేశ్వర రామరాజతిరుమల రాజయ్యజేవమహారాయలుంగారు మానాయ
 కరానకు నిన్వసపధరించివన్న కొండసీమలో నిదివరకు జరుగుచుండే సలకరీణీకములు
 యేకసంప్రతి పూర్వముసాగివచ్చే యేకభాగ్రామములు అగ్రహారములు వృత్తిక్షేత్ర
 ములు. అమరపుంజనిక సంజాతగుర్తులు గ్రామాలన్ను గలిగిన తెలుపాటిసీరుపాటి
 తోటలు సహితము సర్వమన్యపుకమతలు మొదలుగాను మీకుసాగివచ్చే వర్తనలే
 బోపార్జన స్వామ్యాలన్ను తిరుమలరాజయ్యగారు పూర్వమునడిపించిన మర్యాదను
 మేమున్నూ యీతవోటిధర్మణ పుణ్యకాలమందు తుంగభద్రా తీరమున విరలేశ్వర
 సన్నిధి న పిన కొండలోను మేముప్రతిష్ఠచేసిన రఘునాయకులకు ప్రతిగాను త్రివా
 చకముగాను త్రికరణతుద్ధిగాను సమీరహోదకదాన పూర్వకముగాను ధారపోసియి
 స్తిమి గనుక మీసలకరింకాలకు చెల్లవచ్చే గ్రామాలు కమతలు అగ్రహారపు వృత్తి
 క్షేత్రాల పర్వనలరస్తి లేబోపార్జనలు మొదలైన వానావిధ స్వామ్యస్మృతింత్రాలు
 మ్నామిత్రుల పౌత్రపారం పర్యంతరం ఆచంద్రార్కస్థాయిగాను సుఖానుఅనుభ
 వించేది.

131

వ. ఇట్లు ధర్మంబులొసరింపుచు కుమారకొండరాజ యాభిధానుండు కొంత
కాలంబు పాలించెనంత నచట సదాశివదేవరాయ మహీపాలుండు
విద్యానగరమండధిపసించి కొండవీటిరాజ్యంబు భృత్యులచే నేలించి
తద్రవ్యంబుగొనుచుండి. 132

క. పదునాలుగువందలయరు 1464.

వదినాలువశకము మొదలు శ వరకరుణనుత్తొం

బదవశకము వరకేలెను 1490

సదాశివుండిరువదేడు శ సంవత్సరముల్.

133

తే-గీ. అంతవిద్యానగరమున శ యందునకల

ధీవిదుండురామరాజయ శ దేవరాయ

విభుండుపట్టాభిషిక్తుడై శ విపులరాజ్య

మేలుచుండెను ప్రజనెల్ల శ మేలునొంద.

134

క. అనుచును నాశీరునకతి

వినయంబెనయగ్రద్రిలోక శ విదుండగువనజా

సనమానస తనయుండొగి

వినుపించెను కొండవీటి శ విభుచరితంబుల్.

135

చ. భవనరవీరుహాసనసు శ సర్వసమూహముఖప్రసన్నభ

ర్న విరచితప్రశస్తమణి శ రాజవిరాజితభూనభోంతరే

ద్లవిమలసాదవీర విబు శ ధప్రకరప్రమదప్రదామనో

భవజనకాకృపాకలిత శ భాసురవీక్షణ భక్తరక్షణా.

136

మాలినీవృత్తము.

ఘనసదృశశుభంగా శ కమ్రవాచానుషంగా

ఘనగరుడతురంగా శ గర్వితారాతిభంగా

ప్రణుతవిపులభంగా శ భక్తచిత్తాబ్జభంగా

ఘృణివిజితపతింగా శ కీర్తనీయాంతరంగా.

137

ద్విప్యాసము.

క. సంగరవిజితాసుర, గుణ, సంగరసాధరణసుప్ర १ సంగరమేశా
సంగరబాంధవ, రిపుజన, సంగరకరభ క్తతరణ १ సంగరభరణ.

గద్య. ఇది శ్రీమజ్జగత్పాణ తనయ వరప్రసాదలబ్ధ కవితాసంకలితాపస్తం
బసూత్రకౌంశిన్య సంగీత పవిత్ర వివిధ విద్వన్ముఖ సరోజాత
మిత్రమద్దుల పలివంశదీపక వేంకటప్పయ భిఖ్యతనూజా
తక సుకవి జనసేవక గురుబ్రహ్మనామకవిరచితం
బగు శ్రీ కొండవీటి చరిత్రమునందు

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ.

శ్రీరస్తు.

శ్రీకౌండవీటిచరిత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

క. శ్రీమహిళామణిమానస
సీమారాజన్తరాళ శ సింధురభరహృ
త్కామితఫలదాశ్రుతగిరి
ధామాకోదండరామ శ తారకనామా.

క. అవధారుపంకజానన
భవుచేనాదివిజలోక శ పతివినిదానన్
దవలితదనంతరకథను
వివరింపుమటన్న నిట్లు శ వినుపించెనొగిన్.

2

తురకలు రామరాజును యుద్ధమున జంపుట.

తే.గీ. అంతనారామరాజదే శ వాగ్గణ్య
డచటవిద్యానగరమేలు శ నట్టియెడల
పునసరోజభ వాద్ధి శ ములదనర్పు 1493
సంఖ్యదగుశాలివాహన శ శకమునందు.

3

శా. ధక్కా దేశపు బాదుషాలుబలశుం శ డాలప్రభు ప్రభవుల్
యొక్కాణింపగరానిసైనికులతో శ నుద్యత్ కిరీదాళితో
జక్కాడందగునాయుధాళిగొనివాం శ ఛాస్పాత్తితో వచ్చిబల్
ముక్కోపంబునఁ దృంచిరాస్తపుని శ సంపూర్ణప్రతాపాధ్యులై.

4

తురుముకులు దేశము స్వాధీనముచేసికొనుట.

ఉ. మేటిబలంబునంగెలుపు శ మీఠినతన్నుప సంచయంబునన్
గోటివిభాకరోజ్వలుడు శ గుచ్చితవై రిజనాళిదుష్టహృ

- త్వాటనశస్త్రశస్త్రచయశ్చ ధారుడుమల్కిభరామశౌరిక
 ర్ణాటకపీఠిగొల్వమరిశ్చ రాజ్యముసేయగఁ గొండపీఠికి. 5
- చ. పనిచెస్వకీయపక్ష పరిశ్చ పాలనశీలుబరాభిమానభం
 జనుబహువిగ్రహోన్మధనశ్చ చండసమర్థమహాభయంకరుణ
 జననుతుమృత్తుజాహ్వాయుని * శ్చ సాంద్రబలుండనివార్యడాతడున్
 బనివినితత్పురంబుబరిశ్చ పాలనసేయగ బూనితద్దయన్. 6
- సీ. దుర్గవర్గంబుల శ్చ దొరలవిసర్జించి
 స్వజనులబ్రభులుగా శ్చ సంతరించి
 హిందూమతక్రమ శ్చ హీనంబుగావించి
 నిజమతమార్గముల్ శ్చ నిర్ణయించి
 పరదేవతార్చనల్ శ్చ భంగంబుసేయించి
 యాలయంబులనెల్ల శ్చ హతమొనర్చి
 బహువిగ్రహంబుల భగ్నంబుగాజేసి
 పలుమశీదులనెల్ల శ్చ బ్రబలపఱచి
- తే-గీ. గోపినాథపురముజేరి శ్చ కొల్వునీరి
 యాపురికి మృత్తుజానగ శ్చ రనగఁడనదు
 నామధేయబునిషిక్రూర శ్చ నామధేయ
 డగుచురాజ్యంబుబాలించు శ్చ నట్టియెడల. 7
- తిరుమలదేవరాయడు తురుమ్మల గెలుచుట.
- చ. హరికరుకాభిశోభితుడు శ్చ నత్రికులోద్భవుడు మహాబల
 స్ఫురణుడుయాజ్ఞాప్యఘన శ్చ సూత్రుఁడునై తగునానుగొందిశ్రీ
 తిరుమలదేవరాయుడతి శ్చ ధీరతసాగెను దక్షిణంబునన్
 బరయవనోగ్రతామసవి శ్చ భావసుదీతడనంగబొంగుచున్. 8
- ఆ-వె. అతడుకృష్ణవేణి శ్చ యామ్యదేశంబున
 మెదలుతురకజనుల శ్చ మెదిపిమెదిపి
 తత్తదధిపరుధిర శ్చ దాహంబుచేకొని
 కొండపీఠికిరిగి శ్చ దండువిడిసి. 9

మ. రణబంగంబుననుగళస్త్రవిశిఖ ర వ్రాతాత్తదందహ్యమా
 సనితాంతప్రతిపక్షకీటకవితా ర నప్రభవుండ్ల తురు
 మ్మనృపాలుండగుమృత్తుజాన్ దునిమిదు ర్గగ్రేణికిన్ నాథుడై
 జనసౌఖ్యప్రదమార్గ మొప్పగను రాజ్యంబెల్ల బాలింపుచున్. 10

క. తిరుమలరాయడువప్ర, స్ఫురితంబగుగోపినాథ ర పురమునగంగా
 ధరరామేశ్వరుడనగను, హరునిప్రతిష్ఠించెఁబలుతరాలయవసతిన్. 11

తే-గీ. ఇతఁడుతొల్లి యిమాన్దంబు ర లెనగల్గెబజల

బాలనంబొనరింపుచు ర భవ్యుడనగ

బరగిపదునాల్గునూర్లతొం ర ఒదికిబై న 1494

నాలుగవవత్సరము మాత్ర ర మేలెనంత.

12

శ్రీరంగరాయలకథ.

చ. ఇతనితనూభవుండుగిరి ర జేశ్వరభక్తుడుసత్యపాలనో
 న్నతుఁడుజగత్ప్రసిద్ధుఁడని ర నప్రభుతేజుడు రంగరాజభూ
 పతితనతల్పిమారుగను ర బార్ధివుడై హరివీరమెక్కియీ
 కుతలముఁటోవనంబెవెలు ర గోటికులొద్భవుడై నతివ్యున్. 13

సీ. అనిపిపూర్వంపున ర ర్తనలెల్లదనరం

గఁబాలింపుచునుగడు ర భక్తివెలయ

జనకుడేర్పాటుజే ర సింహారునకుభగ

వర్గముల్ జరిగెడు ర వసతిగాగ

తనప్రభుత్వావనీ ర స్థలమునగ్నప్ర

వేణీతీరమందువి ర ఖ్యాతిమిగులు

మోరుపూడియనజె ర న్నారు

నూరగ్రహారంబుధారాగ్రహి ర తంబుగంగ

తే-గీ. శరధిరత్ననిగమసోమ ర సంఖ్యలందు 1494

వరలిసట్టియాంగీరిన ర ఎత్తరమున

దగినపై శాఖశుద్ధద్వా ర దళినిబుణ్య

సమయమందునమర్పించె ర విమలమతిని.

14

సీ. పదునాల్గునూర్లతోం శ బదితొమ్మిదవ 1499

దాచుఁబరగిన యీశ్వర శ వత్సరమున

కార్తీకమాసనం శ కలితమాశుక్లవ

క్షుమునఁజెన్నొందుద శ శమినిఁబుణ్య

కాలమందునఁబాద శ కర్తవిరూపాక్షు

నకునుసదక్షిణో శ దకముగాగ

హరిహరాదులుసాక్షు శ లై చెలువుం

దంగగొలిజవ్రాలనుపేరఁ శ గొమరుమీరు

తే-గీ. రంగరాజపురాగ్రహ శ రమునొసంగి

బహుళధర్మస్వరూపుడై శ ప్రమదమెసగ

నతడుకర్ణాటదేశమం శ దధివసించి

సకలరాజ్యంబుఁబాలించు శ సమయమందు.

15

చ. సకలముసమ్మదంబుననె శ సంగెజనాళిస్వకీయధర్మమా
ర్గకలితమైజెలంగెవర శ రాజభయంబుదొలంగెనస్యముల్
ప్రకటఫలంబొసంగెఖల శ వార్తలడంగెనతుల్యవైదుషీ
ప్రకరమహీనసత్కరణ శ వైఖరిఁబొంగెసురక్షణంబునఁ.

16

వ. ఇట్లతండాఖండల తుండిశిండిర చండిశనుధా మండలకుండలీంద్ర శరసి
తసారసశారద నారదపారదసాంద్రకీర్తివిశారదుండై నిడుకోలుపున
సభామండల మండనపండిత ప్రకాండ పరివేష్టితుండై ధర్మమార్గాను
వర్తియగుచుం బాలింపు చుండెనిటఁకొండవీటి పురంబుననిజసామంత
ప్రభువగు వెలుగోటితిమ్మన 1495 మొదలు 1501 వరకు నేలుచుండె
నట్టియెడ.

17

రాయరావు కొండవీటిదేశముపై దండెత్తి వచ్చుట.

తే-గీ. హజరతిబ్రహ్మింపాదుమా శ యనునబాబు

కృష్ణవేణ్యుత్తరంబునఁ శ బృథ్వినేలు

చుండిదక్షిణదిశపైని శ దండువెడలఁ

గోర్కెమదిగల్గిమిక్కిలి శ క్రూరుడగుచు.

18

మ. తనభృత్యుండుమహాబలుండుశరవి శ ద్యాపారగుండుఁ ఘనం
 డును నుద్యద్ధిష్ణాదివౌశ సగురుం శ డుఖాయితీబ్రహ్మణం
 డునునై పొల్పుగురాయరావునసమా శ నుకొండవీడ్గల్వగాఁ
 బనుపకొరావునువేడ్కిమీఱ వెడలెక శ బాహాబలస్ఫూర్తిచేక. 19

సీ. పవమానవేగసం శ ప్రాప్తంబులైమింటఁ
 బాతెడుపదివేల 10,000 శ వారువములు
 తాకునకక్రివి శ తానముల్ పొడిసేయు
 శతశంఖ్య 100 గల్గిన శ సమదకరులు
 ఆయుధసాధన శ నలనడునేబది
 వే 50,000 ల్బలయుతమగు శ కాల్బలమును
 చెవికట్లుబిగియించి శ సిద్ధంబులై పెక్కు
 లాగులఁదగుపిరం శ గీగములును

ఆ-వె. బాణపాణులై న శ భటులు పెక్కండ్రును
 గలమహాబలంబు శ నైకొనియట
 వెడలిరెంటుమూట శ విశ్రమింపుచుఁగృష్ణ
 దాటినచ్చితనదు శ ధాటిమిగుల. 20

క. వినకొండమాటమాత్రం
 బున మొదలం గొనిబలంబు శ ముప్పిరికొనఁద
 క్షణమునబెల్లముకొండను
 బనివడి మర్గన మొనర్చి శ పడసెను దానిక. 21

క. నాగార్జున గిరిశీంకృతి
 తోగొనిమాచర్ల కేగి శ దొరలదురమునక
 ద్యాగ మొనరించియచ్చటి
 బాగగుదుర్గంబభీతి శ ఫణితొగొనియెక. 22

క. విచ్చలవిడిబాహుబలం । బచ్చవడిక నేలకోట శ యనుపురిమండుక
 గొచ్చెర్ల కోటలోఁదన । కచ్చీరులమర్రిలని శ కాయముతోడక. 23

సీ. అద్దంకజయమొంది శ యమ్మనమ్రొల్పొంది
 కందుకూరినిజెంది శ కంభమంది

తంశడహరియించి ర దరిశిసంపాదించి

కారెముపూజించి ర బేరుగాంచి

దూపాడుకాకర్ల ర దోషిడికై సాచ్చి

గురజాలపాదిలల ర గోలుపుచ్చి

కేతవరంబుని ర ర్భితిమెయినదల్చి

సకలరాజన్యప్ర ర చయముగెల్చి.

తే.గీ. బెట్టిదంబగుతననత్తు ర వట్టెదెసల

నుట్టిపడవడి నడిదంబు ర బట్టియొరుల

గొట్టిభువిన్లెల్లయీజగ ర జెట్టిచేత

బట్టపడునంచు జరులాడ ర బట్టుపట్టి.

24

శా. శుండాల్పప్రతిమానభీకరరవ ర స్ఫూర్తిమహీమండలా

ఖండంబెల్లంగలంగసైనికకర ర గ్రస్తాయుధోగద్యుతుల్

చుండార్కప్రభ్రమింగధూళిపటలా ర చ్ఛాదాభ్రమొప్పంగదా

దండైత్రైవడి కొండవీటిదెనకై ర దంభోళిమాత్రాస్థియై.

25

చ. ఇదిమెలుగోటితిమ్మన శ్రుతేంద్రియశోధకమాటనాతడు

ముదమునవాహినినివహ ర ముగొనియుద్ధగ భీరవాక్యసం

పదమెయినేరినన్నెదిరి ర పాటకదీరక దక్కువారిల్

పదుగురినూటివేపురిని ర బాపుదునొక్కడ సంచునిల్చినన్.

26

చ. అటుచేనురాయరావునుది ర శాష్టకవారణ కన్లపాటనో

త్కటముగభేరిమోయలయ ర కాలునిప్రక్రియ రౌద్రమూర్తియై

కటకముమీదదారసిల ర గన్గొనిభీతిలి తిమ్మనాఖ్యుడే

నెటులను తాళుకొందునిక ర నీతనిబారికి నేరిజేరుదున్.

27

కొంచుపీటి దుస్సమురాయరావు స్వాధీనుబగుట.

చ. అనిమదిశౌర్యమేదికల ర హంబొసరింపగరాదుప్రాణముం

డినబలుసాకులందినెద ర లెమ్మెటులై నను సంధివేడుకొం

దనుకొనితెల్పరావునది ర యూపరహల్ పదివేలనిత్తునం

చనియొకసంచిసంపముద ర మందుచుజేకొనె దిమ్మనాఖ్యుడున్.

28

వ. ఇట్లు తిమ్మభూపాలుడు వరహాలనంది నతి గోప్యంబునఁ బుచ్చుకొని
 రాయరావును దారసాహసంబునకుబ్బుచుఁ బదునేనునూర్ల రెండవ
 ౧౫౦౨ దగు విక్రమనామసంవత్సర వైశాఖశుద్ధ (౫) పంచమి దివ
 సంబున సమస్తబాక్సంబులాదిగలుగు దుర్గంబును దేశంబునెల్ల
 స్వాధీనంబొనర్చి తిరిగియుంజూడకఁ బలాయనంబై యతిరహస్యంబు
 గాఁ గోశంబు తేరిజూడ నందలి వరాలెల్ల నిత్యజ్ఞివైయుండుటయు
 నందులకాత్మ నెంతయు వంతనొందుచు నిత్యనైవేద్యంబుదక్కినిదియే
 లక్షవరాలని తృప్తి నొందుచుఁ జనియెనిటఁ గొండవీటిదుర్గంబెల్ల
 రాయరావుకలయం గనుగొనుచు నిట్లని తలంచుచుండె. 29

సీ. ఇదిక దావిజితమ శ హేంద్రకరీటర
 త్నప్రభాపాళికి శ దాపురంబు
 ఇదిక దావిద్విష శ న్నదవిభేదన చండ
 కాండకాండంబుల శ కాపురంబు
 ఇదిక దాదుష్టరా శ ట్కృత్యసమ్మారణ
 స్ఫుటమౌత్రయౌత్రంపు శ భూపురంబు
 ఇదిక దాసజ్జనా శ హీనాదరణపీఠి
 కాపటుమందార శ గోపురంబు

తే-గీ. ఇదిక దాసస్యసంపత్న శ మృద్ధివృద్ధి
 శలితవరధారుణీస్థల శ భాగభోగ
 సతతసన్తార్గసంచార శ జనవితాన
 ప్రాపకంబగుకొండవీర టిపురంబు.

30

ఉ. ఇందరిఁగెల్చి దేశముల శ నిన్నిటిఁజూచితి నిట్టివై భవం
 బెందులగాననై తిసిక శ నెట్టులనుండునొ తిమ్మనాహ్వయుఁ
 నిందులఁబంచినట్టిఘను శ డేలెడుదేశము దానిగెల్వక
 యుందు నెమద్భుజాబలము శ హుప్తునసాధ్యము గాకయుండునే. 31

చ. అనిమది నెంచియెంచితుడ శ కంతటఁదృష్టినిఁ జెందియచ్చట
 ఘనతరసింహవీరమునఁ శ గౌతుక మొందుచుఁ గొల్వదీరితా

ననుపమలీలనేలెబడు శ నై దుశతంబుల వై ననాల్లుహా 1504

యనములదాకభూజనము శ హాయిగసంతస మొందుచుండగఁ. 32

సీ. పుష్పభూజంబులు శ బుష్పించెముతువుల

ఫలవృక్షజాతంబు శ ఫలములిచ్చె

సస్యముల్ బండెను శ సంపూర్ణవైఖరి

ధేనువుల్ బితికెను శ దృప్తితీర

వర్షముల్ కురిసెను శ వలసినయపుడెల్ల

జారచోరామల శ పేరుమాసె

గుర్జయభీతులు శ తొలగెనుతమతమ

ధర్మముల్ జనములు శ తప్పకుండె

తే.గీ. కలహమనుమాటలెచ్చటఁ శ గానరావు

భయను నెడుపల్కు నెప్పుడుఁ శ బ్రజలువినరు

రాయరావేలు వేళను శ రాజ్యమందు

బ్రభువుగుణములు రాజ్యంబ శ పలుకుఁగాదె.

33

వ. ఇట్లేలుచు 1505 వ శకవర్షంబునందు.

34

తిరిగిరాయరావు హైదరాబాద్ గుట.

శా. ఆమీర్షాదనచందముల్ పతికినా శ ద్యంతంబుఁ దెల్పంగనీ

భూమింబాలన సేయనొక్కరునిసం శ పూర్ణప్రతాపోన్నతుఁ *

ప్రేమఁన్నిల్పినితాంతసంతసమెడఁ శ బెంపొందగోల్కొండకుఁ

సామంతుల్ వెను వెంటరాజనియెనా శ శావిశ్రమఖ్యాతుడై. 35

వ. ఇట్లుచని యాస్థానంబుజేరి యచటి మర్యాదలఁ బ్రభుదర్శనం బొనర్చి

వారిచేమన్ననలాది తనవృత్తాంతంబు సాంతంబుగా దెలుపుటయు

నాతండును సత్యంతకుతూహలస్వాంతుడై రాయరావునకు బెక్కు

బహుమతులొసంగి సాదరంబునఁ గ్రుచ్చియెత్తి మనగెల్పిన దేశం

బెల్ల నేకఛత్రాధిపత్యంబుగా సమగ్రధర్మమార్గాను వర్తియగునట్లు

చట్టంబులం దిట్టపరుపుచునీవిందు లనయుండుమని రావును వేడుటయు

* రాయరావుపలనఁ కొండఃటిలోనుంచబడిన ప్రభువు ౧౫౦౫ ల|| ౧౫౧౨ వరకలెను.

నతడు తత్ప్రకారంబుగాచేసి గోలకొండపురంబునఁగలనిబంధనలెల్ల
నిచ్చటనూజరుగు చుండుటకును. కొండవీటిగోవినాథపురంబును
పూర్వమునలె మృత్తుజానగరని వాడుటకును, బౌరాముత్సర్వీల నేర్ప
రచి వారీపురంబున దినదినంబు కచెహరిసేయుచుండుటకును గొండ
వీటిప్రభువునకు హుకుములనిపి సకల రాజకీయవ్యవహారములందును
సర్కారుమృత్తుజానగరని బిరుదాంకంబు మొదలలిఖంపుచుండుటకు
నాజ్ఞయిడి వినుకొండ బెల్లముకొండ మాహియతుకూడ నిచ్చటను
జరుగునట్లుగా ను త్తరువుజేసి రాజ్యంబులు విభాగంబులజేసి పాలనం
బు సుకరంబై ప్రజలు సుఖావాప్తి నొందునట్లుగావించె నెట్లనిన. 36

పదునాల్గు సముతులక్రమము.

సీ. కొండవీటిసీమ శ నుండుగ్రామంబులు
పదునాల్గుసముతులఁబంచెనిట్లు
పాలడుగునుప్రతి శ పాడునూతక్కియు
హిన్నూర్నశ్రీకూచ శ పూడినంత
రావూరుపులివద్రు శ రావిపూడియుమును
గోడుగుంటూరుచే శ బోలుతాడి
కొండనాదెండ్లయు శ దండిమంగళగిరి
పురములు సముతులై శ పాలుపుమిగుల

తే.గీ. భాగములఁజేసితన్మఖ్య శ పట్టణముల
సముతుదారులునివసించి శ సంతతంబు
పాలనమొనర్చుచునుశి స్తుఁ శ బంపుచుండ
హుకుములచుంబంబెగోల్కొండ శ నుండియిటకు.

37

వ. మఱియు నీదేశంబు కర్ణాటక ప్రభుత్వంబుననుండు నెడలఁగొండవీ
టిజిల్లాకు హుజూర్ నాయకరంకోట ఖిలేదార్ మొదలగు బిరుదాంకి
తులై ప్రభుత్వంబు వడసిన కన్న మాణిక్యరావు వారికి సరిదేశముఖ
మన్నెవారనియును, మానూరివారికి జమీందార్ మజుందార్
వారనియునుం గితాబుల నొసంగి నాదెండ్ల సముతునఁగల పద్దు

నాల్గుగ్రామములకు నలబోతువారనుక మ్మవారు చౌదరైపాలింప నియ
మించి తానొనరించినవిబంధనలెల్ల స్థిరంబులైయుండునట్లు శాసనం
బుల బ్రచురించియుండె నంతి. 38

శా. అశ్రాంత స్తవనీయపండితజనాః ఘోషానభాస్వండు ది
గ్విశ్రాంతప్రతిమానహీనవిలస శ ద్విఖ్యాత పూర్ణండు రా
జ్యశ్రీసంతతరక్షణోప మితభూ శ జాకాంతుడాయఃప్రలం
బశ్రేష్ఠుండునబాబుహజ్రతుమహ శ మ్మాద్ పాదుమాగారిల్. 39

చ. అతులితమోదదాయకమ శ హవిభఘాన్మతుడౌచుదేశమున్
దతబలవాహినీనివహ శ దర్పమెలర్పడఁబ్రోచుబూన్మిఁబ్ర
స్తుతతపనీయవేశ మయ శ శోభితమైతగుగోలకొండను
న్నతమణిపీతమెక్కినుజ శ న స్తవనీయయశోప్రకాశుడై. 40

తే-గీ. కొండవీటిదేశమునేలు శ చుండుమన్నె
లిచటయేలికమాటిన శ యెఁజెఱింగి
తమకుస్వాతంత్రులగుటకు శ సమయమదియ
యనివసూల్ చేసి శిస్తుల శ నంపకున్నఁ
వీరిఁగూఱిచిపాదుషా శ గారురోసి. 41

ఆమీను ముల్కుకథ.

చ. పనిచె నమీను ముల్కునున శ బాబునునొక్కనిఁ గొండవీటిసీ
మనుగల దుర్మదాంధులగు శ మన్నెలగర్వపడంచి భూమి నె
మ్మనమునఁ బ్రోవగానతడు శ మంగళతూర్యములుల్లసిల్లగాఁ
బనివిసె గొండవీటికిరు శ పార్శ్వములన్ స్వజనుల్ మెలంగగల్. 42

క. పదివేల్పుయములుభటులిరు
పదివేపురఁ గొనిప దేను శ వందలపదమూ 1513
టడగుఖర శ్రేష్ఠపుండాలి
తదియనుఁదాఁగొండవీటఁ శ దనరెనుప్రభువై. 43

క. మునుగోమటి వేమన క
ట్టినదై తగు ముల్ల గూరు శ ధీకొనఁజని నం

దనయేడున దానిని నా

శన మొనరించెను తెనుంగు శ జాడలుబోవన్.

44

చ. అటభుజశౌర్యసాధితజ శ యప్రమదాగ్రహణంబు వేశనా
బెటపెట లాజలుంబలెవి శ భీషణరోషకపాయితేఱుండై
కటకములేలుమన్నెలను శ గర్వితులన్ నిజకార్దు కాగ్నులన్
బటుతరభాతివేల్చెనన శ పాయనుఖావహ సూచకంబుగన్.

45

వ. ఇట్లు ప్రవేశించి తనయవక్ర విక్రమంబున సకలమన్నె భూపాలు
రవంచికప్పంబులం గొనుచు విజయంబుగైకొని పాలనంబు సేయుచు.

సీ. తనపేరునిల్వప శ తనమొండునిర్మించి

దానికమీనుబా శ దాయనంగ

నభిదాన మొనగితా శ నాపురంబునురాజ

ధానిగాఁగొవించి శ దానిచెంత

హతమైనముల్లగూ శ రగ్రహారంబును

యాబలూరనుగ్రామ శ మందుగిల్చి

కొంచెపుఁ దప్పల శ కునుగొప్పశిక్షల

నిడుచుఁ బూర్వపువిధు శ తెల్లఁజెఱచి

ఆ-వె. యేతెఁగొండవీటి శ నెల్లసీమలమహా

బలుడనంగలోక శ ములబాగ్ డై

వరలగఁబడియెదు శ వందలయిరునది 1520

వరకునిట్లెనిమిది శ నత్సరములు.

47

శిఖిసనుఖానుడు స్రభువై వచ్చుట.

క. అంతటగో ల్కొండసభా

భ్యంతరముననుండి యిచ్చటి శ కరుదెంచెను సు

స్వాంతుడుశిఖివ సుఖానుడ

నంతవిభవమెనగనిచ్చటి శ కిధిపతియగుచున్.

48

చ. అతడరుదెంచి వీర్కిఁగొలు శ వై బలువై భవమొప్పఁబూర్వప
ద్ధతుల నమీనుబాడునము శ దంబుననిల్చితడీయయామ్యమం

- దతులితమైనపట్టణము న నాతనిపూర్వులపేరువెట్టి ది
వ్యతరముగన్ సృజించివిపు న లాంకితమిచ్చెకుతుపేషపేటనాన్. 49
- క. కోటకు దక్షిణమునగడు
దీటుగగోల్కొండనేలు న దిట్టనిపేరన్
మేటిమహమ్మదు పాదుష
పేటనసృజించి యేలె న బెంపుతలిర్పన్. 50
- వ. తదనంతరంబునం గోల్కొండ రాజ్యసింహాసనాధ్యులగు నటగర్
ఖానుడును అబ్దుల్లాహసన్ తానిషాయను అలంగర్ పాదుషాయను
అనుప్రభుత్రయంబు పాలించిరాసాలకులకాలమున నిచటి కరుడెంచి
రాజ్యంబేలినయమీను లెనరనిన. 51
- క. మొదలను ఫరాసుఖానను
నదయుండ రుడెంచియేలె న సౌఖ్యంబౌప్పన్
బదునేనిరువది యొక్కటి 1521
మొదలిరువదిమూడువరకు న మూడేండ్లంతన్. 1523 52
- క. అబుశిద్దీ బివులర్ సా
హిబనగనొకప్రభువువచ్చి న యేలెనుకృపమీ
అబదేనునూర్ల యిరువది
కింబయినీనాలుగవయేడుకీర్తి సెలంగన్. 1524 53
- తే.గీ. అంతనసరసుఖానుషా న యరుగుడెంచి
రత్నసింహాసనస్థుడై న రాజ్యమేలె
నిచటబదునేనువందల న యిరువదైదు 1525
మొదలిరువదేడువరకును న భూరికృపను. 1527 54
- క. తదుపరియకలస్ ఖానుం
డదురితగుంటుపలిముత్తై న యయుబదునేని
గ్వదియెనిమిది మొదలుగ ము 1528
ప్పదిమూడువరకు నునిచటను న బాలించిరాగిన్. 1533 55
- వ. అందు యకలసుఖానుండ పుటభేదనంబున 1534 వ యేటస్వతహా

గాలిమీనుగా నుండి పురమునకు నుత్తరపార్శ్వంబునంగల నొకచిన్న
తిప్పవైని పూర్వంబున రెడ్డిభూపాలురు నిర్మించిన విఘ్నేశ్వరా
లయంబు పూజా విధానంబులు లేకుంటయు నందలి విగ్రహంబు
భిన్నంబుజేసి తదాలయంబునకు వలయంబుగా నొక్క పట్టణంబు
గట్టించి 'హాజుగణేశుపేట' యని నామంబిడి నకల వై భవంబున
బాలింపుచుండెనంత.

56

ఆ-వె. అటకుముక్తి ఖాను రి డధిపుడై జనులు మే

లొనటంచునన బదేనునూర్ల 1535

ముప్పదైదు మొదలు రి ముప్పదేడువరకు 1537

నేలేనేండ్లు మూడు రి హితనన్పుద్ది. 57

క. జూపల్లి వంశపానను, డై పరగెడరంగరాయు రి నాత్మజుడఖల

వ్యాపారజ్ఞుడునృపతుల, ప్రాపుననరుదేరెరంగ రి పతిరావిటకు. 58

మిరియాలచట్టుపైబురుజుగట్టుట.

వ. ఇట్లువిచ్చేసి కొండవీటి పురవీరస్థుండై యేలుచుండి. 59

సీ. ఈపురంబునకునై రి ఋతిభాగమునంగల

విపులస్థలముగాంచి రి విమలభక్తి

కనకహస్తోన్మతి రి ఘనతరిప్రాకార

జాలభాసురదేవ రి తాలయంబు

సమరించి రంగనా రి యకులబ్రతిష్ఠించి

నాడెండ్రత్తోవను రి బాచువడిన

జయవిజయులఁబిచ్చి రి శౌరిమౌలనునిల్పి

యాలయానకువల రి యంబుగాగ

తే-గీ. నగరముసృజించి శ్రీరంగ రి నగరము † నగ

నంకిత మొసంగిహిందూమ రి తానుచార

వర్తనలనెల్లఁగాపాడి రి బ్రహ్మచులకు

నిత్యదానంబులిడుచుండు రి సేయతితోడ.

60

చ. అగమునఁ గోటకుఁ శ్వసను శ నాశయమందునగమ్యవైఖరిఁ
దగుమిరియాలచట్టనును శ దగ్రశిలఁబురుజొండుఁగట్టిబల్
పగరవధింపగల్గినతు శ పాకిఘిరంగులుమందులాదిగా
మిగులబలంబునుండనియ శ మించెజనుల్మిరియాలబుర్జనఁ. 61

తే-గీ. అత్తఁడుసత్యవ్రతాచారు శ డగుచువేడ్క
బరగపదునేను నూర్లము శ ప్పదియెనిమిది 1538
మొదలుపదునేనునూర్లనల్ శ బదివరకును 1540
మూడువర్లముల్ పాలించె శ ముదముమీఱ. 62

వ. అంత గోలకొండ పురసింహాసనంబునకు నబాబుముబారత్ ఖానుండు
వచ్చి యేలుచు నీదేశంబునంగల సకల జమిందారులనుఁ బిలిపించి
కొండవీటి రాజ్యంబునకు సానరాలురుసుములు ముట్టుచుండు క్రమం
బునిర్ణయించె నంత ఆఫ్ఝాల్ నబాబు నిజామల్ముల్కు బహదర్
గారి తరపునఖుజ్జాబహదరుల్లా మొహతర్ ఖానుండునా, బాలకృష్ణా
హ్వయప్రభుతులగువా రమీనులుగావచ్చి యీస్థలంబును శాశ్శ॥
1541 మొదలు 1671 వరకుఁ బాలించుటయును. 63

ఉ. అంతనితాంతబాహుబలు శ డంతవిహీనపరాక్రమాధ్యుడ
త్యంతమహోగ్రవిగ్రహాదు శ రాగ్రహనిగ్రహవైరివారణా
శ్రాంతమనాగఁ జెన్నలరు శ సాహెబుదాదనబాబుగార్లుజై
త్యాంతకు లీలగృలదన శ రారెనుపైదరబాదనాభుష్ట. 64

వ. అట్టియెడ. 65

నాజరుజంగుకొండవీటిదేశము ప్రాన్యహరిఃచ్ఛుట.

చ. సదయుడుదన్నుసా త్తజఁడు శ సాహెబునాజరుజంగుకొండవీ
డ్వదలెఫరాసువారికిస శ పారమర్తిబదియారునూర్లఁ
బృదిపయిరెంటవారచటఁ శ బాలనచేసిరి యంతఁమండి సం
పదలొదవంగనై దిటికి శ పై నశరద్వయ(7) మొందుకాలమున్. 1672

వ. అంత నానాజరుజంగునకనుజండు. 1679

కొండవీటిసీమ మరల తురమ్మలకువచ్చుట.

భుజంగప్రయాతము.

నిజామల్లిగోల్కొండ ర నేతృత్వమొప్ప
అజేయుండనామించి ర యాసీమకంపె
ప్రజల్ జిల్లెదార్ నాగఁ ర బాలింపుచుండ
రజా లేరుఖానువి ర రాజత్ప్రధాను.

68

క. అంతటమనుషురుజంగున

నంతరమున శాంతయుతుడు ర యతుదావుత్ ఖా

సంతసమునవచ్చిరియ

త్యంతదృతి జిల్లెదారు ర నధికారమున.

69

వ. అంత.

70

చ. వరకరుణాంతరంగుడు ర వై భవసంగుడుభానురాంగుడు

పరస్పరశృంగభంగుడున ర బాబుజనాలతుజంగుసంపదల్

వరలగగోలకొండపరి ర పాలనసేయుచుగొండవీటిభూ

భరభరణోన్నతి జనరఁ ర బంపెనవార్యపరాక్రమాధ్యుల

71

వ. వారెవరనిన.

72

శా. రాజానుగ్రహశోభితుండుబటుధై ర ర్యస్థైర్యగాంభీర్యుడౌ

రాజాబల్వతుయింద్రభేత్తునుఁదిదు ర గ్రప్రాజ్యసామ్రాజ్యగా

రాజత్తై న్దువతుల్లఖానునినుధీ ర గ్రామణికొండవీ

టీజిల్లెకొక జిల్లెదారునిగధా ర టికబంపవారువడి.

73

వ. తదాజ్ఞానువర్తులై నిజకార్యనిర్వాహకత్వంబున నెగడుటయు ననంత

రంబున సీసీమయెల్ల ముశలాముష్టికీలుముగె బాదావారికి స్వాధీనం

బగుటయును.

74

ఊ. ఆదొరలీస్థలాధిపతు ర లై తనరారినితాంతనిస్తులా

హ్లాదమెనంగఁబెల్లరికు ర లాభరణుండగురామయాహ్వయుం

డాదియమాత్యుడై యలర ర నచ్చటరాజ్యమునేలిరెంతయన్

మోదమునకబ్రజల్తగన ర ముజ్వలకీర్తినిగొంతకాలము.

75

క. అసదుల్లాఖానుండను

ముసలమనునబాబుయ్యావి శ భునివెన్నను సం

తన మొదవంగ నుంగరుణా

రనుడగుతాతద్దిఖాను శ బ్రభులై రంత

7

తే-గీ. నరయశోవిహారుండుధీ శ వరనుదారు

డంత సైదువత్తుల్లఖా శ హజరతతని

వెనుకనటఫరుజంగునీ శ విభునిపిదప

బహద రెఖిలూనుఖానుడు బ్రభువులై రి.

77

కొండవీటిసీను కంపెనీవారికివచ్చుట.

శా. అంత బద్దజపుష్కరాద్రిశశిసం శ ఖ్యబొల్లునర్వంబున 1709

సంతోషంబునగొండవీటిధరణీ శ శత్ర్వంబునకొచ్చిరెం

తే-తేనత్వగుణప్రధానులగువా శ రీస్టిండియాకంపెనీ

కాంతులహూణమహామహీశులులన శ త్కరుణ్యసింధులబుధుల్.

సీ. సకలకళావిశే శ మంబునభువనంబుసకలకళావిశే శ మంబుగాగ

విపులధర్మగుణాభి శ వృద్ధిచేలోకంబువిపులధర్మగుణాభి శ వృద్ధిగాగ

మదవారణాదికమహిమచేరాష్ట్రంబుమదవారణాదికమహిమగాగ

భూరివిధవపరి శ పూర్తిచేతజగంబుభూరివిధవపరి శ పూర్తిగాగ

తే-గీ. సేతుశీతనగాంతర శ క్షీతితలంబు

నెల్లనార్జించినైరులు శ ద్రెళ్ళమించి

మేలొసగుచిండియాగవ శ ర్షేంట్లనంగ

దిరుదులువహించిజనులబల్ శ బ్రేమగొంది.

79

సీ. హిందూమహిజనుల్ శ హితమశివత్తంపసివిలురివిన్యమే శ జిష్ట్రుటనగ

ద్రివిధంబులగుశాసనవిధానములొనర్చియేలురాజ్యంబుజి శల్లాలుజేసి

జిల్లాకలెక్టరు శ క్షేమంబరయనుంచినక్షితితాధికా శ ర్లనుఘటించి

సకలమతాచార శ సంరక్షణవహించిపక్షుతాతంబను శ పల్కడంచి

తే-గీ. బహుళరాజసభామంట శ పములుగట్టి

జీర్ణకాసారములంబున శ స్పృష్టిజేసి

లునదీనదములబధం ర బులుస్సజించి

మేలుచుండిరిశాశ్వత ర శ్రీలుదనర

నీలుతరమావిభుడువీరి ర నల్లకడల.

80

ఫలశ్రుతి.

ఇదికొండవీటిచరితము, చదివెడువినువ్రాయనట్టి ర జనులకుఁగడుసం

పదలాయుర్వృద్ధియశో, విదితముశ్రీకొండవీటి ర విభుశివతఁగృహ.81

అనుచునునాశీరునకతి, వినయంబెనయగఁదిలోక ర విమండగువనజా

ననమాననతనయుండొగి, వినుపించెను కొండవీటి ర విభుచరితంబు.

గ్రంథసంపూర్ణివద్యము.

క. పదునెనిమిదివందల యి (శాలివాహనశకం) 1822

రవ్విరెండవవర్షమునఁబ రగుశార్వరినె

న్దిదవనెలకృష్ణపక్షపు

విదియగురుదినమునఁ బూర్తి ర వెలసెహరికృష్ణ.

23

ముక్తపదగ్రస్తము.

మ. ప్రతివక్షోత్కరవార వారణశుభ ర ప్రారంభరంభావిభా

సితగోపీసుకుమారమార విలస ర తేస్యత్యాదికృత్యాజ్ఞప్రా

జ్ఞతతాభిప్సితదాన దానవముఖ ర గ్రావస్ఫురద్వజ్రవ

జ్రతతిప్రాంచితహారహారభరథ ర ర్కచ్ఛేదనప్రాభవా.

84

క. భక్తహృత్కమలభృంగా, నక్తంచరమదవిభంగ ర నాళీకాంగా

ముక్తిప్రదాంతరంగా, సూక్తిమయానుప్రసంగా ర సుగహోత్తుంగా.

మంగళమహాశ్రీవృత్తము.

మంగళమహాశ్రీవృత్తము మండితసుమాస్త్రనిభ ర మంజులతరామలసురూపా

మంగళమఖండసుర ర మండలనుతాంఘ్రియుగర మాధవరమావృదయ

లోలా

గళిమనుగ్రహస ర మగ్రహృదయానిరుప ర మానతపనీయమయచేలా

శ్రీమజేంద్రహిత ర మానిజననిష్కలుష ర మానననిరంతరనివేశా.

గ ద్య.

ఇది శ్రీమజ్జగత్స్వామితనయ వరప్రసాదలబ్ధ కవితా సంకలి

బసూత్ర కాంక్షిన్య సగోత్ర పవిత్రవి విధ విద్వన్ముఖ

సరోజాతమిత్ర మద్దులపలివంశ దీపక వేంకట

ప్రయాభిఖ్యత నూజాతక సుకవి

జనసేవక గురు బ్రహ్మనా

మకవిరచితం బగు శ్రీ

కొండవీటి చరిత్రం

బునందుసర్వం

ఋను చతుర్థాశ్వాసము

సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

10899

